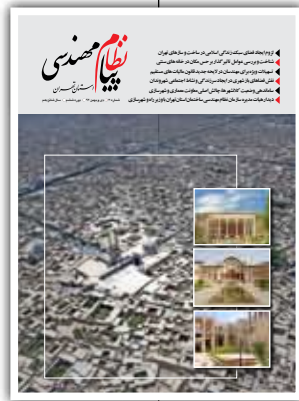

نظام مهندسی

استان تهران

شماره ۳ □ دی و بهمن ۱۳۹۲ □ دوره ششم □ سال شانزدهم

- ۲ سخن سردبیر: لزوم ایجاد فضای سبک زندگی اسلامی در ساخت و سازهای تهران
علی ترکاشوند
- ۴ آشنایی با اعضا و فعالیت های هیات رییسه گروه تخصصی معماری
- ۶ آشنایی با اعضا و فعالیت های هیات رییسه گروه تخصصی شهرسازی
- ۱۰ گزارش دیدار با وزیر راه و شهرسازی
سودابه قیصری
- ۱۴ مشکل مابین هویتی شهری است
سپهر سراییان روزنامه اعتماد
- ۱۸ ساماندهی وضعیت کلانشهرها به چالش اصلی معاونت معماری و شهرسازی
گفت و گو سودابه قیصری - محبوبه پوردوستار
- ۲۴ تسهیلات ویژه برای مهندسان در لایحه جدید قانون مالیات های مستقیم
گفت و گو محبوبه پوردوستار
- ۲۸ شهر اسلامی - ایرانی با الگوی توسعه پایدار قرآنی
ساناز لیتکوهی - پریسا شیرانی
- ۳۴ نقش فضاهای باز شهری در ایجاد سرزندگی و نشاط اجتماعی شهروندان
سمانه سهیلی - نسیمه مدهوشی
- ۴۰ شناخت و بررسی عوامل تاثیرگذار بر حس مکان در خانه های سنتی
بهناز اصغری - کبری اصغری
- ۵۰ نگاه حرفه ای تر به ساختمان های سبز
فرهام مقدم راد - سعید رهنما
- ۵۸ عملکرد ساختمان هوشمند
سیفا اله نیکناهی
- ۶۴ بازخوانی یافت های فرسوده تاریخی
سودابه راسخ
- ۷۲ تقسیم، تفکیک و افراز زمین
نادر نجیمی
- ۷۴ این بار، حادثه ای دیگر
الله رادمهر
- ۷۸ گزارش ها و اخبار

سازمان نظام مهندسی ساختمان استان تهران

صاحب امتیاز

سازمان نظام مهندسی ساختمان استان تهران

مدیر مسوول

علی ترکاشوند

سردبیر

حیدر جهان بخش

معاون سردبیر

حجت اله عزیزی

هیات تحریریه

فرشاد امیرخانی / کیوان تیموری

عباس عسگری / آرش قدس

رامین حسینی ریوندی / رضا حیدریون / الله رادمهر

محمد محمدی نژاد / ابراهیم سجادی زند / ایرج فروزنده

شمس نوبخت دودران

دبیر تحریریه و مدیر اجرایی

سودابه قیصری

خبرنگار

محبوبه پوردوستار

طراحی و صفحه آرایی

وحید محمدخانی - نوید محمدی شکیب

مسوول آگهی ها

مزدک محبوب نژاد - همراه: ۰۹۱۲۱۳۸۲۷۴۸

نشانی: شهرک قدس (غرب)

خیابان مهستان - پلاک ۱۰

تلفکس دفتر نشریه

۴۲۷۰۷۱۳۸

تلفن: ۰۴-۸۸۵۷۷۰۰۱ داخلی ۱۳۷-۱۳۸

Email: payam.nezam@yahoo.com

payam.nezam4@gmail.com

آدرس سایت سازمان

www.tceo.ir

شمارگان: ۴۰۰۰

شرایط ارسال مقاله

- نشریه نظام مهندسی از مقالات، آثار تحقیقی و ترجمه های مفید محققان و نویسندگان استقبال می کند.
- لطفا جهت ارسال مقاله ها به نکات زیر توجه فرمایید:
- * مقاله ها به صورت تایپ شده و روی یک طرف کاغذ با ذکر تلفن تماس فرستاده شوند.
- * در صورت ارسال ترجمه، اصل مطلب به پیوست ارسال شود.
- * عکس ها، شکل ها و نمودارها به صورت مجزا به همراه CD ارسال شود.
- * نشریه در ویرایش و کوتاه کردن مطالب آزاد است.
- * اصل مقاله ارسالی برگشت داده نمی شود.
- * از پذیرش مقالاتی که قبلا چاپ شده است معذوریم.
- * سازمان هیچگونه مسوولیتی نسبت به مفاد آگهی های منتشر شده ندارد.
- * مقاله های مندرج الزاما بیاناتگر مواضع و دیدگاه های سازمان و نشریه پیام نیست و نویسندگان شخصاً مسوول مندرجات مطالب خود هستند

لزوم ایجاد فضای سبک زندگی اسلامی در ساخت و سازهای تهران

آنچه در نشست صمیمانه، مسوولانه و مدبرانه مقام معظم رهبری با اعضای شورای اسلامی شهر تهران، شهردار محترم و بدنه مدیریت شهری کلانشهر تهران در روز دوشنبه ۲۳ دیماه سال جاری بیان شد، بدون تردید منشوری از راهبردها، برنامه ریزی ها و اقدامات ضروری در ساماندهی و توسعه کیفی پایتخت ایران اسلامی و نیز سایر کلانشهرهای کشور به حساب می آید.

شهر، پدیده ای پویا و زنده است که دو حوزه "کالبدی یا ویژگی های فیزیکی" و نیز "سازمان های اجتماعی و ساختارهای شهروندی" در آن معنا، مصداق و تبلور می یابد. در شرایط کنونی دو واقعیت "پیشرفت علم و تکنولوژی" و "بالا رفتن توان فنی در ساخت و سازها" وضعیتی نوین در امور توسعه شهری پدید آورده است. مهمترین محصول این شرایط همانا پیچیدگی و درهم تنیدگی تخصص های مختلف در مدیریت شهرهاست که ضرورت جامع نگری و هماهنگی هرچه بیشتر در این حوزه را دو چندان کرده است.

بنابراین عواملی که به طور مستقیم و بی واسطه بر حوزه های کالبدی و سازمان های اجتماعی تأثیرگذارند، همانا "جامع نگری و نگاه همه جانبه در مدیریت شهر" و "تخصص گرایی در هدایت ساختارها و ساخت و سازهای شهری" است که در ابعاد مختلف اعم از شرایط محیطی، عوامل انسانی و ویژگی های کمیتی و به ویژه کیفیت شهر و بالطبع سبک زندگی شهروندان ایفای نقش می کند.

حقایقی که در بیانات معظم له مورد توجه جدی قرار گرفته و امروز رسالتی وسیع و مهم را بر دوش ارکان مدیریت توسعه و ساخت و سازهای شهری، یعنی «شورای اسلامی شهر» در مقام سیاست گذار، برنامه ریز و تصمیم گیرنده، «شهرداری تهران» به عنوان رکن اجرایی و عملیاتی مدیریت شهر و «سازمان نظام

علی ترکاشوند
مدیر مسوول

مهندسی» در جایگاه انتظام دهنده اقدامات حرفه‌ای، نظارتی و کنترل امور ساختمانی و مهندسی گوسزد و تأکید می‌کند.

تأکید ایشان بر تعامل هرچه بیشتر دولت و شهرداری تهران و اشاره به نحوه برخورد با تهران به عنوان نماد آبادانی، صلاح، سعادت و سبک زندگی در کشور، به عنوان الگو و خط دهنده برای شهرهای سراسر کشور از مهم‌ترین محورهای بیانات رهبر انقلاب اسلامی به حساب می‌آید. در این مقال نکته حایز اهمیت - و البته دردآور - در موضوع معماری ساخت و سازهای کلانشهر تهران آن است که از نگاه تحلیل‌گرانه ایشان، "معماری و نمای تهران، نمای یک شهر اسلامی نیست" بنابراین تأکید شد که شهرداری و شورای شهر - و دیگر ارکان یادشده - باید این موضوع را جزء جدی‌ترین مسایل خود بدانند چرا که تأثیرگذاری معماری و نمای ساخت و سازها بر فضای سبک زندگی تأثیر دارد و باید "محیط زندگی شهر" به گونه‌ای طراحی و ساخته شود که "تحقق سبک زندگی اسلامی" را امکان‌پذیر سازد.

در این راستا شهرداری تهران با ارسال نامه قدردانی تأکید داشت که پایتخت کشور اسلامی را به مثابه الگویی برای شهرهای سراسر کشور، مدیریت کرده و در اقدامات خود، حفظ و استمرار تمیزی و زیبایی شهر، تلاش برای کمک به حل بحران آلودگی هوا و حمل و نقل شهری، توجه ویژه به موضوع معماری و نمای تهران به عنوان شهر اسلامی در کلیه ساخت و سازها را نصب العین قرار می‌دهد. علاوه بر آن، محورهای مهم محتوای نوشته شورای اسلامی شهر تهران به رهبر معظم انقلاب گواهی امیدوارکننده‌تر بر این گفته است که تقدیم خوانندگان محترم می‌شود:

* حفظ و حراست از باغات شهر تهران به عنوان عامل اصلی مقابله با آلودگی هوا و حفظ

زیبایی‌های فضای سبز و اهتمام لازم در کلیه امور و تصمیم‌گیری‌های مربوطه

* نظارت، هدایت و حمایت از مدیران شهرداری به عنوان وظیفه اصلی شورای اسلامی شهر تهران و جلوگیری و مراقبت لازم از ریخت و پاش‌ها و بی‌انضباطی در امور جاری شهرداری برای جلوگیری از اسراف

* اهتمام لازم در جهت حاکمیت ارزش‌های اسلامی و ایرانی در معماری شهر تهران و سیمای شهر

* تعمیق دین‌باوری و دین‌محوری در اماکن فرهنگی و هنری شهر تهران با بکارگیری نیروهای متخصص و مطلع حوزه و دانشگاه توسعه یافته و در جهت تقویت محتوای برنامه‌های فرهنگی

* تلاش و برنامه‌ریزی در جهت حفاظت از جاذبه‌های طبیعی شهر تهران، ارتفاعات، چشم‌اندازها و سرمایه‌های طبیعی اطراف تهران

* تلاش‌های جدی‌تر، مؤثرتر و اقدامات در جهت گسترش تعامل با دولت

* تمرکز برنامه‌ریزی و سرمایه‌گذاری لازم و مؤثر در خصوص رفع مشکلات حمل و نقل شهری

* لحاظ کلیه رهنمودهای رهبر معظم انقلاب در مراحل مختلف تدوین و تصویب برنامه ۵ ساله دوم شهرداری تهران

باید پذیرفت و اعتقاد داشت که برای تحقق این امور مهم، "هدایت و حمایت کارها بر اساس تفاهم، برادری و داشتن وظیفه مشترک به پیش می‌رود" و بی‌شک همدلی و هماهنگی‌ای که اکنون بر روابط شورای اسلامی شهر، مدیریت جهادی شهرداری و سازمان نظام مهندسی حاکم و جاری است، به فضل پروردگار نتیجه‌ای جز این را به همراه نخواهد داشت.

آشنایی با اعضا و فعالیت های هیات رییسه گروه تخصصی معماری

در انتخابات هیات رییسه گروه تخصصی معماری (دوره ششم) نظام مهندسی ساختمان استان تهران از ۹۸۰۰ نفر عضو معمار، تنها ۲۳۹ نفر (کمتر از ۳ درصد) شرکت کردند. همین موضوع نشان دهنده پایین بودن سطح تعامل مناسب بین اعضای مهندس معمار با سازمان نظام مهندسی است. آسیب شناسی این موضوع، مسایل دیگری از جمله عدم تعامل تشکل ها و انجمن های صنفی، حرفه ای معماری با سازمان نظام مهندسی و سازمان با این گروه ها و همچنین عدم تعامل معماران سازمان نظام مهندسی با بخش های دولتی و خصوصی مانند شهرداری، وزارت راه و شهرسازی، شورای مرکزی، نظام کاردان ها و... را بیشتر عیان کرد و این امر باعث شد تا نقش معماران در عرصه ی ساخت و ساز کم رنگ تر شود و بخشی از حقوق خود را از دست دهند.

به دلیل عوامل برشمرده، گروه تخصصی معماری سازمان بر آن شد که طی جلسات متعددی، راهکارهایی را به منظور بر طرف کردن معضلات پیش گفته ارایه کند. از جمله این راهکارها معرفی نمایندگانی از طرف گروه تخصصی به سازمان ها و تشکیلات دولتی، حضور اعضای گروه در همایش ها، تلاش برای برگزاری همایش و نشست های تخصصی معماری، ارتباط با انجمن ها و تشکل های صنفی و حرفه ای و تشکیل کارگروه ها است.

به منظور ارتباط سازنده با نهاد های دولتی و اجرایی کردن راهکارها، از طرف گروه یک نماینده به معاونت معماری و شهرسازی شهرداری تهران، یک نفر به کمیته معماری اسلامی - ایرانی معاونت معماری و شهرسازی شهرداری، یک نفر به کمیته نما معاونت معماری و شهرسازی شهرداری تهران، دو نفر به سازمان نوسازی شهرداری تهران، دو نفر به کارگروه ویژه معماری سازمان نوسازی شهرداری تهران و یک نفر هم به شورای مرکزی سازمان نظام مهندسی کل کشور معرفی شدند.

حضور اعضای گروه تخصصی معماری در همایش فرصت های پنهان در بافت های فرسوده، همایش ارجاع کار و ماده ۳۳ برای رشته های عمران، معماری، مکانیک و برق، همایش علوم انسانی - اسلامی، اولین همایش بین المللی مدیریت - برنامه ریزی و کنترل پروژه، کنفرانس بین المللی معماری - معیارهای نو در معیارهای امروز، نشست تخصصی شهرسازی و معماری همساز با اقلیم، همایش معماری و شهر، همایش معماری نمای پنجم (بام سبز)، سمپوزیوم طراحی در هزاره سوم، به ارتقای بار علمی و تعامل با گروهها و انجمن های علمی و از همه مهم تر با مهندسان معمار انجامید.

در اقدام بعدی برای ارتباط با انجمن ها و تشکل های صنفی، با رویکرد همکاری روزافزون بر محور هم اندیشی و هم افزایی گروه مبادرت به دعوت از نمایندگان انجمن ها، مجامع، تشکل های صنفی و حرفه ای کرد. خوشبختانه تاکنون دو نماینده از انجمن ها با سازمان و گروه تخصصی معماری در حال همکاری هستند و انتظار می رود این امر فراگیر شده و کارگروهی در این زمینه تشکیل شود.

اولین همایش معماری و نظام مهندسی نیز در تاریخ ۹۲/۸/۲۷ و با حضور اعضای شورای شهر، معاون معماری و شهرسازی وزارت راه و شهرسازی و رییس سازمان نظام مهندسی کشور با محوریت «معماری و سازمان نظام مهندسی» برگزار شد. در نهایت گروه تخصصی معماری کارگروه هایی را تشکیل داده و با اعضای معمار علاقمند در زمینه های مرتبط، با رویکرد همکاری و پیشبرد اهداف کارگروه ها جلسات مشترکی برگزار کرد. این کارگروه ها عبارتند از:

۱- تبیین جایگاه معمار و معماری

۲- آموزش خدمات مهندسی معماران

۳- طراحی و ترویج معماری ایرانی - اسلامی

۴- اشتغال و کارآفرینی

۵- کارگروه تکنولوژی و انرژی

اهداف و محور فعالیت کارگروه تبیین جایگاه معمار و معماری به دبیری دکتر حامد مظاهریان با هدف افزایش آگاهی

علمی - صنفی و حقوقی معماران، افزایش آگاهی اعضا دیگر گروه‌های تخصصی سازمان نظام مهندسی از کار معماران، نقش و جایگاه معمار در فرآیند صنعت ساختمان، فراهم ساختن زمینه همکاری بخش‌های دولتی مرتبط با معماری و انجمن‌های حرفه‌ای تخصصی معماری و سازمان نظام مهندسی است.

اهداف کارگروه آموزش خدمات مهندسی معماران به دبیری مهندس الهه رادمهر، آسیب‌شناسی ورود به حرفه برای فارغ‌التحصیلان دانشگاه، آشنایی با حقوق مهندسی و تخلفات انتظامی و تبصره ۷ ماده ۱۰۰، آموزش ضوابط معماری و شهرسازی در ساخت و ساز شهری، آموزش عمومی: اجرا، گودبرداری، جوش و بتن، آموزش تخصصی: نظارت معماری، گزارش نویسی و ناظر هماهنگ کننده اعلام شده که هم‌اکنون کلاس‌های آموزشی مهندسان معماری فعال شده است.

کارگروه طراحی و ترویج معماری ایرانی-اسلامی به دبیری مهندس فرہام مقدم راد، اهداف خود را ایجاد و تقویت و ارتباط میان اشخاص (حقوقی و حقوقی) موثر و زمینه ساز برای مشارکت، تدوین سیاست‌های کلان سازمان نظام مهندسی ساختمان استان تهران در این حوزه، تهیه و تدوین دستورالعمل‌ها و آیین‌نامه‌های مرتبط در حوزه سازمان نظام مهندسی ساختمان، ایجاد حساسیت در شهروندان و ایجاد انگیزه در مهندسان نسبت به پیرامون و شاخص‌های هویت بخش تعریف کرده است.

کارگروه اشتغال و کارآفرینی به دبیری مهندس رضا خوانبایه نیز اهداف خود را نقشه‌های فاز دو و اجرایی، خدمات مهندسی در نماهای ساختمان و نمای پنجم، ارزیابی طرح‌ها و قراردادهای و تبیین مسوولیت‌ها و درصد حق الزحمه مهندسان معمار در یک ساختمان، ساماندهی مسابقات معماری و معیارهای قضاوت، طرح‌های تحقیقاتی و پژوهشی، جایگاه مهندسان معمار در طراحی، نظارت و اجرای ساختمان‌ها اعلام کرده که ساماندهی مسابقات معماری از الویت این گروه است.

اهداف کارگروه تکنولوژی و انرژی به دبیری دکتر شوکا خوشبخت بهرمانی، تکنولوژی‌های نوین مصالح مرتبط با ساخت و ساز، بررسی اثرات زلزله بر عناصر غیرسازه‌ای، سیستم‌های ساختمانی پیشرفته، معماری پایدار و معماری سبز با رویکرد کاهش سوخت‌های فسیلی، صنعتی سازی در صنعت ساختمان اعلام شده است.

هیات ریسه گروه تخصصی معماری امیدوار است با همکاری مهندسان معمار عضو سازمان بتواند به اهداف فوق دست یابد.

آشنایی با اعضا و فعالیت های هیات ریسه گروه تخصصی شهرسازی

گروه تخصصی شهرسازی سازمان نظام مهندسی ساختمان استان تهران متشکل از مهندس جابر نصیری (دبیر هیات ریسه)، دکتر محمد تقی تقی زاده، دکتر حکمت امیری، مهندس رضا اصلانی، مهندس فیروز علیزاده، دکتر الهام امینی و مهندس سهیلا صادق زاده در دوره زمانی قریب به یک سال ۴۷ جلسه (۴۲ جلسه در محل سازمان و ۵ جلسه در خارج از سازمان) برگزار کرد.

اهم اقدامات انجام شده این گروه تخصصی به شرح زیر است:

- ۱- پیگیری اجرایی کردن بهره گیری از توان مهندسان شهرساز در فرایند تهیه طرح های انطباق کاربری زمین، تفکیک اراضی انطباق شهری ساختمان با توجه به وظایف و تکالیف مصوب طرح تفصیلی
- ۲- اتخاذ سیاست مناسب در جهت رعایت نوبت در ارجاع کار به مهندسان شهرساز
- ۳- پیگیری حضور نماینده سازمان نظام مهندسی متخصص در زمینه شهرسازی در روند تهیه طرح های هادی بویژه در شهرهای جدید استان تهران
- ۴- بهره گیری از تجارب سایر استان ها در زمینه اجرای قوانین موجود با برگزاری جلسات و نشست های مشترک مختلف با آن ها
- ۵- پیگیری و همکاری در اجرای ماده ۳۳ در شهر تهران و انتخاب ناظر از طریق سازمان نظام مهندسی ساختمان استان تهران، اشخاص حقیقی و حقوقی و تاکید بر نظارت مهندسان شهرساز برای ساختمان های گروه (د)
- ۶- ارسال اسامی مهندسان شهرساز دارای صلاحیت به دفاتر نمایندگی سازمان نظام مهندسی ساختمان استان تهران و برگزاری جلسات مشترک با نمایندگان دفاتر نمایندگی و توجیه ایشان در این خصوص
- ۷- تنظیم و تدوین نظام نامه نحوه فعالیت هیات ریسه گروه تخصصی شهرسازی
- ۸- اصلاح تعرفه های خدمات مهندسی شهرسازی و به روز رسانی تعرفه های قدیم
- ۹- بازدید هیات ریسه گروه تخصصی شهرسازی سازمان از دفاتر نوسازی محلات و برگزاری جلسه مشترک با مدیران این دفاتر
- ۱۰- تلاش برای حضور مهندسان شهرساز به عنوان مشاور در جریان رسیدگی به پرونده ها و درخواست های استان ها در کمیسیون ماده ۵
- ۱۱- برگزاری نشست تخصصی شهرسازی و معماری همساز با اقلیم در اول خرداد ماه ۱۳۹۲ با همکاری سایر ارگان ها و نهادهای آموزشی ذیربط
- ۱۲- ارسال نظرات و دستاوردهای سازمان نظام مهندسی در خصوص تهیه طرح تفصیلی حدود ۲۰ نقطه شهری استان تهران که در دستور کار کمیسیون ماده ۵ قرار دارد به معاونت عمرانی و امور هماهنگی استانداری تهران
- ۱۳- بررسی و ویرایش اول نرم افزار ارجاع کار به مهندسان شهرساز
- ۱۴- بررسی در خصوص ضرورت اخذ تایید مهندسان شهرساز در جانمایی موقعیت ملک روی نقشه های هوایی و ارایه راهکارهای اجرایی برای ابلاغ به شهرداران مناطق و دفاتر خدمات الکترونیک
- ۱۵- هماهنگی با مدیر کل محترم دفتر امور مقررات ملی ساختمان در خصوص برگزاری کارگاه آموزشی برای ارتقای پایه مهندسان شهرساز
- ۱۶- تدوین دستورالعمل گردش کار و نحوه ارجاع کار به مهندسان شهرساز
- ۱۷- پیگیری و مکاتبه با معاونت شهرسازی و معماری شهرداری تهران برای ابلاغ صلاحیت های مهندسان شهرساز به شهرداری های مناطق تهران و ابلاغ بخشنامه ارجاع کار به مهندسان شهرساز عضو نظام مهندسی به شهرداری مناطق
- ۱۸- ارایه نتایج جلسات کارگروه تخصصی به شهرسازی و به مراکز سایر استان ها به منظور بهره برداری از تجارب استان تهران

- ۱۹- تاکید بر ضرورت حضور مهندس شهرساز در فرایند ساخت و ساز از ابتدا تا انتها
- ۲۰- حمایت مادی و معنوی از همایش بین المللی حمل و نقل شهری دوره تخصصی بین المللی حمل و نقل شهری، ۱۵ و ۱۶ اسفندماه ۱۳۹۱ با همکاری پژوهشکده فرهنگ، هنر و معماری جهاد دانشگاهی و مرکز تحقیقاتی تکنولوژی و جامعه دانشکده فنی برلین و شرکت فعال اعضا نظام مهندسی با ارایه مقاله و ایراد سخنرانی (توسط دکتر الهام امینی)
- ۲۱- جلسه مشترک هیات ریسه گروه های تخصصی شهرسازی و معماری و بحث و تبادل نظر در زمینه های معماری و شهرسازی، تفاهم نامه مشترک بین دو گروه تخصصی و کارهای مشترک با سایر ارگان های موثر و با تاکید بر ضرورت برگزاری جلسات هم اندیشی ماهانه
- ۲۲- برگزاری نشست آشنایی با نحوه ارجاع کار به مهندسان شهرساز
- ۲۳- برگزاری جلسه در خصوص شیوه پیشنهادی جهت صدور اسناد تفکیکی شش دانگ برای پارکینگ های عمومی طبقاتی توسط اداره کل ثبت اسناد و املاک استان تهران، نظام مهندسی ساختمان استان تهران و ارایه راهکارهای مورد نظر
- ۲۴- اتخاذ تصمیم در مورد ظرفیت کاری مهندسان شهرساز و مبحث دوم ماده ۳۳ در خصوص تعیین صلاحیت مشاوران در مبانی قیمت گذاری برای ساختمان های گروه (د) به بالا
- ۲۵- برگزاری مراسم تقدیر از اعضای دوره پنجم هیات ریسه گروه تخصصی شهرسازی
- ۲۶- تدوین برنامه کوتاه مدت و میان مدت برای هیات ریسه گروه تخصصی شهرسازی
- ۲۷- بررسی نحوه فعال کردن اعضای شهرسازی سازمان در زمینه ارجاع کار از طریق افراد و سازمان های موثر و مرتبط
- ۲۸- تشکیل ۳ زیر کارگروه در هیات ریسه گروه تخصصی شهرسازی سازمان به شرح زیر:
- ۱- ۲۸-۱ کارگروه ارجاع کار
- ۲- ۲۸-۲ کارگروه تخصصی علمی - آموزشی
- ۳- ۲۸-۳ کارگروه تخصصی بررسی ضوابط و تدوین دستورالعمل های اجرایی شهرسازی
- ۲۹- تهیه و تدوین آیین نامه نحوه تشکیل و شرح وظایف کمیسیون علمی - آموزشی هیات ریسه گروه تخصصی شهرسازی توسط دبیر کارگروه مربوطه
- ۳۰- بهره گیری از توان سایر متخصصان شهر ساز عضو نظام در زیر کارگروه های تدوین ضوابط و مقررات، علمی و آموزش و ارجاع کار و همچنین اطلاع رسانی در این خصوص از طریق سایت نظام مهندسی ساختمان استان تهران

- ۳۱- ارایه نظرات و دستاوردهای سازمان نظام مهندسی در خصوص تهیه طرح تفصیلی حدود بیست نقطه شهری استان تهران که در دستور کار کمیسیون ماده ۵ قرار دارد.
- ۳۲- برگزاری جلسه مشترک با معاون شهرسازی و معماری شهرداری در خصوص ابلاغ صلاحیت های مهندسان شهرساز
- ۳۳- تلاش در برقراری ارتباط و تعامل با اعضای محترم هیات ریسه گروه تخصصی شهرسازی سایر استان ها و شهرداری های مناطق
- ۳۴- تلاش در اطلاع رسانی عمومی در ارتباط با بخش نامه شماره ۷۲۸۴/۳۳۰ مورخ ۹۲/۲/۱۱ وزارت راه و شهرسازی دبیرخانه شورای عالی شهرسازی
- ۳۵- همکاری فعال با همایش بین المللی طراحی روشنائی و نورپردازی ایران در شهر شیراز و شرکت نماینده هیات ریسه گروه تخصصی شهرسازی در این همایش با ارایه دو مقاله
- ۳۶- تهیه شرح خدمات مطالعات امکان سنجی توسط مهندسان شهرساز
- ۳۷- ارایه طرح شهرساز افتخاری و تدوین شیوه نامه جذب و فعال شدن آنان در دفاتر خدمات سازمان نوسازی شهر تهران
- ۳۸- تعامل بسیار نزدیک با شهرداری تهران و سیستماتیک کردن ارجاع کار مهندسان شهرساز شاغل در این استان
- ۳۹- ارسال پیامک های آموزشی برای اولین بار برای مهندسان شهرساز ذیصلاح در استان تهران
- ۴۰- پیگیری انعقاد تفاهم نامه با بنیاد مسکن انقلاب اسلامی
- ۴۱- عقد تفاهم نامه همکاری سازمان نظام مهندسی ساختمان استان تهران با شهرداری شمشک
- ۴۲- برگزاری دو دوره کوتاه مدت تفکیک زمین در محل سازمان نظام مهندسی ساختمان استان تهران
- ۴۳- تلاش همه جانبه برای توسعه همکاری با دبیرخانه برگزاری روز جهانی شهرسازی و مشارکت فعال در برگزار شدن آن
- ۴۴- برگزار نشست خبری در خصوص ارایه درخواست های جامعه صنفی و حرفه ای شهرسازی از دولت جدید
- ۴۵- عقدتفاهم نامه فیما بین گروه های تخصصی شهرسازی سازمان نظام مهندسی ساختمان استان های تهران، البرز و قزوین به میزبانی استان البرز
- ۴۶- برگزاری جلسه هماهنگی نماینده هیات ریسه گروه تخصصی شهرسازی (دکتر محمدتقی تقی زاده) با معاونت شهرسازی وزارت راه و شهرسازی و مطرح کردن مسایل مربوط به گروه تخصصی شهرسازی خدمت آن معاونت محترم
- ۴۷- جمع آوری و تکمیل مباحث شهرسازی و ارایه آن به واحد روابط عمومی به منظور چاپ سررسید ۹۳
- ۴۸- شرکت فعال در یازدهمین گردهمایی گروه های تخصصی شهرسازی سازمان های نظام مهندسی ساختمان در یزد
- ۴۹- تدوین و ارسال نامه اعلام گردش کار ارجاع کار به مهندسان شهرساز در حریم شهرها و روستاها
- ۵۰- بازدید هفتگی از دفاتر نمایندگی سازمان در شهرهای استان تهران توسط نمایندگان هیات ریسه گروه تخصصی شهرسازی
- ۵۱- تلاش برای تدوین مکانیسم درست معرفی اعضا برای انجام امر تفکیک عرصه توسط مهندسان شهرساز
- ۵۲- حضور فعال در جلسات کمیسیون ماده ۵ تهران
- ۵۳- همکاری فعال و ارایه مقاله و شرکت نمایندگان سازمان نظام مهندسی ساختمان استان تهران به ویژه هیات ریسه گروه تخصصی شهرسازی در کنفرانس بین المللی عمران، معماری و توسعه پایدار شهری در تبریز
- ۵۴- دریافت ۱۰۰ جلد کتاب تخصصی شهرسازی و مباحث مختلف آن به عنوان هدیه از سازمان شهرداری ها و دهیاری های کشور به منظور تشکیل کتابخانه تخصصی در سازمان (اهدایی مهندس رجب صلاحی)
- ۵۵- حمایت و همکاری همه جانبه با دبیرخانه دهمین بزرگداشت روز جهانی شهرسازی ۸ آبان ماه ۱۳۹۲
- ۵۶- برگزاری نشست خبری دبیرخانه دائمی دهمین بزرگداشت روز جهانی شهرسازی پنجم آبان ماه ۱۳۹۲ در محل سازمان نظام مهندسی ساختمان استان تهران
- ۵۷- برگزاری کلاس های آموزشی ارتقای پایه بعد از ۲ سال
- ۵۸- اجرایی کردن ارجاع کار برای اولین بار برای مهندسان شهرساز استان تهران

برنامه های در دست اقدام گروه تخصصی شهرسازی تا پایان دوره فعالیت دوره ششم:

- ۱- ادامه برگزاری گردهمایی های مشترک با نمایندگان گروه های تخصصی شهرسازی استان ها
- ۲- اجرایی کردن شرح خدمات مهندسان شهرساز در ساختمان سازی با توجه به ابلاغ آن به سازمان های نظام مهندسی استان ها و

تنظیم گردش کاران

- ۳- پیگیری تعیین روز ملی شهرسازی از طریق شورای فرهنگ عمومی کشور (وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی)
- ۴- پیشنهاد دوره آموزش آشنایی با قوانین و ضوابط و مقررات شهرسازی برای رشته‌های شهرسازی، معماری و عمران به عنوان یکی از دوره‌های الزامی ارتقای پایه
- ۵- برگزاری جلسات مشترک با مدیران شهری از جمله وزارت کشور، وزارت مسکن و شهرسازی، شهرداران تهران و سایر سازمان‌های ذینفع
- ۶- برگزاری همایش ملی شهرسازی با مشارکت گروه‌های تخصصی شهرسازی سازمان‌های نظام مهندسی ساختمان و شهرداری‌ها
- ۷- ترویج حرفه شهرسازی از طریق:
 - * معرفی آثار و پروژه‌های برتر مهندسان شهرساز
 - * برپایی نمایشگاه آثار شهرسازی
 - * تقدیر از برترین‌ها و پیشکسوتان رشته شهرسازی
 - * تکمیل و به روز رسانی بانک اطلاعات مهندسان شهرساز
- ۸- اصلاح و تکمیل شرح وظایف کارشناسان رسمی دادگستری، ماده ۲۷ سازمان نظام مهندسی ساختمان کشور و ماده ۱۸۷ قوه قضاییه در رشته شهرسازی
- ۹- پیگیری تغییر در سرفصل‌های دروس رشته شهرسازی دانشگاه‌ها و موسسات و آموزش عالی با همکاری با اساتید گروه‌های شهرسازی دانشگاه‌ها در مقطع کارشناسی و کارشناسی ارشد
- ۱۰- پیگیری تدوین مبحث الزامات عمومی شهرسازی به عنوان یکی از مجموعه مباحث مقررات ملی ساختمان و تهیه چک لیست آن
- ۱۱- بررسی وظایف و حدود صلاحیت مهندسان شهرساز در سایر کشورها و تطبیق آن با شرایط ایران
- ۱۲- پاسخگویی به مکاتبات دریافتی از سازمان‌های نظام مهندسی ساختمان استان‌ها
- ۱۳- ایجاد فضایی در سایت سازمان نظام مهندسی ساختمان استان تهران برای اطلاع‌رسانی در خصوص قوانین، آیین‌نامه‌ها، بخشنامه‌ها و سایر اطلاعات مرتبط با کمیته تخصصی شهرسازی و سایر کمیته‌های تخصصی شهرسازی استان‌ها
- ۱۴- تاکید بر لزوم توجه به انطباق برنامه‌ها و عملکرد مدیریت شهری با نیازها و اولویت‌های شهروندان
- ۱۵- توجه به مساله استفاده از ظرفیت متخصصان شهرساز در اداره امور شهر تهران
- ۱۶- تشکیل شبکه ای از گفتمان تخصصی در حوزه شهرسازی و تبادل اطلاعات بین کمیسیون شهرسازی و معماری شورای اسلامی شهر تهران و سازمان نظام مهندسی ساختمان استان تهران
- ۱۷- تلاش در جهت اصلاح مصوبه کمیسیون هم‌ارزی برای فارغ‌التحصیلان رشته شهرسازی و ابلاغ آن از سوی وزارت راه و شهرسازی
- ۱۸- پیشنهاد تشکیل کمیته‌ای به منظور تحقق‌پذیری نقطه نظرات ریاست محترم جمهوری در خصوص تغییر الگوی شهرسازی (اجلاس چهاردهم)
- ۱۹- تشکیل کمیته‌ای به منظور اجرایی کردن سیاست‌های کلی شهرسازی ابلاغی از سوی مقام معظم رهبری
- ۲۰- اخذ تجربیات سایر استان‌ها در زمینه صلاحیت‌های شهرسازی به منظور ایجاد وحدت رویه در فرایند ارائه خدمات
- ۲۱- پیگیری ابلاغ اجرای صلاحیت‌های شهرسازی به استانداری‌ها از سوی معاون عمرانی وزارت کشور
- ۲۲- پیگیری برگزاری جلسات هماهنگی و تعاملی با معاونین و مدیران وزارت راه و شهرسازی و نیز اعضای کمیسیون عمران مجلس شورای اسلامی و...
 - ۲۳- بررسی مصوبات هیات چهارنفره استان‌ها در خصوص خدمات و حدود صلاحیت مهندسان شهرساز
 - ۲۴- ارائه پیشنهادات لازم در زمینه اصلاح قانون نظام مهندسی و کنترل ساختمان در حوزه شهرسازی
 - ۲۵- پیگیری پیشنهاد برگزاری اولین کنگره ملی شهرسازی ایران با محوریت شهرسازی، مسایل، مشکلات و راهبردها
 - ۲۶- پیگیری موضوع نظارت مهندسان شهرساز در تهیه و اجرای طرح‌های توسعه شهری
 - ۲۷- پیگیری تعریف صلاحیت‌های جدید برای مهندسان شهرساز
 - ۲۸- بررسی مسایل و مشکلات مربوط به برگزاری دوره‌های آموزشی ارتقاء پایه و تمدید پروانه شهرسازی در استان تهران
 - ۲۹- بررسی و اعلام نظر در خصوص پیش‌نویس قانون جامع شهرسازی
 - ۳۰- پیگیری گسترش دامنه ارائه خدمات مهندسان شهرساز در تهیه طرح‌های هادی روستایی با هماهنگی بنیاد مسکن انقلاب اسلامی کشور

دیدار اعضای هیات مدیره سازمان نظام مهندسی ساختمان استان تهران با وزیر راه و شهرسازی

سودابه قیصری

اعضای هیات مدیره سازمان نظام مهندسی ساختمان استان تهران با دکتر عباس احمدآخوندی وزیر راه و شهرسازی دولت یازدهم دیدار و گفت و گو کردند.

در این دیدار سعید غفرانی رئیس سازمان با اشاره به تلاش‌ها و اقدامات صورت گرفته در دوره قبلی هیات مدیره در راستای اجرای قانون گفت: در این زمینه وزارت راه و شهرسازی به دور از جنجال‌های سیاسی و با اقتدار کامل می‌تواند از سازمان حمایت کند و اگر این مهم انجام شود، ائتلاف وقت در تمام امور کاهش خواهد یافت.

وی از پیگیری‌های مکرر مسایل مربوطه از شورای شهر و شهرداری خبر داد و افزود: سازمان طی جلسات متعدد و گفت و گوهای مفصل با رئیس وقت شورای اسلامی شهر تهران و شهردار تهران سعی

کرد با تعامل سازنده و منطقی، موضوع ضرورت تمکین از قانون متقاعد کند و در این راه از کمک‌ها و حمایت‌های مدیرکل دفتر سازمان‌های مهندسی و تشکل‌های حرفه‌ای وزارت راه و شهرسازی نیز بهره‌مند شدیم که این اقدامات در نهایت به اجرایی شدن ماده ۳۳ قانون در دوره ششم هیات مدیره شد و ما به بخشی از جایگاه قانونی نظام مهندسی ورود پیدا کردیم.

غفرانی به اقدامات انجام شده در اجرای ماده ۳۳ اشاره و تصریح کرد: از جمله این اقدامات ایجاد پل ارتباطی میان کارفرما و ناظر، پیگیری تمام مطالبات از طریق نظام مهندسی، نظارت عالی بر عملکرد مهندسان ناظر، پیگیری مساله گودبرداری، خاک برداری و تخریب و کاهش ۷۳ درصدی ریزش و تلفات جانی در سال جاری نسبت به سال گذشته بوده است.

وی تعیین سازنده برای پروژه‌های بالای ۲۰۰۰ متر را اقدام مثبت دیگر سازمان عنوان کرد و گفت: در این زمینه موافقت‌های لازم اخذ شده و به زودی اجرایی می‌شود. همه تلاش ما بر این است که کلیه مسیرهای صوری شدن مسایل را مسدود کنیم و امیدواریم با آغاز مجدد نقش سازندگان در استان تهران دیگر مساله‌ای با عنوان صوری نداشته باشیم. استفاده از چهار ناظر در ساخت و سازهای بیش از مساحت ۱۵۰۰ متر مربع هم اقدام دیگری است که در دوره جدید اجرایی شده است.

سعید غفرانی در ادامه خاطرنشان کرد: درخواست سازمان نظام مهندسی ساختمان استان از وزارت راه و شهرسازی این است که با استفاده از قدرت‌های قانونی از سازمان حمایت شود. اگرچه ممکن است قانون خلأ و کمبودهایی هم داشته باشد

که باید اصلاح شود با این حال تا زمانی که برخی خلأهای قانونی رفع نشده، باید همه به آن تمکین کنند.

رییس سازمان نظام مهندسی ساختمان استان تهران ضمن درخواست افزایش تعداد سهمیه سازمان در ترکیب هیات مدیره شورای مرکزی اظهار کرد: در این مورد استان تهران مورد کم توجهی قرار گرفته است زیرا حدود ۱۴۰ هزار پروانه دار شاغل در کشور داریم که بیانگر این است که ۲۵ درصد از این جمعیت در استان تهران مشغول به فعالیت هستند اما به همین نسبت نمی توانیم از سهم و امکاناتی که باید در اختیار سازمان باشد، استفاده کنیم و شاهد این مدعا این است که در ترکیب شورای مرکزی حداکثر سه نفر از استان تهران حضور دارند و درخواست ما این است که این سهمیه افزایش یابد.

غفرانی در بخش دیگری از سخنانش منع انتخاب اعضای کمیته آموزش از بین اعضای هیات مدیره را منطقی ندانست و گفت: عضو هیات مدیره صاحب صلاحیت عضویت در کمیته آموزش، بهتر از هر کسی می تواند ساختار و مشکلات نظام مهندسی را بشناسد و عمل کند. ما در تهران در هر هفت رشته، اعضای صاحب صلاحیت داریم و ۱۰۰ درصد می توانیم این مساله را پوشش دهیم ولی بخشنامه های ابلاغی

اخیر مانع این اتفاق شدند. سازمان مجبور شد از خارج از هیات مدیره افرادی را در مسوولیت این کار قرار دهد که این مساله خروجی خوبی برای ما از جهت آموزش - که یکی از مهم ترین بخش ها به شمار می رود - نداشته است.

وی ضمن تاکید بر ضرورت همکاری شهرداری ها با سازمان های نظام مهندسی در سطح کشور ادامه داد: بدیهی است اگر این همکاری وجود نداشته باشد مهندسان نمی توانند به صورت هفت رشته ای به ایفای نقش بپردازند. مشکل دیگری که می توان به آن اشاره کرد در مورد بخشنامه ای است که به علت حجم بالای کار و اعمال ضریب دو برای شرکت های حقوقی اعمال کرده اند ولی با توجه به شرایط حاضر به نظر می رسد این بخشنامه به یکباره یا به تدریج لغو شود که ما بتوانیم با توجه به پتانسیل های موجود توزیع مناسبی را برای همه مهندسان در نظر بگیریم تا همه از یک درآمد معقولی استفاده کنند و علاوه بر آن خدمات مهندسی نیز با کیفیت بهتری ارائه شود.

غفرانی نرخ خدمات مهندسی را بسیار پایین خواند و بررسی آن را ضروری دانست و در پایان گفت: در حالی که سازمان های نظام مهندسی استان ها ساختمان نوساز یا ساختمانی در حال ساخت دارند، اما

زمانی که متن قانون نوشته می شد ما قانون نظام معماری داشتیم که آن قانون ناظر بر نحوه تشکل مهندسان بود و اقتداری برای پذیرش مسوولیت رسمی به مهندسان نمی داد. در قانون مذکور بحث کنترل ساختمان اضافه شد و در واقع داد و ستد رسمی با تمام مراجع کنترل که به طور عمده شهرداری ها بودند، برقرار کرد. در ابتدا بنای ما این نبود که قانون نظام مهندسی تنها به مساله کنترل ساختمان ختم شود بلکه قرار بود مسایل مربوط به ارتقا و توسعه مهندسی و فناوری را در خود جای دهد که از جمله آن ها کنترل ساختمان بود

نظام مهندسی پایتخت کشور، اجاره نشین است و با تلاش‌ها و پیگیری‌های سید مهدی هاشمی رییس شورای مرکزی ساختمانی در اختیار سازمان قرار گرفته که امیدواریم با مساعدت وزارت راه و شهرسازی، مالکیت ساختمان فعلی در اختیار سازمان نظام مهندسی ساختمان استان تهران قرار گیرد.

پس از سخنان رییس سازمان نظام مهندسی ساختمان استان تهران، حاضران در جلسه به طور مختصر خود را معرفی کرده و نکات مربوط به حوزه خود را شرح دادند، سپس عباس احمدآخوندی وزیر راه و شهرسازی ضمن ابراز امیدواری از اینکه با همکاری مهندسان کارهای مثبتی برای توسعه ملی و مهندسی صورت گیرد، به چند نکته مهم اشاره کرد و گفت: نکته اول اینکه قانون نظام مهندسی ساختمان از ظرفیت‌های زیادی برخوردار است با این حال مثل هر قانون دیگری به بازنگری نیاز دارد. در خود قانون هم پیش بینی شده بود که ظرف مدت ده سال از تصویب، این قانون باید مورد بازنگری مجدد قرار گیرد یعنی در سال ۱۳۸۵ باید این کار انجام می‌شد که تا الان هفت سال از آن تاریخ گذشته و هنوز مورد بازنگری قرار نگرفته است. من روی موارد قانونی تعصبی ندارم ولی نکته مهم نگاه ما به بحث مهندسی است که نیاز به گفت و گوهای بیشتری دارد.

وی افزود: زمانی که متن قانون نوشته می‌شد ما قانون نظام معماری داشتیم که آن قانون ناظر بر نحوه تشکل مهندسان بود و اقتداری برای پذیرش مسوولیت رسمی به مهندسان نمی‌داد. در قانون مذکور بحث کنترل ساختمان اضافه شد و در واقع داد و ستد رسمی با تمام مراجع کنترل که به طور عمده شهرداری‌ها بودند، برقرار کرد. در ابتدا بنای ما این نبود که قانون نظام مهندسی تنها به مساله کنترل ساختمان ختم شود بلکه قرار بود مسایل مربوط به ارتقا و توسعه مهندسی و فناوری را در خود جای دهد که از جمله آن‌ها کنترل ساختمان بود. ولی در حال حاضر به طور عمده صحبت‌ها به مساله کنترل ساختمان برمی‌گردد و کنترل به عنوان اصلی‌ترین مساله نظام مهندسی مورد توجه قرار گرفته است.

آخوندی مهندسی را شامل کلیه مراحل از حل یک مساله فنی، آموزش، طراحی، اجراء کنترل، ارتقای فناوری، صنعتی سازی و بازرسی ذکر کرد و افزود: کلمه مهندسی یعنی حل مشکل و موضوع بحث ما خیلی پیچیده تر از بحث کنترل است و درخواست من این است که در جلسه هیات مدیره هم در این مورد بحث کنید و مهندسی را به کنترل تنزل ندهید زیرا در این صورت نمی‌توانید از ظرفیت‌های بزرگ تری که امر مهندسی در ایران دارد، استفاده کنید. اکنون مهندسان

فقط مسوولان کنترل ساختمان هستند و وقتی برمی‌گردیم به زمانی که این قانون را وضع کردیم از اینکه این مقدار بحث کنترل نسبت به دیگر بخش‌ها شاخص شده، احساس نارضایتی داریم چون وقتی مهندسان محدود به کنترل می‌شوند بحث‌های آموزش مهندسی و رشد فناوری و تحقیق و توسعه و... همه از حیطه نظام مهندسی خارج می‌شود و مشکلات زیادی را به وجود می‌آورد. از این رو هدف نهایی ما این است که مهندسی را به شکل جامع ببینیم و برگردیم به توسعه مهندسی در همه ابعاد خود.

وی بر ضرورت وجود معیار و سنگ محک برای عملکرد نظام مهندسی تاکید کرد و گفت: ما باید سنگ محکی داشته باشیم تا بدانیم کجا و چقدر جلو رفته ایم. به عنوان مثال وزارت علوم آزمونی به نام "آزمون نظام حرفه ای مهندسی" برگزار می‌کند و وقتی سوال می‌شود می‌گویند ما گواهی مهندس حرفه ای می‌دهیم. در صورتی که این کار باید از طریق نظام مهندسی انجام شود. اگر از وزارت نفت یا نیرو بهره‌مندی مهندسان حرفه ای کجا هستند، هیچوقت به نظام مهندسی رجوع نمی‌کنند بلکه به جامعه مهندسان مشاور و سندیکای شرکت‌های ساختمانی و... رجوع می‌کنند. در بقیه وزارتخانه‌های فنی نیز اغلب به همین شکل است و سازمان نظام مهندسی را مرجع نظامات

حرفه ای نمی دانند. بنابراین هر کشور باید یک مرجع حرفه ای داشته باشد. وی در مورد عدم اجرای ماده ۲۹ قانون نظام مهندسی نیز اظهار کرد: این ماده از قانون به بخش نظامات صنفی ساختمان مربوط است و از ابتدا پیش بینی شده بود ولی تاکنون اجرا نشده است. در حال حاضر امر صنفی و حرفه در نظام مهندسی فاقد مرز مشخص است. باید ببینیم از یک صنف چه می خواهیم. یک صنف در قانون تشکیل می شود که از اعضای آن حمایت کند. بنابراین اگر یک صنف از اعضای خود به طور کامل حمایت کند، کسی ایراد نمی گیرد زیرا اصلاً صنف برای این تشکیل شده که از اعضای خود حمایت کند ولی از نظام حرفه ای چه می خواهیم؟ اساساً از نظامات حرفه ای منافع ملی را می خواهیم به همین علت نظامات حرفه ای به موجب قانون تصویب می شود و بخشی از اختیارات دولت و کسی که حق تشخیص منافع عمومی را دارد به او می دهد، برعکس نظام صنفی. ما باید مرز این ها را مشخص کنیم و این حرف ها باعث بسیاری از سوء تفاهم ها در جامعه مهندسان می شود. وزیر راه و شهرسازی تشخیص صلاحیت را اصلی ترین بحث نظام حرفه ای نامید و تصریح کرد: این تشخیص موجب منفعت عمومی است ولی اگر صنفی شد، منافع همدیگر مهم است. صلاحیت یکی از

پیچیده ترین مفاهیمی است که در نظام مهندسی با آن درگیر هستیم. نکته دیگر این است که در نظام مهندسی اگر کسی تخطی کرد، نظام مهندسی خودش او را تنبیه می کند و نیازی به دادگاه ندارد و ما خود منافع مصرف کننده را رعایت می کنیم. به همین دلیل هم دستگاه انتظامی دارد ولی در صنف چنین قدرتی وجود ندارد. مشکل امروز نظام مهندسی این است که معلوم نیست در کدام بخش فعالیت صنفی دارد و در کدام بخش فعالیت حرفه ای که دلیل آن تهیه نشدن آیین نامه اجرایی ماده ۲۹ است. وی عدم وجود صنوف ساختمانی به طور کامل در ایران را مشکل دیگر صنعت ساختمان خواند و گفت: اگر ما بتوانیم این صنوف را ایجاد کنیم، در واقع وحدت صنوف شکل گرفته است. مثلاً هر شرکت ساختمانی باید از این صنف مجوز داشته باشد. ماده ۱۳ قانون نظام صنفی می گوید، انجام هر فعالیت صنفی که ماهیت فنی دارد، مستلزم حضور یک فرد فنی در آن فعالیت است. به همین علت اگر کسی خواست در صنف داروسازان، داروخانه تأسیس کند مهم نیست که مالک داروخانه داروساز هست یا نیست مهم این است که در این داروخانه یک داروساز وجود دارد که دارای پروانه است

و به این وسیله می تواند مجوز تأسیس بگیرد. در آزمایشگاه ها هم همینطور است. اما در حوزه نظام مهندسی بین حرفه گری و صنف تمایز قابل نشدیم. لذا می گوئیم هرکسی می خواهد شرکت مهندسی تأسیس کند باید مهندس باشد... این چه لزومی دارد؟ بخش عمده ای از فعالیت های مهندسی در ایران توسط پزشکان انجام می شود. بزرگ ترین سرمایه گذاران مهندسی در ایران پزشکان هستند. این مساله بدی نیست، مهم این است که این پزشک وقتی می خواهد از خدمات مهندسی استفاده کند از یک مهندس صاحب صلاحیت استفاده کند. ما وقتی می گوئیم فقط و فقط مهندس می تواند شرکت احداث کند، باعث ایجاد بازار سیاه در حوزه مهندسی می شویم. آخوندی در پایان گفت: وحدت نظام مهندسی وقتی صورت می گیرد که هرکسی در ایران فعالیت مهندسی انجام می دهد، حتماً مهندسانی مسوولیتش را بپذیرند که در نظام مهندسی عضو باشند یعنی به نوعی اتفاقی که دارد می افتد را اصلاح می کنید. در حال حاضر برای فعالیت در سندیکاها شرکت های ساختمانی اصلاً نیاز به داشتن مهندسان عضو نظام مهندسی نیست و سازمان مدیریت و برنامه ریزی کاری با نظام مهندسی ندارد بلکه حتی به عنوان مزاحم به نظام مهندسی نگاه می کند و کوچک ترین توجهی به آن ندارد.

مشکل ما بی هویتی شهری است

سهیل سراییان

هویت شهری، خود یکی از بخش‌های هویت اجتماعی است. آنچه جامعه نامیده می‌شود نیز اگر اصل را بر ترجمه این واژه برای society در لاتین بدانیم، مربوط به نوعی از اجتماعی شدن است که با ظهور انقلاب صنعتی آغاز و رشد می‌کند و شکل بروز مادی آن عموماً شهرنشینی است. من و تویی که در شهر زندگی می‌کنیم و هر کدام از ما در نقطه‌ای از شهر شناخته می‌شویم، یک هویت داریم. این هویت ما را هم شغل و هم خانواده مان می‌سازند. در کنار این هویت، ما با توجه به فعالیت اجتماعی خودمان هویت شهری را تشکیل می‌دهیم که در آن زندگی می‌کنیم. همه مردم یک جامعه در شکل‌گیری هویت شهری شان نقش دارند و تاثیرگذار هستند. به همین خاطر یک هویت شهروندی برای هر کسی به وجود می‌آید. از هویت شهری

تا هویت شهروندی مسایل مختلفی وجود دارد که از آنجایی که «هویت»، مجموعه‌ای از صفات و مشخصاتی است که باعث «تشخص» یک فرد یا اجتماع از افراد و جوامع دیگر می‌شود: شهر نیز به تبعیت از این معیار، شخصیت یافته و مستقل می‌شود. هویت در شهر به واسطه ایجاد و تداعی «خاطرات عمومی» در شهروندان، تعلق خاطر و وابستگی را نزد آنان فراهم کرده و شهرنشینان را به سوی «شهروند شدن» که گستره بی‌فعال تر از ساکن شدن صرف دارد، هدایت می‌کند. پس هرچند که هویت شهر خود معلول فرهنگ شهروندان آن است؛ لیکن فرآیند شهروند سازی را تحت تاثیر قرار داده و می‌تواند باعث تدوین معیارهای مرتبط با مشارکت و قضاوت نزد ناظران و ساکنان شود. هویت یک معیار رشد برای شهر است: به عبارتی دیگر وقتی یک شهر یا جامعه رشد می‌کند، بخشی از صفات

هویتش در جریان رشد تغییر می‌کند و ساماندهی جدیدی می‌یابد. به همین خاطر با دکتر ناصر فکوهی دانشیار گروه انسان‌شناسی دانشکده علوم اجتماعی دانشگاه تهران، مدیر وبگاه انسان‌شناسی و فرهنگ که مدرک دکترای خود را در رشته انسان‌شناسی سیاسی از دانشگاه سوربن گرفته است گفت و گویی انجام دادیم.

■ آقای دکتر به نظر بهتر است که ابتدا با یک طرح مساله شروع کنیم و آن هم این است که واقعا هویت در شهر و بین شهروندان چگونه است، برای همین ابتدا تعریف مشخصی از هویت و بی‌هویتی یا همان سست شدن هویت برای ما ارایه کنید.

ابتدا باید دو مفهوم هویت شهری و شهروندی را از یکدیگر تفکیک کنیم و مفهوم دوم را فعلا کنار بگذاریم. مفهوم شهروندی بیشتر مفهومی سیاسی است که ما در فارسی آن

را به عنوان ترجمه ای برای واژه فرانسوی *citoyenneté* گذاشته ایم که از انقلاب فرانسسه رایج شد و معنای آن برخورداری افراد جامعه از حقوق جدید سیاسی بود که عمدتاً در قالب مشارکت مدنی آن‌ها در شهر و حکومت تأمین می‌شد. بعدها این واژه در سطح حکومت‌های محلی (شهرداری‌ها) نیز به کار رفت و باز هم معنای سیاسی و حقوقی آن غالب بود. در فارسی اما، افزون بر آن مفهوم، در ادبیات عمومی ما، شهروندی را به نوعی با شهرنشینی به صورت مترادف درآورده‌اند که ابداً یک معنا نمی‌دهند. هر کس در شهر اقامت دارد یک شهرنشین است، اما شهروند معمولاً به فردی گفته می‌شود که در چارچوب حقوقی سیاسی یک شهر یا یک دولت دارای حقوق و وظایف مشخصی باشد که باید از آن‌ها برخوردار باشد و از آن‌ها تبعیت کند. در این گفت‌وگو بحث من به مسأله هویت شهری بر می‌گردد که با موضوع شهرنشینی رابطه نزدیک دارد اما لزوماً به شهروندی مربوط نیست یا رابطه‌ای غیرمستقیم دارد که هر بار باید آن را روشن کرد.

اما درباره هویت شهری، مثل هر نوع دیگری از هویت، این امر نیز بر اساس دو فرآیند تفاوت‌یابی، شباهت‌یابی یا همگن بودن (*homogeneity*) و ناهمگن بودن (*heterogeneity*) ساخته می‌شود. همه افراد جامعه به صور فردی و به صورت گروهی در چندین هویت با یکدیگر مشترکند. این هویت‌ها بر اساس تفاوت یافتن یک نفر یا یک گروه از نفر یا گروه دیگر و بر اساس شباهت یافتن او یا آن‌ها با فرد یا گروه دیگر مشخص می‌شود. برای نمونه یک فرد از لحاظ زن بودن بیولوژیک شبیه زنان دیگر است بنابراین می‌تواند برای او هویت «زن بودگی» را تعریف کرد. اما یک زن جوان با یک زن مسن، از لحاظ سن بیولوژیک متفاوت هستند بنابراین ما در اینجا از دو هویت «جوان بودگی» و «پیر بودگی» صحبت می‌کنیم. این دو فرآیند همیشه همراه با هم عمل می‌کنند. هر کس هم با دیگران تفاوت دارد و هم

شبیه دیگران است.

■ هویت شهری بر چه مبنایی تعریف می‌شود؟

با این مقدمه، هویت شهری نیز بر مبنای یک یا چند مشخصه می‌تواند قابل تعریف باشد. برای مثال همه کسانی که در تهران زندگی می‌کنند قاعدتاً «تهرانی» هستند به جز کسانی که تمایل دارند موقعیت جغرافیایی خود را در رده دوم قرار داده و ریشه اولیه خود، مثلاً ریشه قومی یا محلی را در اولویت قرار دهند که در آن صورت خود را «صفهانی ساکن تهران» یا «مشهدی ساکن تهران» و غیره معرفی می‌کنند. هویت شهری در معنایی دیگر به صورت عام‌تر نیز قابل تعریف است مثلاً همه اهالی شهر با روستاییان متفاوت بوده و از بسیاری ابعاد به هم شبیه هستند (شیوه زندگی، شیوه حرکت در شهر، نوع معیشت و غیره) از این لحاظ ما از هویت شهری برای آن‌ها صحبت می‌کنیم مثلاً در مقابل هویت روستایی.

■ سست شدن هویت چگونه امکان پذیر است؟ آیا احساس تعلق در هویت وجود ندارد؟

اما آنچه به سست شدن یا تقویت هویت بر می‌گردد را نیز بر اساس همین تعاریف و مفهوم سازی‌های اولیه می‌توان روشن کرد. برای این کار ابتدا باید مولفه‌های هویتی یا احساس تعلق هویتی را روشن کرد. به این معنا که هر هویتی بر اساس گروهی از تفاوت‌ها و گروهی از شباهت‌ها شکل می‌گیرد. هر اندازه این دو گروه روشن‌تر و دقیق‌تر و تعداد بیشتری داشته و به صورت عمیق‌تری در افراد یا گروه‌ها درونی شده باشند ما با هویت قوی‌تر و شدیدتری روبه‌رو هستیم و برعکس هر اندازه این تفاوت‌ها و شباهت‌ها مبهم‌تر، غیردقیق‌تر، کمتر و با شدت کمتری درونی شده باشند، هویت‌ها نیز سست‌تر می‌شوند. فرآیند تقویت یا سست شدن هویت‌ها می‌تواند آگاهانه یا ناخودآگاهانه، برنامه‌ریزی شده یا به صورت خودانگیخته به انجام برسد و برای تحلیل روند تحول آن باید از واحدهای زمانی - مکانی مشخصی

صحبت کنیم تا بتوان نظر داد. وگرنه بحث مان بیش از اندازه کلی و غیرکارا خواهد شد.

■ گروهی معتقد هستند که هویت شهری نوعی هویت جمعی محسوب می‌شود، هویت شهری و شهروندی به چه معنایی است؟

درباره شهروندی پیش‌تر صحبت کردم و وارد بحث آن نمی‌شوم. اما هویت شهری عموماً و نه لزوماً هویتی جمعی است. چرا می‌گوییم نه لزوماً، زیرا ممکن است ما با فرد یا افرادی پراکنده نیز روبه‌رو باشیم که لزوماً خود را در یک گروه اجتماعی تعریف نکنند اما از لحاظ گروهی از مشترکات زندگی شهری برای ما جزو شهرنشینان قرار بگیرند و هویت شهری داشته باشند. اما این امر معمولاً نادر است زیرا همه شهرنشینان درون شبکه‌های مختلف هویتی مثل شبکه‌های کاری، سبک زندگی، عقیدتی و غیره قرار می‌گیرند و هویت شهرنشینی در آن‌ها با سایر هویت‌ها مجموعه‌های هویتی را می‌سازد. بنابراین شهرنشینی نوعی هویت جمعی است که به صورت بسیار پیچیده بر اساس مجموعه‌های هویتی که درون‌شان قرار می‌گیرد، کنشگر اجتماعی را به حرکت و کنش متقابل با دیگران می‌کشاند و بر همین اساس نیز می‌توان آن را درک و تحلیل کرد.

■ این هویتی که تعریف کردید چگونه در کنار هویت اجتماعی و جامعه قرار می‌گیرد؟

هویت شهری، خود یکی از بخش‌های هویت اجتماعی است. آنچه جامعه نامیده می‌شود نیز اگر اصل را بر ترجمه این واژه برای *society* در لاتین بدانیم، مربوط به نوعی از اجتماعی شدن است که با ظهور انقلاب صنعتی آغاز و رشد می‌کند و شکل بروز مادی آن عموماً شهرنشینی است. انقلاب صنعتی اصولاً شهر را تبدیل به زیستگاه اصلی و پایگاه معیشتی و مسکونی و تفریحی همه انسان‌ها کرد و هر چند آن امر هنوز کامل نشده است اما نرخ شهرنشینی سال‌هاست در کل جهان

از میانگین ۵۰ درصد جلوتر رفته و در بسیاری از نقاط جهان به بالای ۷۰ یا ۸۰ درصد رسیده است از جمله در کشور خود ما. بنابراین هویت شهری را باید نوعی از هویت اجتماعی به حساب آورد که در حال حاضر در جهان بیشترین عمومیت را دارد، بیشترین مسایل را ایجاد کرده و بیشترین نیاز را برای مطالعه و یافتن راه حل در برابر مشکلاتش ایجاد می‌کند.

■ در یکی از مقالاتی که در سایت انسان‌شناسی و فرهنگ مطالعه می‌کردم از پدیده‌ی بی‌نام انحراف هویتی نام برده بود که منظورش به نوعی جدا کردن بخشی از شهر از بقیه آن است، این موضوع را توضیح می‌دهید؟

باید دقیقاً مورد اشاره شما را بدانم تا بتوانم با دقت پاسخ دهم. انحراف هویتی را می‌توان به صورت‌های مختلف توضیح داد و البته لزوماً این واژه، واژه مناسبی نیست و ما البته آن را در گیومه می‌گذاریم زیرا ممکن است ایجاد این فکر را بکنند که ما در حال انجام دادن یک قضاوت ارزشی هستیم. اما به هر تقدیر منظور بیشتر می‌تواند جدا شدن آسیب‌زای یک موقعیت هویتی از چارچوب‌هایی باشد که برای آن تعریف شده و درون آن‌ها کارا بوده است. در برخی از موارد ما مفهوم مشابه کارکردگرایانه‌ای را داریم که «کژکارکرد» را مطرح می‌کند. منظور در اینجا از لحاظ نظریه‌کژکارکردی وقتی است که یک واحد زمانی - مکانی به جای کارکرد تعریف شده برای آن به سوی کارکرد دیگری می‌رود. مثلاً یک میدان که به جای تسهیل در ایجاد امکان حمل و نقلی در شهر، به مرکزی برای آسیب‌های شهری مثل فقر و اعتیاد تبدیل می‌شود.

■ انحراف هویتی و آسیب هویتی چیست؟

درباره افراد «انحراف هویتی» را ما بیشتر با آنچه هویت منفی می‌نامیم یا با آنچه می‌توان آسیب هویتی نامید، مطرح می‌کنیم. در هر دو مورد مساله موقعیت‌هایی است که هویت یک فرد یا یک گروه اجتماعی به جای آنکه به میان

کنش‌های آن فرد یا گروه کمک کرده و آن‌ها را تسهیل کند، سبب می‌شود که این میان‌کنش‌ها دچار اختلال شده و این فرد یا گروه با افراد یا گروه‌های دیگر وارد روابط آنومیک یا تنش‌آمیز شوند. مثلاً موقعیت تفاوت‌های سرمایه اقتصادی یا فرهنگی در همه جوامع وجود دارد و هویت‌های متفاوتی را می‌سازد. ما یک هویت گروه «متمول» یا با سرمایه بالای اقتصادی داریم و یک هویت «گروه فقیر» با سرمایه اقتصادی پایین. یک هویت «افراد تحصیلکرده» با سرمایه فرهنگی بالاداریم و یک هویت «افراد کم‌سواد» با سرمایه فرهنگی پایین. نفس وجود این هویت‌ها نیست که ایجاد تنش می‌کند، هر چند برابر‌گرایی نسبی در همه جوامع هدفی لازم و مهم است اما این برابر‌گرایی تنها می‌تواند نسبی باشد چون آدم‌ها با یکدیگر متفاوتند و تمایلات و کنش‌های مختلفی دارند و نمی‌توان به زور آن‌ها را به یکدیگر نزدیک کرد. بنابراین ممکن است فردی تمایل به پولدار شدن بیشتر (سرمایه اقتصادی) داشته باشد با وجود آنکه چندان نتواند خود را از لحاظ فرهنگی بالاببرد و برعکس فردی تمایل به کسب سرمایه فرهنگی بالاتری داشته باشد ولو آنکه از لحاظ اقتصادی در موقعیت پایین‌تری قرار بگیرد. اما آنچه اهمیت دارد این است که بتوان این افراد و گروه‌ها را در مجموعه‌های بزرگ در همساز با یکدیگر قرار داد و برای این کار باید از شرایط آنومیک و تنش‌آمیز جلوگیری کرد و برای این کار نیز باید از آسیب‌زا شدن هویت‌ها پرهیز کرد.

■ می‌توانید نمونه‌ای برای ما مثال بزنید؟

نمونه‌ی بی‌در این زمینه زمانی است که یک هویت اقتصادی یا فرهنگی بالا شروع به «خودنمایی» و تحقیر هویت‌های دیگر می‌کند که در اینجا وارد موقعیتی می‌شود که به احتمال قوی به آنومی یا آسیب اجتماعی خواهد رسید. منظور از آسیب‌زا شدن هویت‌ها چنین فرایندی است.

■ یکی از مسائلی که هویت شهر را می‌سازد، کارکردهای شهر

است، دقیقاً منظور از کارکردهای

شهری چیست؟

کارکردهای شهر، هرگونه عملکرد سازمان و نظام یافته‌ی بی‌است که در شهر در ضرب‌آهنگ مشخص زمانی - مکانی انجام می‌گیرد. از این لحاظ هر شهری حداقل چهار کارکرد اصلی دارد: کارکرد حرفه‌ای یا معیشتی یعنی نظام مشاغل، کارکرد مسکونی، کارکرد فراغتی و کارکرد حمل و نقلی. هر یک از این کارکردها و بسیاری کارکردهای دیگر که در بسیاری موارد زیر شاخه‌های این کارکردهای اصلی نیز هستند، به فضاهای مشخصی در شهر تبدیل می‌شوند، کنشگران و روابط و ضوابطی خاص خود را به وجود می‌آورد. و به همین دلیل نیز می‌تواند هویت‌ها و مجموعه‌ای هویتی متفاوتی را بسازد.

■ سبک زندگی و ماهیت فرهنگی به چه اندازه در هویت شهری تاثیرگذار است؟

منظور از سبک زندگی در معنایی که ما از آن می‌فهمیم چگونگی گذران روزمرگی در طرف زمانی - مکانی در یک فرهنگ خاص است: اینکه ما چطور کار می‌کنیم، چطور تفریح می‌کنیم، فرآیندهای گوناگون زندگی خود از جمله جشن‌ها و عزاداری‌های خود را با چه سازوکارهایی سامان می‌دهیم، چگونه و با چه کسانی چه نوع روابطی برقرار می‌کنیم و در یک کلام زندگی‌مان را چطور می‌گذرانیم و البته در سبک زندگی برخی از رفتارها، مثلاً رفتارهای فراغتی به دلایل مختلف بیشتر برجستگی یافته و مباحث را به سوی خود کشیده‌اند. اما اغلب متخصصان علوم اجتماعی معتقدند که بنا بر فرهنگ‌های مختلف باید این رفتارها را نیز در بستر اجتماعی‌شان تحلیل کرد. از این نقطه نظر سبک زندگی تاثیر فوق‌العاده زیادی بر هویت شهری دارد. برای مثال اینکه من چه ضلعی را دوست داشته‌ام و به طرف آن رفته‌ام، اینکه چه محله‌ی را برای زندگی انتخاب کرده‌ام و اینکه دوست دارم اوقات فراغتم را بیشتر در خانه بمانم یا بیرون بروم و به چه شکلی صرف کنم، هویت‌های بسیار متفاوتی را می‌سازد که

نیاز به مدیریت یافتن و همساز شدن با هم دارند به ویژه در سطح شهرهای بزرگ و میلیونی که به همان اندازه نیز در آن‌ها امکان انتخاب و بنابراین تفاوت وجود دارد.

■ موقعیت ایران درباره مساله هویت

شهری چگونه است؟

مشکلی که در ایران بر سر سبک زندگی و چگونگی تعیین آن وجود دارد و بارها و بارها درباره اش صحبت شده است سبب می شود که هویت های شهری نیز آسیب زا شوند. برای مثال برخی از رفتارها از شکل آشکار به صورت پنهان دربیایند. یا برخی از رفتارها قابلیت انطباق ضروری خود را با قانون یا عرف اجتماعی از دست بدهند و در رده هنجار شکنی یا قانون شکنی قرار بگیرند که البته چرخه های بسیار سخت و پرهزینه آسیب را در شهر ایجاد می کند و هر اندازه به آن ها کمتر توجه شود رشد بیشتری کرده و در نهایت ما را با گره های کور شهری و پهنه های غیر قابل مدیریت روبه رو خواهند کرد. بنابراین به نظر می رسد که باید درباره سبک زندگی در ایران به نوعی توافق و همسازی میان گروه های مختلف رسید اینکه این امر اتفاق نیفتاده به نظر من دلایل تاریخی دارد زیرا دست کم صد سال است سبک زندگی در ایران ناچار بوده است به شدت تابعی از سیاست های مرکزی باشد و هر قدرتی خواسته است مشروعیت و تداوم خود را بر اساس جا انداختن نوع خاصی از سبک زندگی به دست بیاورد که طبعاً امکان پذیر نبوده و با آسیب های بی شماری همراه خواهد بود. تا زمانی که این سیاست زدگی که به صورت عام تر می توان از آن با عنوان اولویت دادن به امر سیاسی بر امر فرهنگی سخن گفت وجود داشته باشد، ما نیز با ناتوانی در تعیین سبک های زندگی و همسازی آن ها بیرون از مدار سیاسی روبه رو هستیم و از اینجا با هویت های آسیب خورده و آسیب زا.

■ به نظر شما بیشتر هویت شهری

به خود گرفته باشند و بنابراین تصور می شود این فرآیند به خودی خود قابلیت اجرایی شدن در سطح اجتماعی دارد در حالی که نظام اجتماعی به صورت گسترده بی از فرآیندهایی تبعیت می کند که ارتباطی به روابط هنجاری یا قانونمند ندارند و در رده بیولوژی قرار می گیرند یا در رده های بسیار پیچیده بی از فرهنگ نظیر پدیده های مد، اشاعه فرهنگی، تقلید، تعارض های فرهنگی، واپس ماندگی فرهنگی و غیره. تا زمانی که ما نتوانیم اهمیت این حوزه را درک کنیم و مدل مان برای مدیریت جامعه مدلی بر اساس قوانین طبیعی در معنای مهندسی اجتماعی باشد، نباید از اینکه بیولوژی ما را غافلگیر می کند تعجب کنیم. هندسه یک فرض زبان شناختی انسانی است در حالی که همزیستی اجتماعی یک بیولوژی پیچیده شده و تغییر شکل یافته بر اساس نمادشناسی زبان شناختی و معنا شناسانه است، این دو با یکدیگر قابل سازش نیستند و تلاش برای انطباق امرانه آن ها بر یکدیگر همواره به مصیبت های اجتماعی، فرهنگی و سیاسی انجامیده است.

داریم یا بی هویتی شهری؟

به نظر من در ایران ما بیشتر با مشکل بی هویتی شهری روبه رو هستیم و شکل نگرفتن هویت شهری. بحث شهروندی هم البته جای خود دارد ولی آن بحث بیشتر بحثی سیاسی است. در حالی که بحث هویت شهری بحثی در حوزه سبک زندگی و زندگی روزمره است. این بحث را می توان در حوزه هایی مثل هنر، معماری، شیوه های تغذیه، فرهنگ مسکونی، روابط میان افراد در زندگی روزمره و غیره دنبال کرد و نشان داد که چرا و چگونه عدم شکل گیری هویت شهری و قرار داشتن در نوعی بی هویتی یا بهتر بگویم هویت های آسیب زده و آسیب زا ما را به سوی مشکلات متعدد شهری، از جمله ناتوانی مان در مدیریت شهری سوق می دهند.

■ در پایان هر نتیجه گیری و برداشتی از این بحث دارید، بفرمایید و اگر راهکاری برای بهتر شدن این مساله دارید توضیح دهید.

تنها باید بر این نکته تاکید کنم که بارها و بارها بر آن تاکید کرده ام اما باز هم ضروری است به آن بازگردیم. اینکه نظام های اجتماعی و فرهنگی اولیوی مطلق و تعیین کننده بر نظام های سیاسی دارند. اصل در نظام های سیاسی بر هنجارهایی است که شکل قانون

روزنامه اعتماد، شماره ۲۷۱۳ به تاریخ ۹۲/۴/۸، صفحه ۱۳ (جامعه)

ساماندهی وضعیت کلانشهرها؛ چالش اصلی معاونت معماری و شهرسازی

گفت و گو:

سودابه قیصری - محبوبه پوردوستار

ساماندهی کلانشهرها چالش مهمی است که وزارت راه و شهرسازی با آن مواجه است و معاونت معماری و شهرسازی مهم ترین وظیفه را در این زمینه برعهده دارد. برای بررسی این موضوع و همچنین مباحث و مسائلی همچون انتقال پایتخت و مرکزیت زدایی، نقش دولت در ساماندهی کلانشهرها، طرح جامع و طرح تفصیلی، نقش و اقدامات شورای عالی شهرسازی در رفع مشکلات، آمایش سرزمین در ایران، وضعیت روند ساخت مسکن مهر و وضعیت کنونی قانون جامع شهرسازی با پیروز حناچی معاون معماری و شهرسازی وزارت راه و شهرسازی به گفت و گو نشستیم. حناچی در دولت هشتم نیز این سمت را بر عهده داشته و از دیگر مسئولیت های وی می توان به عضو هیات علمی و دانشیار دانشکده

معماری پردیس هنرهای زیبا دانشگاه تهران، مدیر گروه مرمت و ابنیه و بافت پردیس هنرهای زیبا دانشگاه تهران، قائم مقام سابق دانشکده هنرهای زیبا دانشگاه تهران، رییس مرکز آموزش عالی سازمان میراث فرهنگی، معاون سازمان نظام مهندسی در اولین دوره قانون جدید نظام مهندسی و کنترل ساختمان، رییس مرکز مطالعات معماری و شهرسازی ایران و رییس موسسه پژوهشی فرهنگ و هنر در دانشگاه تهران اشاره کرد.

■ **اولین چالشی که در معاونت معماری و شهرسازی با آن مواجه هستید و به آن خواهید پرداخت چیست؟**

ساماندهی وضعیت کلانشهرها و تهران. در دوره قبل مطالعاتی را تهیه کردیم با عنوان مطالعات مجموعه شهری تهران که فواید زیادی داشت. اولاً تب تهران را سنجدیدیم که ۱۶ هزار کیلومتر مربع را در

بر می گیرد، از هشتگرد تا فیروزکوه و از جنوب تا تپه های حسن آباد و تصویری از اینکه در دو دهه آینده اگر در تهران با همین وضعیت کنونی پیش رویم چه اتفاقی می افتد؟ این ترسیم خوشایند نبود و منجر به این شد که شورای عالی تصمیمات جدی در مورد تهران گرفت مبنی بر اینکه تهران به نسبت مساحت و جمعیت ۳,۳۶ از تمرکز رنج می برد. این کار باید با کاهش فشارهای فزاینده مواجه می شد و ایجاد قطب های رقیب که بتواند در مقابل تهران نقش ایفا کند و دادن مأموریت به سایر نقاط کشور در مقیاس آمایش سرزمین که بتواند قدری از این تمرکز را کم کند. در دوره هایی موفق هم بودیم. میدان های مشترک پارس جنوبی و عسلویه می تواند قطب رقیب باشد برای سرمایه گذاری، در حالی که تعداد زیادی از مهندسان با اشتیاق فراوان برای همکاری

در این پروژه آماده بودند و این منطقه را برای کار انتخاب می کردند. برای اولین بار موضوع مسکن کم درآمدها در مطالعات مجموعه شهری تهران مورد توجه قرار گرفت. بحث حمل و نقل و توسعه حمل و نقل ریلی در مقیاس کلانشهر در این مطالعات عنوان شد و خوشبختانه الان در شرایطی هستیم که راه آهن شهری تهران و حومه تا هشتگرد و پزند در حال گسترش است. در هر حال بارگذاری های کاهنده یک اصل به شمار می رفت و متأسفانه در هشت سال اخیر بر خلاف مطالعات مجموعه شهری تهران حرکت کردیم. یعنی همه اتفاقاتی که قرار بود در سال ۱۴۰۰ اتفاق بیفتد در سال ۱۳۹۲ اتفاق افتاده است. تصمیمات نابجای بسیاری گرفتیم مثلاً موضوع مسکن مهر در اصل موضوعی مقدس بود، یعنی بحث کم درآمدها برای اولین بار هم در قانون برنامه چهارم از سوی دولت مورد توجه قرار گرفت. اما مکان یابی آن به خوبی انجام نشد و خوب عمل نشد و ارتباطی به شهرسازی نداشت. طبیعتاً وقتی که کاری با این گستردگی انجام می دهیم نباید موضوع را تک بعدی ببینیم، باید به ابعاد مختلف آن توجه کنیم. مساله فقط حل موضوع کم درآمدها نبود، باید معضل مسکن به طور کلی و همه جانبه مدنظر قرار می گرفت.

■ نظر شما درباره بحث انتقال

پایتخت و مرکزیت زدایی که مدتی پیش مطرح شد چیست؟ با توجه به شرایط کنونی، جمعیت تهران به اندازه ای افزایش یافته که دیگر نمی توان آن را جزء شهرهای خوب با معیارهای خوب در نظر گرفت و به نیازهای شهروندان به خوبی پاسخ داده نمی شود. برنامه ای دارید که این مشکلات کاهش یابد؟ آیا بحث انتقال پایتخت همچنان مطرح است؟

حل مشکل تهران به تنهایی از عهده یک ارگان بر نمی آید، بلکه مستلزم تصمیم گیری مشترک بین شورای شهر تهران، شهرداری مناطق و دولت است. همه سعی ما این است که این بردارها را

هم جهت کنیم، به جای اینکه بردارهای متفرقی داشته باشیم که همدیگر را مستهلک کنند، برداری هم جهت داشته باشیم که برای همه اجزا مأموریت مشخصی را تعریف کند و این روح مطالعات مجموعه شهری تهران است و این حادث نمی شود مگر با مدیریت ویژه ای که باید در این کلانشهر اتفاق بیفتد و ما فقدان این مدیریت را داریم که در سطح و شأن دولت نیست.

قبل از انقلاب قانونی داشتیم تحت عنوان قانون نظارت بر گسترش شهر تهران که رییس شورای مربوط به آن، شخص نخست وزیر بود و تصمیمات کلان در مقیاس تهران را برای ۲۵ سال اتخاذ می کرد. یکی از تصمیمات این شورا، شهرک اکباتان بود. الان تهران نیازمند همچنین شورایی است که باید مثل گذشته متشکل از اعضای شورای عالی شهرسازی و شورای اقتصاد باشد، یعنی سازماندهی فضایی و اقتصادی در کنار هم قرار گیرد. یکی از مشکلات ما این است که در مقیاس کلانشهرها، برنامه ریزی هایی که پایه اقتصادی داشته باشد و بتواند سیاست های کالبدی را با سیاست های اقتصادی مرتبط کند، نداریم و باید به وجود آوریم.

یکی از کارهایی که در این دوره در حال پیگیری آن هستیم، موضوع نظام مدیریت برای تهران و کلانشهرهاست، اقدام دیگر ما به روز رسانی مطالعات مجموعه شهری تهران است. در سال ۷۵ مطالعات مجموعه شهری تهران آغاز شد و یکبار در سال ۸۰ تا حدودی به روز رسانی و سال ۸۲ تصویب شد ولی الان هم به جهت کالبدی و هم به جهت جمعیت و هم به جهت اقتصادی وضع روشنی نداریم، برغم شعارها به تمرکز دامن زدیم، مدیریت را به حوزه های خردتری تقسیم کردیم و استان البرز را در کنار تهران به وجود آوردیم، شهرهای زیادی را در محدوده حریم شهر تهران و البرز تصویب کردیم. از همه مهمتر اینکه باید توجه دولت را به اداره امور شهرها جلب کنیم. باید مشخص کنیم که شهرهای ما بر اساس چه برنامه ای و

برغم شعارها به تمرکز دامن زدیم، مدیریت را به حوزه های خردتری تقسیم کردیم و استان البرز را در کنار تهران به وجود آوردیم، شهرهای زیادی را در محدوده حریم شهر تهران و البرز تصویب کردیم. از همه مهمتر اینکه باید توجه دولت را به اداره امور شهرها جلب کنیم. باید مشخص کنیم که شهرهای ما بر اساس چه برنامه ای و با چه بودجه ای باید اداره شوند

با چه بودجه ای باید اداره شوند. اگر این مسایل مشخص نشود، یک شهردار ممکن است برنامه‌هایی که به طور متوسط باید در ۱۰ سال اجرا شود را بخواهد ۲ ساله اجرا کند و هیچ مکانیزم قانونی بجز شورای شهر وجود ندارد که آن را کنترل کند. در حالی که در دنیا زمین‌های ذخیره شهری کد و زمان دریافت می‌کنند و نمی‌توان هر جا خواست بارگزاری انجام داد. متأسفانه مکانیزم‌هایی در این زمینه تا کنون نداشتیم.

■ دولت بازوی بازدارنده‌ای دارد که

بتواند جلوی این اتفاقات را بگیرد؟

اگر بخواهد می‌تواند این کار را انجام دهد. مصوبات شورای عالی شهرسازی برای شهرداری‌ها لازم الاجراست و قابل پیگیری حقوقی است ولی در نهایت این کار باید بر اساس تعامل صورت گیرد. اگر ما بتوانیم همه بردارها را در یک جهت هدایت و مدیریت کنیم، شاید بتوانیم بخشی از مشکلات تهران را التیام بخشیم نه اینکه آن را حل کنیم.

در مورد انتقال پایتخت در مطالعات مجموعه شهری تهران مورد بحث قرار گرفت. شاید اگر در شرایط اول انقلاب بودیم، این کار امکانپذیر بود کما اینکه در سال‌های بعد از جنگ این موضوع در دولت مطرح شد و سه نقطه هم مکانیابی شد، یک نقطه در الیگودرز، یک نقطه در زنجان و یک نقطه در گرمسار که تصویب نشد. الان هم در شرایط اقتصادی کنونی این کار بسیار مشکل است. این کار شرایط ویژه رشد و توسعه و تأمین منابع را می‌طلبد که الان مهیا نیست.

■ طرح جامع و طرح تفصیلی

تصویب شد، اما آیا اجرایی شد؟ چه چالش‌هایی دارد؟

طرح تهیه شده و جزء معدود طرح‌هایی بود که اول به تصویب شورای شهر رسید و پس از آن مورد تأیید و تصویب نهایی قرار گرفت. ولی در فضایی به تصویب رسید که اساساً اعتقادی به برنامه وجود نداشت، هم در دولت و هم در شهرداری. از این جهت نمی‌توان گفت با اجرای کامل این طرح

وضعیت شهروندان خیلی بهتر می‌شود و خدمات و سرانه‌های خدماتی افزایش پیدا خواهد کرد. این طرح نسبت به خدمات محله‌ای مسکوت مانده است و از موضوعاتی است که ارزیابی آن در دستور کار شورای عالی شهرسازی است.

در طرح تفصیلی، بحث کمیسیون ماده ۵ بسیار مهم است که اجرای این طرح را به گونه‌ای دور می‌زند. به طور مثال اگر طبق طرح، محدودیت‌هایی برای تراکم در نظر گرفته شده، این ماده جریمه‌ای برای آن در نظر می‌گیرد و مجوز می‌دهد.

۲ قانون عمده در این زمینه داریم، یکی کمیسیون ماده ۵ یعنی موضوع قانون شورای عالی شهرسازی و دیگری ماده ۱۰۰ که قانون شهرداری‌هاست. هر دو قانون با هدف مدیریت خردمندان و عاقلانه شهر تدوین شده یعنی در مقابل دیدگان متصلب طرح‌های جامع، قانونگذار به درستی انعطافی را پیش بینی کرده که برآیند آن باید به تصلب طرح‌ها انعطاف ببخشد و در نهایت تصمیمات آن باعث حفظ منافع عمومی شهروندان شود. البته به دلایل مختلف از جمله دسترسی شهرداری‌ها به منابع بیش از حد مالی، حرص برای به وجود آوردن منابع مالی بیشتر، فساد اداری، عدم استفاده از افراد متخصص در حوزه‌های تخصصی و عدم اشراف کامل دستگاه‌های نظارتی و ملی به وظایف خود، نمی‌توانیم از تصمیمات کمیسیون ماده ۵ دفاع کنیم. البته در شهرستان‌ها وضعیت بهتری داریم. در تهران به دلیل پایتخت بودن، دبیرخانه این کمیسیون در دل شهرداری تهران قرار دارد که به جهت اهمیت موضوع بوده است. ولی اگر عملکرد کمیسیون‌های ماده ۵ را ارزیابی کنیم به ویژه در ۱۰ سال اخیر، قابل دفاع نیست. زیرا اگر سه دایره فرض کنیم که یکی مربوط به منافع سرمایه‌داران و سرمایه‌گذاران باشد و دیگری مربوط به منافع تصمیم‌سازان و تصمیم‌گیران باشد و دایره سوم منافع شهروندان را در برگیرد، فضای ساخته شده در شهر که به تصویب ماده پنج می‌رسد،

فصل مشترک بین این سه دایره است و وقتی یک دایره را به نفع دو دایره دیگر حذف می‌کنیم، مثلاً منافع مردم را مورد توجه قرار نمی‌دهیم و دو دایره دیگر را بیشتر توجه می‌کنیم، طرح‌های نامتعادلی به وجود می‌آید که نمی‌توان از نتیجه کار انجام شده دفاع کرد. شاید چالش اصلی کمیسیون‌های ماده ۵ این است که به این سؤال جواب نمی‌دهند که به ازای اجرای این طرح‌ها چه چیز عاید مردم می‌شود؟

■ شورای عالی شهرسازی در این

دوره چه اقداماتی برای رفع اینگونه

مشکلات را در دست اجرا دارد؟

عملکرد کمیسیون‌های ماده ۵ را مورد ارزیابی قرار داده ایم که در ۲ حوزه مورد بحث قرار می‌گیرد: تهران و کل کشور چون وضعیت تهران کمی حادثر از کل کشور است، زیرا دبیرخانه در داخل سازمان‌های راه و شهرسازی استان‌ها قرار دارد از سوی دیگر در استان‌ها گردش کاری داریم که باعث می‌شود با موضوعات به طور تخصصی برخورد شود. البته فشار قدرت همواره در آنجا هم وجود دارد.

■ علت اینکه این مسایل در تهران

به طور مطلوب قابل کنترل نبوده

چیست؟

شاید ریشه اولیه این مساله در خود قانون باشد که تهران را مستثنی کرده. در قانون ماده ۵ اصلاحیه‌ای در سال ۶۵ و ۸۸ اضافه شده که تهران را مجزا کرده است. ترکیب، اعضا و محل دبیرخانه آن مجزا شد. ارزیابی‌ها نشان می‌دهد که در دوره‌های مختلف، رفتارهای مختلفی در کمیسیون ماده ۵ داشتیم. مثلاً در همین ماده، یکی از شهرداران از ظرفیت کمیسیون‌های مربوطه برای بهتر شدن فضاهای خدماتی در شهر استفاده کرده است. شهرداری بوده که حداکثر بارگزاری مسکونی و بیش از برنامه‌ریزی شهر تهران را انجام داده است. شهردار دیگری که بدون مصوبه کمیسیون ماده ۵، برای مناطقی از شهر که طرح تفصیلی نداشته، پروانه ساخت صادر کرده که باعث اتصال تهران به کرج شده است. در هر حال میزان اشراف افراد در

حوزه‌های تخصص‌شان، تعهد و پایبندی آن‌ها به قانون، آشنایی با وظایف تخصصی و دانش عمومی و اینکه صرفاً به دوره‌های کوتاه مدیریتی خود نظر نداشته باشند، در رفع این مسایل مؤثر است.

■ چرا قانونگذار تهران را مستثنا کرده است؟

به جهت اهمیت موضوع و پایتخت بودن تهران این کار صورت گرفته است، به طوری که اعضای شورای مربوطه، معاونان ۵ وزیر مرتبط با موضوع هستند. دبیرخانه نیز نقش مهمی دارد و اگر دستوری به مصلحت نیست نباید در دستور کار قرار دهد. متأسفانه در تهران در اکثر مواقع وقتی دستور به کمیسیون می‌آید و مطرح می‌شود، ساختمان شکل پیدا کرده است. یعنی فقط همه چیز شکل قانونی دارد. این نشان می‌دهد که ما حتی اگر قوانین خوب تصویب کنیم، ولی فرآیند کنترل را تا انتها درست طی نکنیم یعنی پایش و نظارت را به طور هوشمند و به موقع انجام ندهیم، اوضاع به همین منوال پیش خواهد رفت. در این دوره سعی ما بر این است که به رفع نواقصی از این دست بپردازیم و موفقیت ما در این است که هزینه تصمیمات غلط را افزایش دهیم و این اتفاق وقتی رخ می‌دهد که اطلاعات به موقع و شفاف در اختیار قرار گیرد. یکی از وظایفی که در گردش کار کمیسیون ماده ۵ پیگیری می‌کنیم این است که اطلاعات باید به موقع منتشر شود. این یکی از راه‌های جلوگیری از تخلف است. زمان آن فرا رسیده که رفتار درستی نشان دهیم که در درجه اول با ترسیم درست آینده و چشم‌انداز حاصل می‌شود، دوم اینکه همه بردارها را هم جهت کنیم، سوم اینکه شاید دقیقاً ندانیم کار درست چیست که باید انجام دهیم اما قطعاً می‌دانیم کار نادرست چیست که نباید انجام دهیم و از آن بپرهیزیم.

البته اگر در جایی بارگذاری مسکونی در سطح وسیع انجام می‌شود، یعنی نیازی وجود دارد که دلیل آن وقایع کلانی است که در حال وقوع است. از جمله تعطیل

بودن حوزه‌هایی که نقدینگی سرگردان را به خود جذب می‌کند مثل بورس. از سوی دیگر ما رکود اقتصادی را پشت‌بخش مسکن قایم می‌کنیم و با تحریک این بخش سعی در رفع آن داریم. در بسیاری از کشورهای دنیا ممکن است این کار رخ دهد اما نسبت آن در حد ۲ تا ۳ درصد است و وقتی این اتفاق به ۴۰ درصد در سال و گاهی ۱۰۰ درصد می‌رسد مثل سال گذشته، تبدیل به تهدید می‌شود، یعنی سرمایه‌ها از بخش‌های تولیدی به بخش مسکن سرازیر می‌شود.

■ مساله آمایش سرزمین چه وضعیتی دارد؟

در قانون برنامه چهارم سند‌های آمایش سرزمین هم از پایین به بالا (استانی) و از بالا به پایین (ملی) تهیه شده است. اختلاف سازمان یافته‌ای نیز از قدیم بین سازمان برنامه و دبیرخانه شورای عالی و وزارت راه و شهرسازی وجود داشته که با تجربیات قانون‌سازان برنامه چهارم اگر آمایش صرفاً از بالا به پایین برنامه‌ریزی شود به جواب درستی نمی‌رسیم. باید حرکت رفت و برگشتی هم از بالا به پایین و

موفقیت ما در این است که هزینه تصمیمات غلط را افزایش دهیم و این اتفاق وقتی رخ می‌دهد که اطلاعات به موقع و شفاف در اختیار قرار گیرد یکی از وظایفی که در گردش کار کمیسیون ماده ۵ پیگیری می‌کنیم این است که اطلاعات باید به موقع منتشر شود این یکی از راه‌های جلوگیری از تخلف است

شرایط امروز نتیجه تاثیر انتخاب مدیرانی است که گاهی بدون توجه به تخصص آن‌ها انجام می‌شود. باید جایی که حوزه‌های ارزشمند و تاریخی وجود دارد، مدیری را قرار دهیم که علاوه بر اینکه شهر را اداره می‌کند، ذهن نرم‌افزاری نیز داشته و ارزش‌ها را بشناسد و چگونگی حفظ آن‌ها را بداند زیرا این ارزش‌های تاریخی، سیاسی، مذهبی، اجتماعی و اقتصادی، ثروت‌های شهر و باعث ایجاد جاذبه‌های شهری هستند

هم از نواحی پایین به سمت بالادست داشته باشیم. الان مشغول برنامه ریزی برای قانون برنامه ششم هستیم که این موضوع را نهادینه کنیم. از آغاز سال آینده هسته‌های اولیه شکل‌گیری برنامه ششم شروع می‌شود و این موضوع مورد بحث قرار خواهد گرفت.

■ وزیر راه اعلام کرده که مسکن مهر متوقف می‌شود، آیا اینطور است؟

قابل توقف کامل نیست و شامل توقف پروژه‌های جدید است. مسکن مهر چند بخش است، یکی تعهداتی که وزارتخانه به مردم دارد. اصل موضوع مسکن کم‌درآمدها هم مطرح است. یکی از مشکلات ما در مطالعات مجموعه شهرداری تهران بی‌توجهی به مسکن کم‌درآمدها بوده. رشد جمعیت در هسته شهرها با حومه شهرها گاهی تا ۷ برابر متفاوت است و در حومه ۷ برابر بیشتر از هسته افزایش جمعیت داریم. آینده مسکن مهر نیازمند تجدید نظر و ارتباط با سیاست‌های شهرسازی است. موضوعی که در دوره قبلی کمتر به آن توجه شده و حتی همه اسناد بالادست مخدوش شده که این کار به مصلحت تهران نبوده است. ما در هیچ

سندی اجازه نداشتیم در شهرهای جدید حدود ۸۰۰ هزار نفر بارگذاری کنیم. این اتفاق بایستی ظرف مدت ۲۰ سال می‌افتاد. جمعیت‌پذیری در افق طرح بالا رفت اما منابع و زمین‌هایی که باید ظرف دو دهه مصرف می‌شد ظرف ۲ سال استفاده شده است. به طور قطع به این شکل نباید ادامه یابد که همه آن مربوط به حوزه ما نیست. برنامه ریزی و مکان‌یابی در حوزه ما مطرح می‌شود ولی سیاست‌گذاری‌های کالبدی آن به حوزه‌های دیگر مثل شهرهای جدید و سازمان ملی زمین و مسکن مربوط می‌شود.

■ در مورد ساخت مسکن مهر در

بافت فرسوده چه نظری دارید؟

بافت‌های فرسوده از چند معضل رنج می‌برند. تراکم زیاد، کمبود خدمات، بالا بودن تعداد واحد مسکونی در هکتار، بالا بودن تعداد خانوار در هکتار و کمبود سرانه‌های خدماتی از این جمله‌اند. اگر در داخل شهرها با توجه به این موضوع بتوانیم در حوزه‌های شهری، زمین در اختیار بگیریم قابل بحث است. اما تجربه نشان داده در مناطقی که تراکم بالای واحد مسکونی در هکتار، تراکم بالای خانوار در هکتار داریم، در یک زمین ۵۰ تا ۷۰ متری در سه طبقه سه خانوار زندگی می‌کنند و وقتی جمع می‌کنیم و الگوی ساخت را عوض می‌کنیم، حداکثر یک واحد مسکونی داده می‌شود. در بسیاری مواقع معیشت ساکنان به هم می‌ریزد، چون در این خانه‌ها فعالیت‌هایی برای کمک به اقتصاد خانواده انجام می‌شود و در فضاهای جدید امکان این فعالیت‌ها عملاً وجود ندارد که باعث مسایل اجتماعی و اقتصادی متعددی می‌شود. به هر صورت ظرفیت داخل بافت‌های فرسوده شهری هم باید نوسازی شود. بلند مرتبه‌سازی هم اگر بر اساس مطالعه صورت گیرد ایرادی ندارد. نمی‌توان حکم کلی داد. بلند مرتبه‌سازی در محدوده‌ای که ظرفیت شبکه‌های شهری جوابگو نیست توصیه نمی‌شود و باید به نگاهی پایدار بر اساس مطالعه محول شود. نمی‌توان

دستورالعمل کلی داده و نسخه عام پیچید که همه جا قابل اجرا باشد.

■ یکی از دلایل شما برای مخالفت با بحث نوسازی این است که در جاهایی صورت می گیرد که ساختمان همچنان عمر مفید دارد. در این مورد چه راهکاری دارید؟

یکی از معضلات کلانشهرها بویژه تهران این است که ساختمان هایی که عمر مفید دارند و مدت زیادی از بهره برداری آن ها نمی گذرد، به دلایل اقتصادی و فراهم بودن شرایط بازسازی بیشتر، از سوی شهرداری تخریب می شوند. ما نیازمند قوانینی هستیم که عمر مفید ساختمان ها را مشخص کند و هزینه تخریب زودتر از عمر مفید را به شدت بالا ببرد. ضمن اینکه توجه به حفظ فضاهای تاریخی مستلزم توجه خاص است.

شرایط امروز نتیجه تاثیر انتخاب مدیرانی است که گاهی بدون توجه به تخصص آن ها انجام می شود. باید جایی که حوزه های ارزشمند و تاریخی وجود دارد، مدیری را قرار دهیم که علاوه بر اینکه شهر را اداره می کند، ذهن نرم افزاری نیز داشته و ارزش ها را بشناسد و چگونگی حفظ آن ها را بداند زیرا این ارزش های تاریخی، سیاسی، مذهبی، اجتماعی و اقتصادی منجر به تولید و حفظ ثروت های شهر و باعث ایجاد جاذبه های شهری هستند.

■ وقتی مردم در سطح شهر قوانین را اجرا نمی کنند و به آن بی اعتنائی می کنند، به طور طبیعی یک بازوی بازدارنده وجود دارد که جلوی آن ها را بگیرد. وقتی مدیری به اشتباه در پستی گذاشته می شود، آیا قانونی وجود دارد که جلوی عملکرد نامناسب و تصمیم گیری های نادرست وی را بگیرد؟

یکی از خلاءهایی که در نظام قانونگذاری ما وجود دارد این است که هزینه بازپرداخت چنین جرایمی، در حد محکومیت به تخلف اداری است. در همین راستا و طبق گزارش معاون دادستان کل کشور در مورد تخلفات در

حریم شهرها در کمیسیون اصل ۹۰، جزای تخلفات در حوزه های شهرسازی اصلاً تناسبی با حجم تخلفات ندارد. یک نفر ممکن است به اموال و منابع طبیعی صدمه بزند یا ارزش های یک شهر را از بین برده و خلاف قانون عمل کند ولی چون مدعی ندارد و جرم تلقی نمی شود، قابل پیگیری نیست. در این راستا برای اولین بار در قانون تعاریف و قانون منع فروش، این عبارت را آوردیم ولی میزان جرم را مشخص نکردیم یعنی تخلف و عدول از شهرسازی را به عنوان جرم تلقی کردیم ولی حجم آن را مشخص نکردیم. در قوانین کنونی هم حداکثر جزای نقدی در نظر گرفته شده که این مسایل در دست بررسی و بازنگری است.

■ قانون جامع شهرسازی در چه وضعیتی قرار دارد؟

این قانون نتیجه تلاش ما در دوره قانون برنامه چهارم بود که هدف گذاری شد و در این زمینه دو دیدگاه وجود دارد: اول تدوین قانون از ابتدا که ریسک تلقی می شود و دوم تنقیح قوانین است که قانون آن در سال ۸۹ در مجلس به تصویب رسیده است به این معنا که قوانین کلا شناسایی می شود و قوانین ناسخ و منسوخ کنار گذاشته شده و قوانین کاربردی و کارساز احصا می شود. تنقیح قوانین آغاز شده و به زودی اولین جلسات تخصصی آن تشکیل می شود.

■ شهرداری چه جایگاهی در قانون دارد؟ نظام مهندسی چطور؟ الان وضعیت آشفته ای به دلیل تداخل وظایف حکمفرماست و مردم هم نمی دانند چه کسی مقصر است؟ در این زمینه چه اقدامی باید صورت گیرد؟

وقتی تعداد نقاط مورد تعرض در شهر زیاد می شود، تعداد حوادث هم زیاد می شود. بنابراین اگر این مساله کنترل شود، تبعات آن نیز کم خواهد شد. در مورد قانون جامع شهرسازی چشم اندازی تعریف و چارچوبی برای

رسیدن به آن مشخص شده است. از طرفی ایده آل های ما نیز در هر حوزه هدف گذاری می شود اما باید دانست تنها بخشی از قوانین موجود کارگشاست و برای تحقق آمال نیز نیازمند منابع بوده و سهم هر یک باید مشخص شود. از این رو باید بخشی از وظایف دولت به نهاد های عمومی واگذار شود به طور مثال در نظام مدیریت شهری در بسیاری از کشورها مسکن اجتماعی، پلیس، آموزش و پرورش، بهداشت و درمان، حمل و نقل، آب و فاضلاب و برق در اختیار شهرداری هاست. ضمن اینکه در جاهایی که ویژگی های خاص دارد، برای اینکه هزینه تصمیم گیری های تخصصی به حداقل برسد، حتی شهردار کلانشهر به طور مستقیم توسط مردم انتخاب می شود.

■ نظرتان در مورد سازمان نظام مهندسی و جایگاه آن در ساخت و ساز کشور چیست؟

اگر تعداد اندکی از مهندسان که درگیر مسایل روزمره مانند صدور پروانه و گرفتن سهمیه هستند، راضی باشند یعنی ما وظیفه خود را به بخش کوچکی از وظایف خود که تنسيق امور مهندسی است محدود کرده ایم. به اعتقاد من نظام مهندسی می تواند در حوزه ای از مهندسی که توسط مردم روی آن هزینه می شود و حجم آن چند برابر بودجه دولتی است، بسیار تاثیرگذار باشد. این قانون هم برای همین کار تدوین شده است، بخش های مغفول مانده آن در تهران و شهرستان ها می تواند تحولات عجیبی ایجاد کند مانند موضوع ماده ۴ قانون نظام مهندسی که به تنسيق کارگران ماهر می پردازد و بخش عمده کیفیت ساخت و ساز حاصل عملکرد همین بخش است. به این ترتیب اگر صرفاً به ایجاد فضای کار برای فارغ التحصیلان هفت رشته پردازد قطعاً زیر سوال می رود و قانون نظام مهندسی با وضعیت کنونی به کیفیت نمی انجامد و به آفرینش معماری کمک نمی کند.

تسهیلات ویژه برای مهندسان در لایحه جدید قانون مالیات های مستقیم

گفت و گو:

محبوبه‌پور دوستار

مالیات ها، به عنوان مؤدیان موضوع بند (ب) ماده ۹۵ قانون مالیات های مستقیم طبقه بندی می شوند. علت این طبقه بندی ها در واقع مربوط به نوع تکالیف هر گروه از مؤدیان است. به این ترتیب که ما از یک سری از مؤدیان به طور منطقی انتظار داریم که دفتر روزنامه کل داشته باشند و این گروه را تحت عنوان بند (الف) دسته بندی می کنیم. دسته دیگر از مؤدیان نیاز به دفتر ندارند که این گروه را تحت عنوان بند (ج) شناسایی کرده ایم مانند صاحبان بقالی و نانوايي. دسته ای از مؤدیان نیز وجود دارند که نوع فعالیت و افراد درگیر در آن به لحاظ تخصصی، سواد و کیفیت کار به گونه ای است که می توانند حساب و کتابی داشته باشند ولی الزاماً نیازی نیست دارای دفتر روزنامه کل باشند. در نتیجه دفتری برای آن ها در نظر

نظام مهندسی ساختمان با سازمان امور مالیاتی کشور بسیار سر و کار دارند، در مورد وظایف معاونت امور مالیات های مستقیم توضیح دهید. رسیدگی به کلیه امور مربوط به مالیات های مستقیم در این معاونت انجام می شود. از این رو همه مؤدیانی که مالیات مستقیم می پردازند از جمله مهندسان عضو سازمان نظام مهندسی با این معاونت سر و کار دارند.

■ به طور کلی مهندسان چه وظایف و تکالیف مالیاتی دارند؟

در قانون مالیات ها وظایف و تکالیفی برای مؤدیان مالیاتی پیش بینی شده که طبق آن همه آن ها باید نسبت به درآمدی که کسب می کنند، مالیات بپردازند و در راستای این اقدام، تکالیف مشخصی دارند. به طور خاص می توان گفت مهندسان ناظر طبق قانون

پرداخت مالیات یکی از وظایف مهم شهروندی در هر کشوری به شمار می رود و به طرق مختلف از مشاغل و حرفه ها اخذ می شود. در این بین حرفه مهندسی در زمره مشاغلی است که در دسته بندی سازمان امور مالیاتی، موظف به پرداخت مالیات مستقیم است. از آنجایی که صاحبان حرف و مشاغل ملزم به رعایت تکالیف و وظایف مالیاتی مربوطه هستند، به منظور آشنایی اعضای سازمان نظام مهندسی ساختمان استان تهران با تکالیف و وظایف مالیاتی خود و آگاهی آنان از مسایل مالیاتی با حسین و کیلی معاون امور مالیات های مستقیم سازمان امور مالیاتی کشور به گفت و گو نشستیم. ■ با توجه به این که اعضای سازمان

گرفته شده که به دفتر درآمد- هزینه معروف است و تفاوت آن با دفتر روزنامه کل این است که در دفتر روزنامه کل دارایی‌ها و استهلاک‌ها ثبت شده و همه‌ی استانداردهای حسابداری پیاده می‌شود. از سوی دیگر صاحبان مشاغلی مانند مهندسی لازم است فقط درآمد و هزینه را اعلام کنند. به طور مثال یک کارخانه با مالکیت شخص حقیقی باید دفتر روزنامه کل داشته باشد ولی مهندس ناظر چون دارایی، ماشین‌آلات و تجهیزات خاصی ندارد، نیاز به دفتر روزنامه ندارد و یکی از تکالیف آن‌ها این است که حتماً دفتر درآمد- هزینه تهیه کرده و برای هر سال، دفتر جداگانه‌ای داشته باشند. همچنین دفتر هر سال را باید قبل از شروع فعالیت در آن سال تهیه کنند. دفتر درآمد- هزینه مهندسان باید به امضای ممیز کل در سازمان امور مالیاتی برسد و مهلت تکمیل و ارائه اظهارنامه هر سال نیز تا ۴ ماه بعد از پایان سال مالی در نظر گرفته شده است. بدیهی است عدم انجام این تکالیف منجر به جرایی می‌شود. مثلاً در صورت عدم ارائه اظهارنامه، معافیت مالیاتی فرد لغو می‌شود و در مقابل برای کسانی که تکالیف را به درستی انجام می‌دهند، جوایز و تشویق‌هایی در نظر گرفته شده که از آن جمله جوایز خوش‌حسابی و معافیت‌های مالیاتی را می‌توان نام برد.

■ همانطور که می‌دانید در بسیاری از کشورها برای کاهش مراجعه مالیات‌های غیرمستقیم استفاده می‌کنند. مثلاً در مورد مهندسان که از میانگین مالیات پایینی برخوردارند، مواردی مثل تسلیم اظهارنامه، پرینت کارکرد مهندس، نوشتن دفاتر قانونی و پرداخت هزینه‌های مربوطه و مراجعه برای رسیدگی، اعتراض و... همه و همه فرایند‌هایی است که مهندسان مجبورند برای پرداخت یک یا دو میلیون تومان طی کنند. با توجه به اینکه میزان درآمد بیش از ۴۰ هزار نفر عضو سازمان نظام مهندسی

ساختمان استان تهران از سوی شهرداری منطقه تعیین می‌شود و دریافتی آن‌ها نیز از طرف سازمان نظام مهندسی کاملاً روشن و شفاف است. آیا برنامه‌های دارید که این افراد وقت کمتری برای انجام امور مالیاتی خود صرف کنند؟

به همان اندازه که مهندسان به عنوان مؤدیان مالیاتی درگیر این پروسه می‌شوند، ما هم در سازمان مالیاتی کشور درگیر می‌شویم و با سختی‌های فراوانی مواجه هستیم اما بدلیل وجود ۲ مشکل اساسی نمی‌توانیم جز این عمل کنیم. اول اینکه در مالیات‌های مقطوع معمولاً عدالت مالیاتی رعایت نمی‌شود. شاید دو نفر با حجم درآمد مساوی، به هر دلیلی یکی زیان و یکی سود داشته باشد و چون اصل بر این است که مالیات بر مبنای سود حاصل شده اخذ شود نه از دریافتی‌ها، پس این کار عادلانه نیست. به همین دلیل مجامع بین‌المللی مربوطه، مالیات مقطوع را یکی از ضعف‌های سیستم‌های مالیاتی تلقی می‌کنند و سیستم‌هایی که توان تشخیص درآمد و تعیین مالیات عادلانه را ندارد از این روش استفاده می‌کنند. از این رو این روش باعث آسیب می‌شود چون فردی که باید مالیات بیشتری پرداخت کند، میزان کمتری می‌پردازد و کسی که شامل پرداخت مالیات نمی‌شود، مالیات می‌دهد. مساله دوم اینکه به طور کلی مشکلات مراجعه و اتلاف وقت ناشی از ۲ دسته مسایل بیرونی و درونی سازمان است. مشکل درونی سازمان مالیاتی این است که باید بتواند سیستم‌ها و فرایندهای کاری خود را مکانیزه کند تا کارها مرتب‌تر انجام شود و لزومی به مراجعه برای رسیدگی به تک‌تک مؤدیان نباشد. به این ترتیب باید به طور سیستمی، ابزارهایی داشته باشد که بتواند اظهارنامه‌ها را کنترل کند و بدون رسیدگی، اظهارنامه‌های واقعی را بپذیرد. در این راستا طرح جامع مالیاتی ارائه شده است که طبق آن، حسابرسی‌ها به روش Risk base انجام می‌شود یعنی بر مبنای ریسک مؤدی

در قانون مالیات‌ها وظایف و تکالیفی برای مؤدیان مالیاتی پیش‌بینی شده که طبق آن همه آن‌ها باید نسبت به درآمدی که کسب می‌کنند مالیات بپردازند و در راستای این اقدام تکالیف مشخصی دارند به طور خاص می‌توان گفت مهندسان ناظر طبق قانون مالیات‌ها، به عنوان مؤدیان موضوع بند (ب) ماده ۹۵ قانون مالیات‌های مستقیم طبقه‌بندی می‌شوند

به اظهارنامه‌ها رسیدگی می‌کنیم. در این طرح اظهارنامه مؤدیانی که ریسک پایینی دارد با فرض واقعی بودن تایید می‌شود. در اجرای این طرح تا آخر سال بیش از ۳۰ ممیز کلی را به عنوان پایلوت در تهران، اصفهان و کرمانشاه تعیین می‌کنیم و سال آینده نیز در سطح ملی اجرا می‌شود. مشکل بیرونی سازمان ناشی از عدم وجود مجاری اطلاعاتی کافی است تا بتوانیم به اطلاعات مؤدیان در بیرون از سازمان دسترسی پیدا کنیم، که در صورت رفع این نقیصه وقتی این اطلاعات را با اظهارنامه مؤدی مقایسه می‌کنیم و مغایرتی نمی‌بینیم، می‌توانیم صحت آن را تایید کنیم. در این حالت دو اتفاق رخ می‌دهد: یکی اینکه مؤدی می‌داند که ما اطلاعات او را در اختیار داریم پس درآمد خود را از ما پنهان نمی‌کند زیرا عدم آرایه اطلاعات صحیح، جرم تلقی شده و موجب جریمه می‌شود. از سوی دیگر چون ممیز اطلاعات را در اختیار دارد، دیگر اجازه ندارد مزاد بر آن، چیزی بنویسد. در شرایط حاضر، برخی مؤدیان اظهارنامه خلاف می‌دهند و برخی ممیزان هم تصور می‌کنند مؤدی چیزی را از آن‌ها پنهان کرده است از این رو اعتمادی بین دو طرف وجود ندارد که البته بی‌دلیل هم نیست زیرا وقتی کنترلی وجود ندارد، احتمال اینکه حقیقت ابراز نشود بیشتر است. بنابراین به این دلیل حتی کسانی که حقیقت را به درستی اظهار کرده و اطلاعات صحیح داده‌اند هم مورد شک و بدبینی قرار می‌گیرند. به این ترتیب در صورت وجود اطلاعات معاملات کلیه مؤدیان، مانند بسیاری از کشورها می‌توانیم ۹۵ درصد اظهارنامه‌ها را بدون مراجعه به مؤدی و تنها براساس منابع اطلاعاتی موجود و اطلاعات اظهارنامه تایید و ۵ درصد باقی‌مانده شامل شرکت‌های بزرگ مانند بانک‌ها، شرکت‌های خودروسازی و مؤدیان دارای ریسک بالا را مورد رسیدگی قرار دهیم. نکته مهمی که باید مورد توجه قرار گیرد

این است که آیا سازمان امور مالیاتی که از مردم مالیات دریافت می‌کند، به عنوان نماینده مردم در جامعه برای جمع‌آوری هزینه‌های عمومی، مورد قبول مردم است یا خیر؟ مگر نه اینکه مالیات یکی از منابع درآمدی کشور است و ما می‌خواهیم سهم هزینه‌های اجتماعی هر فرد را دریافت کرده و هزینه مردم کنیم. بنابراین اگر یک نفر از پرداخت آن ممانعت کند، همه‌ی افراد جامعه صدمه می‌بینند و کسانی که مالیات پرداخت نمی‌کنند در واقع به حقوق سایر افراد تعدی کرده و آرامش و آسایش را از آن‌ها سلب می‌کنند و مرتکب عمل ناپسندی می‌شوند به طوری که حتی الان مراجع محترم عظام، فتوا داده‌اند که مالیات در واقع جزء هزینه‌های زندگی و حتی مانده بعد از پرداخت مالیات مشمول خمس و زکات می‌شود.

■ پس به این ترتیب این مساله نیازمند فرهنگ‌سازی و اطلاع‌رسانی به مردم است. در این زمینه سازمان امور مالیاتی چه اقداماتی انجام داده است؟ همچنین با توجه به اینکه جامعه ما جامعه‌ای مذهبی است، چه اقداماتی صورت گرفته تا مردم متوجه شوند عدم پرداخت مالیات، تعدی به حقوق دیگران و از اعمال ناپسند است؟

در این راستا به طور مستمر با دعوت از رسانه‌ها و مطبوعات این مسایل را مطرح کرده‌ایم. همچنین با ساخت آثار تصویری مانند سریال‌های تلویزیونی در جهت اطلاع‌رسانی در مورد مسایل مالیاتی اقداماتی صورت گرفته است. اما واقعیت این است که فرهنگ در هر زمینه‌ای الزاماً با تبلیغ و اطلاع‌رسانی ایجاد نمی‌شود بلکه بخش اعظم آن نیازمند ضمانت‌های اجرایی قوی است. در اکثر کشورها وجود ضمانت‌های اجرایی قوی و جریمه‌های سنگین، بانک اطلاعاتی جامع شهروندان و اعمال محرومیت از خدمات و تامین اجتماعی باعث شده است کسی جرأت عدم پرداخت مالیات را نداشته باشد. بنابراین ۲ مشکل اساسی موجود این

است که سازمان امور مالیاتی، اختیار کافی برای دسترسی به اطلاعات ندارد و دوم اینکه دیگران نیز الزامات کافی برای دادن اطلاعات ندارند. پس برای اجتناب از مراجعات مکرر مؤدیان به سازمان مالیاتی از یک سو ما به عنوان نماینده مردم در سازمان امور مالیاتی باید دسترسی کامل به اطلاعات داشته باشیم و در قانون نیز پیش‌بینی شود که نهادهایی که اطلاعات دارند، ملزم باشند آن را در اختیار ما قرار دهند. از سوی دیگر باید ضمانت اجرایی کافی برای سرپیچی از قانون وجود داشته باشد و همچنین سیستم مالیاتی مکانیزه شود تا بتوانیم صحت اظهارنامه‌ها را به سرعت تایید کنیم. در همین راستا جهت‌گیری طرح جامع مالیاتی به سمت خوداظهاری و مؤدی‌مداری است و در این راه نیازمند چند ابزار شامل مکانیزه شدن پروسه کاری در سازمان مالیاتی و اصلاح قانون هستیم که اقدامات مهمی در رابطه با هر یک صورت گرفته است.

■ آیا در لایحه جدید مالیاتی، تسهیلاتی برای مهندسان ناظر در نظر گرفته شده است؟

مؤدیان مالیاتی در قانون، بخش‌بندی نشده‌اند و به طور کلی هر فرد صاحب درآمد، مؤدی محسوب می‌شود. اما از جمله تسهیلات در نظر گرفته شده که مورد استفاده مهندسان قرار می‌گیرد این است که نرخ مالیاتی ۱۵ تا ۳۵ درصد به ۱۵ تا ۲۵ درصد کاهش یافته در حالی که طبقات آن نیز فاصله بیشتری یافته است، این به این معنی است که مالیات نهایی کاهش محسوس خواهد یافت. در نهایت به موجب لایحه اصلاحیه قانون مالیات‌ها نرخ مالیاتی کاهش و معافیت‌ها افزایش یافته و رفت و آمدها نیز کاهش یافته است. در لایحه جدید دفتر وجود ندارد، مؤدی بند الف، ب و ج نداریم و همه کارها بر مبنای اطلاعات انجام می‌شود یعنی اگر اطلاعاتی که در اختیار ما قرار دارد با اطلاعات اظهار شده از سوی مؤدی مطابقت داشته باشد،

باید پیگیری و اصلاح کنیم.

■ با توجه به توافق مالیاتی سال ۹۱ برای مهندسان نقشه‌برداری و شهرسازی و همچنین مهندسان ناظر گاز خانگی و صنعتی باید درصد ضرایب آنان براساس مترآژ و دریافت حق الزحمه آن‌ها تعیین شود، مثلاً مهندسان ناظر گاز خانگی و صنعتی درآمدشان براساس واحد کنترلی (Grate) تعیین می‌شود. در این مورد آیا تمهیداتی در راستای تسهیل امور این دسته از مهندسان در نظر گرفته شده است؟

در این راستا لازم است توافق‌نامه‌های سال‌های قبل را دوباره بررسی کرده و تغییرات و نواقص را شناسایی و رفع کنیم تا توافق‌نامه‌های جدید مشکلات قبلی را نداشته باشد.

■ با توجه به اینکه ارجاع کار به مهندسان ناظر از طرف سازمان در حال انجام است و عملکرد اعضا و درآمد آن‌ها کاملاً مشخص است، آیا این امکان وجود دارد که خودشان خوداظهاری را انجام ندهند و سازمان از طرف آن‌ها اطلاعات مربوطه را ارایه دهد؟

این امکان وجود ندارد زیرا طبق قانون هر فرد موظف است شخصاً اطلاعات درآمد خود را اعلام کند و مسوولیت صحت این اطلاعات برعهده خود فرد است.

■ مشکل دیگری که وجود دارد این است که برخی از اعضای سازمان که مجرد و ساکن منزل پدری هستند، وقتی برای تشکیل پرونده به حوزه مالیاتی مراجعه می‌کنند، با پیشسنادهای عجیبی مواجه می‌شوند از جمله این که باید با پدر خود اجاره‌نامه‌ای برای دفتر کار امضا کنند حتی در حد یک اتاق، در حالی که به استناد تبصره ۲ ماده ۱۰۰ قانون، کسانی که دارای محل ثابت نیستند، محل سکونت آن‌ها از لحاظ تسلیم اظهارنامه، محل شغلشان محسوب می‌شود. در مورد این مساله که مشکلات زیادی برای اعضای سازمان به وجود آورده، توضیح دهید.

طبق بخشنامه‌ای که اخیراً ابلاغ کرده ایم این مشکل حل شده است. به طور کلی مشاغل دو حالت دارند: وابسته به شخص و وابسته به مکان. طبق این دسته‌بندی نمایشگاه اتومبیل، کارخانه و... وابسته به مکان هستند و شغل مهندسی وابسته به شخص است که در این حالت محل سکونت را محل کار در نظر می‌گیریم و بنابراین نیازمند سند و مدرکی مبنی بر تایید سکونت فرد در محل مورد نظر هستیم. ولی به هر حال در صورتی که اشکالی در اجرای بخشنامه وجود داشته باشد،

اظهارنامه وی تایید می‌شود.

■ طرح جامع مالیاتی کشور هم

اکنون در چه مراحل‌های قرار دارد؟

از نظر راه‌اندازی سیستم مکانیزه، نرم‌افزار مربوطه را در بعضی از ادارات نصب کرده‌ایم و تا آخر سال جاری در کل کشور نصب خواهد شد. ضمن اینکه پیگیری‌های مربوط به اصلاح قوانین نیز در حال انجام است اما به هر حال تا زمانی که مشکل بانک اطلاعاتی و ضمانت‌های اجرایی برطرف نشده و فرایندها اصلاح نشود عملاً کاری صورت نخواهد گرفت.

■ چرا دستورالعمل‌ها

و بخشنامه‌های سازمان مالیاتی

که به استناد ماده ۲۱۹ قانون

لازم‌الاجرا است، وقتی در سطوح

اجرایی سازمان منتشر می‌شود،

انواع تعبیرها و تفسیرها روی

آن انجام شده و از اصل موضوع

دور می‌شود؟

به طور کلی شاید در قانون، برداشت‌های مختلفی وجود داشته باشد از این رو دستورالعمل‌ها و بخشنامه‌ها برای ایجاد وحدت رویه و رفع ابهامات و برداشت‌های چندگانه صادر می‌شود.

■ در حال حاضر با توجه به دستوراتی

که توانستیم از سازمان مالیاتی اخذ

کنیم، انسجامی در امور اعضای

سازمان به وجود آمده است. مثلاً

در مورد حق الزحمه‌ها که مطابق

تعرفه سازمان برای سال ۸۹ و ۹۰

به حوزه‌های مالیاتی برای اطلاع و

بهره‌برداری ابلاغ شده بود، هیچ کدام

از این حوزه‌ها مورد بهره‌برداری قرار

ندادند به طوری که حداقل ۸۰ درصد

اعضای سازمان، علی‌الراس شدند

و عملکرد آن‌ها با نرخ‌های مختلف

محاسبه شده است.

به هر حال پروسه مالیاتی در قانون فعلی کشور ما بر خلاف سایر کشورها، قدری پیچیده است و صدور بخشنامه‌ها در جهت روشن‌گری و رفع ابهامات است اما در سیستم ما چون راه‌ها باز است و مراکز مختلف و متعددی به اعتراضات رسیدگی می‌کنند، روند کار طولانی و پیچیده‌تر است.

شهر اسلامی - ایرانی با الگوی توسعه پایدار قرآنی

چکیده

شهر اسلامی، صرفنظر از تعاریف صورت گرفته معمول، دارای صفات و ویژگی هایی است که شاید کمتر به آن پرداخته شده است که از آن جمله می توان به تعادل، زیبایی، وحدت و عدالت برخورداری از حریم اشاره کرد. از طرفی می توان گفت پایداری به مفهوم امروزی آن یکی از ویژگی هایی است که از دیرباز در شهرسازی و معماری اسلامی - ایرانی به صورت ضمنی وجود داشته است. تاریخ معماری اسلامی - ایرانی نشان می دهد که دستیابی به آرامش و پاسداری از فرهنگ اصیل از جمله دغدغه های معماران ایرانی بوده که امروزه در دنیای ماشینی و صنعتی که انسان ها در میان مسایل مختلف زندگی خود در جست و جوی اندک آرامش و آسایشی هستند، این امر روز به روز کمرنگ تر از قبل جلوه می کند در حالی که این مساله از مهمترین مولفه های فطرت بشری است. در جهت پیوند معماری اصیل دیروز و معماری مدرن امروز می توان با بکارگیری مفاهیم پایدار قرآنی و آموزه های فطری معماری اصیل ایرانی به راهی برای دستیابی به آرامش دست یافت. شاید اگر امروز معماران در این حوزه به اصل پایداری در معماری با استعانت از آموزه های قرآنی و بکار بستن آن ها در جهت ارتقای کیفیت زندگی شهری توجه داشته باشند، در آینده های نه چندان دور شاهد یک شهر پایدار اسلامی با حفظ نمادهای اصیل ایرانی باشیم.

کلمات کلیدی: پایداری، شهر اسلامی، پایدار قرآنی، معماری اسلامی - ایرانی.

ساناز لیتکوهی

دکترای معماری

پریسا شیرانی

کارشناس ارشد معماری

مقدمه

کشورهایی که در عصاره و فرهنگ خود تکیه گاهی دارند و احساس می کنند می توانند با اتکا به آن ها از موج گریزناپذیر جهانی سازی در امان بمانند، سعی در بهره برداری از گذشته های خود دارند. معماری سنتی - اسلامی ایران دارای ارزش های هنری، فرهنگی و اجتماعی فراوانی است و باید دانست چگونه و به چه نحوی از این جنبه ها در معماری معاصر استفاده کرد که حق آن ها ادا شود. (۲)

یک نوع برخورد با این معماری، بکار بردن مجدد فرم ها، صورت ها و خلاصه تلاش در باززنده سازی تصویر گذشته است. گاه با ذهن خلاق خود به نوعی، فرمی سنتی را به شکل مدرن طراحی می کنیم و گاه با بکار بردن مصالح سنتی.....

نوع دیگر برخورد با معماری گذشته در واقع فرهنگ گذشته و بهره برداری از مفاهیم نهفته در آن است. در واقع باید توجه داشت که مفاهیم معماری امری فراتر و جاودانه تر از مقوله معماری به مثابه ساختمان است و در حقیقت برگرفته از جهان بینی و روح و نفس انسان و توجه به خلیقات اوست.

معماری سنتی - اسلامی ایران پاسخی به حقیقت وجود انسان چه در بعد فیزیکی و چه در بعد معنوی او بوده است. این معماری انسان مدارانه، انسان را به عنوان اصلیت خود همیشه در نظر دارد، برای او می سازد، شکل می دهد و گاه به بعد فیزیکی انسان توجه می کند و معماری مسکن را به وجود می آورد و گاه به بعد روحانی انسان نگاه کرده و از تمامی امکاناتش استفاده می کند و معماری مساجد را که تجلی گر حضور خداوند است، پدید می آورد.

حال این سوال پیش می آید که آیا پاسخ امروز معماری به مفاهیم معماری، همچون گذشته است؟ جایگاه اعتقادات و فرهنگ در معماری معاصر، همچون گذشته است؟ جدایی انسان از مبانی معنوی و تمرکز بر جنبه های مادی حیات

در زندگی امروزه بشر و تقلید از معماری کشور های غربی با ویژگی های فرهنگی خاص خودشان؛ باعث شده که نه تنها محیط و فضاهای پدید آمده توسط وی پیام و معنای معنوی و روحانی القا نکند، بلکه صدها فرسنگ از اصل و ریشه انسان فاصله پیدا کرده اند.

در مقاله حاضر سعی شده است تا با اشاره به بخش هایی از آیات قرآن کریم و آموزه های آن و توجه به جایگاه قرآن و چگونگی بهره برداری از آیات نورانی هم در طراحی فضا و هم در طراحی شهری، ضمن در نظر داشتن جایگاه انسان در معماری، راهی برای طراحی پایدار به لحاظ روحانی و مادی ارائه شود.

مفاهیم پایداری

هنگامی که صحبت از معماری پایدار می شود، ذهن همگان به سمت معماری سبز رفته و این گونه تصور می شود که منظور از معماری پایدار همان معماری سبز است. در حالی که باید توجه داشت که منظور از معماری پایدار صرفاً توجه به مقاوم سازی و معماری سبز نبوده بلکه در این نوع از معماری باید به ماندگاری در زمان دقت کرد. در توضیح تفاوت معماری سبز و معماری پایدار این طور آمده است که محور معماری سبز محیط

زیست است در حالی که معماری پایدار به انسان و محیط زیست توجه دارد و تنها تمرکزش روی ساخت و ساز نیست. به اعتقاد کارشناسان معماری، معماری پایدار فلسفه معماری است که به جنبه های اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی به طور همزمان توجه داشته باشد.

در جهان هستی چه چیز هایی پایدار است؟ این سوال فلسفی است و بدون تردید تمام هستی به معنای مواد و مصالح آن لحظه به لحظه دستخوش تغییر و تحول است. ذرات ریز درون اتم ها و مولکول ها بی امان در حرکتند و به عبارت دیگر بر اساس مفهوم حرکت جوهری تمامی هستی مادی به طور دائمی در تغییر است. جلوه ی این ریز تغییرات در مقیاس های درشت و درشت تر همانند جلوه ی فرسایش اشیا و در سطوحی دیگر در قالب تغییرات فصول و در سطوحی بالاتر در قالب تحولات کهکشان ها مشاهده می شود. به عبارتی هر آنچه در زمین و آسمان است تابع این تغییرات است و فقط ذات اقدس حق و آنچه به عنوان صفات الهی مطرح است ثابت و پایدار است به گونه ای که تمامی تغییرات حول استواری نشانه های الهی به پایداری نسبی می رسد.

مفاهیم پایدار در معماری

ما معتقدیم که معماری اسلامی - ایرانی مفاهیم بسیار متعدد و متنوع از جلوه های الهی را داراست و این جلوه ها به لحاظ الهی بودن، پایدار است. فطرت، نماینده ی مفاهیم الهی در وجود انسان است و به گونه ای سیستم کنترل مفاهیم ارزشمند و پایدار، از طریق فطرت در وجود انسان اعمال می شود. جاء الحق و زهق الباطل، إن الباطل كان زهوقاً

نظام ارزشی ما نظام ارزشی الهی است. اصول معماری اصیل ایرانی بر اساس اصول الهی شکل گرفته است و فطرت همه انسان ها نیز آن را تأیید می کند. حداکثر مطلوب های موردنیاز انسان در معماری اسلامی - ایرانی منعکس شده است و این مطلب تأییدی بر صحبت های پیشین ما مبنی بر پایداری معماری اسلامی - ایرانی به دلیل فطری بودن آن هاست زیرا مطلوب های انسان همان فطرت انسان است. زندگی بر اساس فطرت آسایش و آرامش روح و جسم را به دنبال خواهد داشت. بنابراین معماری پایدار نیز باید به طور جدی به خواسته های فطری انسان پاسخ دهد. در ادامه به رهنمونه ای دینی در قرآن و کتب دینی که توسط بزرگان در این زمینه جمع بندی شده است، می پردازیم.

اصول و ارزش های مستور در کتاب الهی

این ارزش ها و اصول تحت دو عنوان قابل تقسیم بندی هستند: یکی اصول خاص تفکر اسلامی مثل توحید و دیگری اصولی که در سایر ادیان و مکاتب نیز از آن ها سخن گفته شده است. (۳)

اصول اسلامی

همانگونه که ذکر شد، هر دین و مکتب و تفکری، اصول خاص خویش را داشته و در مورد مفاهیم مشترک نیز تعریف خاص خود را دارد و طبیعی است که تعلیمات اسلامی نیز از این قاعده مستثنی نباشد.

غرض از اصول خاص هر دین الزاماً اصولی نخواهد بود که در سایر مکاتب از آن ها نامی به میان نیامده باشد؛ با اینکه اصولی است که به جهت ویژگی های بارز آن ها ذکر نام آن ها مترداف با دین موردنظر است. به طور مثال توحید غالباً مترداف با اسلام شناخته می شود؛ چرا که بنا به تأیید غالب محققان، مفهوم توحید در تفکر اسلامی با مفهوم توحید در سایر مذاهب تا حدودی متفاوت است. (۱) برخی از اصول عبارتند از:

الف - تسبیح:

آیاتی از قرآن کریم بر این نکته تأکید می فرماید که هر آنچه که در آسمان ها و زمین است به تسبیح خداوند تبارک و متعالی مشغول است؛ از جمله:

- یسبح له السموات السبع و الارض و من فیهن و ان من شی الا یسبح بحمده و لکن لا تفقهون تسبیحهم انه کان حلیمًا غفوراً [اسراء/۴۴] (هفت آسمان و زمین و هر چه در آن هاست همه به ستایش و تنزیه خدا مشغولند و موجودی نیست، جز آنکه ذکرش تسبیح و ستایش حضرت اوست و لیکن شما تسبیح او را فهم نمی کنید. همانا او بسیار بردبار و آمرزنده است).

-الم تر ان الله یسبح له من فی السموات و الارض و الطیر صافات کل قد علم صلاته و تسبیحه [نور/۴۱ج] (یا ندیدی که هر کس در آسمان ها و زمین است، تا مرغ که در هوا پرگشاید، همه به تسبیح خدا مشغولند و همه آنان صلات و تسبیح خود بدانند). (۱)

ب - ذکر:

با عنایت به معنای ذکر، یادآوری، عناصر و فضاهای شهری بایستی به عنوان عناصر تذکردهنده عمل کنند. به این معنا که هر شهر و هر جزیی از آن بایستی انسان را به اصول و ارزش های فرهنگی و اسلامی متذکر شود و آن ها را در ذهن اهل خویش و هر ناظری یادآور باشد. برخی از آیات کتاب الهی که به اهمیت ذکر بشارت دارند، عبارتند از: (۱۵) - و ذکر فان الذکری تنفع المومنین

[ذاریات/۵۵] (امت را تذکر ده که پند و تذکر مومنان را سودمند افتد).

- الذین آمنوا و تطمئن قلوبهم بذكر الله تطمئن القلوب [رعد/۲۸] (آن ها که به خدا ایمان آورده و دل هایشان به یاد خدا آرام می گیرد، که یاد خدا آرام بخش دل هاست).

- و هذا ذکر مبارک انزلناه فانتم له منکرون [انبیاء/۵] (و این قرآن کتابی است با اندرز و تذکر و برکت بسیار که ما آن را (برای هدایت خلق) فرستادیم. آیا شما آن را انکار خواهید کرد؟)

عناصر و مفاهیم موجود در شهر که تذکر دهنده انسان به اصول و ارزش ها باشند، به طور اجمال متشکل از دو گروه طبیعی (آیات الهی) و انسان ساخته (سمبل ها و نشانه ها) هستند. (۷)(۱۶).

ج - تقوی:

از اصولی که ملبس شدن به آن لازمه حیات روحانی و معنوی و اسلامی انسان و همچنین تنظیم کننده فعالیت های مادی او است، اصل تقوی است که تعالیم اسلامی مشحون از مباحث متفاوت و متنوع درمورد آن است. این لباس و ارزش به حدی تعیین کننده است که خداوند تبارک و تعالی تنها وجه امتیاز و کرامت انسان ها بر یکدیگر را تقوی ذکر می فرماید: یا ایها الناس انا خلقنا انا خلقناکم من ذکر و انثی و جعلناکم شعوباً و قبائل لتعارفوا ان اکرکم عند الله اتقکم ان الله علیم خبیر [حجرات/۱۳] (ای مردم ما همه شما را نخست از مرد و زنی آفریدیم و آنگاه شعبه های بسیار و فرق مختلف گردانیدیم تا یکدیگر را بشناسید. بزرگوارترین شما نزد خدا باتقواترین مردم هستند و خدا از حال شما کاملاً آگاه است) حضرت مولی الموحدین تقوای الهی را در کنار و مقدم بر نظم و به هم پیوند دادن امور زندگی قرار داده می فرماید: شما و فرزندان و اهل بیتم و هر که را نامه ام به او می رسد سفارش می کنم به تقوی و ترس از خدا و مرتب کردن و بهم پیوستن (نظم) کارتتان. (۶). اهمیت تقوی به حدی است که اصولاً

شرط بهره مندی از هدایت قرآن کریم تقوی است: ذلک الكتاب لاریب فیه هدی للمتقین (بقره/۲) (این کتاب بی هیچ شک راهنمای پرهیزکاران است. (۹) (۱۴)

د- وحدت:

توحید به عنوان اصل اساسی اسلام، بنا به اذعان اکثریت محققان در علوم و هنرها و تمدن اسلامی، در هدایت جنبه‌های مختلف این تمدن نقشی اساسی ایفا کرده است. از این رو می‌توان گفت که جامع‌جملگی صفات و اصولی که ذکر شد، وحدتی است که بتواند تجلی و یادآور وحدانیت الهی باشد. (۱۳)

بنابراین نمایش وحدت را در بسیاری از موارد می‌توان مطرح کرد. وحدت جامعه، وحدت در مصنوعات انسان، وحدت بین مصنوعات انسان و طبیعت، وحدت بین نیازهای انسان و محیط و شاید از همه مهم‌تر وحدت یا توجه متعادل بین نیازهای معنوی و مادی انسان در شهر، مراتب مذکور در وحدت، جملگی تقلید و الگوبرداری از وحدت و نظمی است که خداوند تبارک و تعالی در خلقت عالم وجود به ودیعه نهاده است» (۱۱). الذی خلق سبع سموات طباقاً ما تری فی خلق الرحمن من تفاوت فارجع البصر هل تری من فطور، ثم ارجع البصر کر تین ینقلب الیک البصر خاسئاً و هو حسیر (ملک/۴ و ۳): آن خدایی که هفت آسمان بلند را به طبقاتی منظم بیافرید و هیچ در نظم خلقت خدای رحمان بی‌نظمی و نقصان نخواهی یافت بارها به دیده عقل در نظام مستحکم آفرینش بنگر تا هیچ سستی و خلل در آن نتوانی یافت. (۷)

اصول جهانی

اصول جهانی اصولی است که غالب مکاتب و ادیان از آن‌ها سخن گفته و توجه به آن‌ها را مؤکداً توصیه و تأکید کرده‌اند. (۴)

الف - نظم:

نظم از موضوعات اساسی مورد توجه همه ملت‌ها در سامان دادن به امور

زیبا آفرینی داشته‌اند. نکته مهم این است که اولاً جنبه‌های مختلف زیبایی (معنوی و مادی) مورد توجه قرار گیرد، ثانیاً سایر موضوعات و مفاهیم مانند ارزش، لذت، تعجب، شگفتی و عالی بودن، با زیبایی و یا سایر واژه‌های مشابه مانند قشنگ، خوشگل و مانند آن‌ها مورد تمیز قرار گیرد. (۱۰) آیات متعددی از قرآن مجید، زیبایی‌ها را به خدا نسبت می‌دهد که از آن جمله می‌فرماید: "قل من حرم زینه الله التي اخرج لعباده والطبیبات من الرزق قل هی للذین امنوا فی الحیوة الدنیا خالصه یوم القیامه (اعراف/۳۱): (بگو چه کسی زینت الهی و روزی‌های پاکیزه را که برای بندگانش برآورده، حرام کرده است؟ بگو آن در زندگانی دنیا برای مؤمنان است و نیز خالص آن در روز رستاخیز). (۵) ج - عدل:

صفت عدل برغم اهمیت آن، به این دلیل در انتهای اصول ذکر شد که ذهن به مرور متوجه اهمیت آن شده و خواننده دریابد که هر آنچه نوشته شد و نگاشته خواهد شد، جنبه‌هایی از تجلی عدل است. آیات متعددی از قرآن کریم مسلمانان را به رعایت عدل توصیه کرده است. از جمله این آیات عبارتند از: یا ای‌ها الذین امنوا کونوا قوامین لله شهداء بالقسط و لا یجر منکم شنثان

جامعه از جمله ایجاد محیط زندگی است. لذا مهم‌ترین عاملی که می‌تواند وجه تمایز نظم در جوامع مختلف را روشن کند عبارت از تبیین ویژگی‌های آن است. به طور مثال نگاهی ظاهربینانه به نظم سبب می‌شود تا بسیاری از افراد، شهرهای مسلمان را با وجود اینکه دارای بافتی اندام‌واره (۳) می‌شمارند، شهرهایی بی‌نظم معرفی کنند (۱۷). این اظهارنظر دقیقاً ناشی از عدم آگاهی آنان به شهر و اصول حاکم بر نظمی است که شهر بر پایه آن استوار شده است. آیا ارگانیک بودن، درحالی که "اندام" یکی از پیچیده‌ترین نظم‌ها را به خود اختصاص داده است، نشانه بی‌نظمی است؟ این مانند آن است که کسی با نگاهی به آسمان و مشاهده ستارگان، استقرار آن‌ها را تابع نظمی نشمارد و جای‌گیری هر کدام در مکان خویش را اتفاقی بیندارد. (۱۳)

ب - زیبایی:

زیبایی از مفاهیمی است که همه مکاتب فکری به آن توجه جدی مبذول داشته و جملگی در پی ارایه تعریفی از آن بوده و همچنین مدعی شناختن مختصات آن هستند. با استناد به حدیث معروف "ان الله جمیل و یحب الجمال" مسلمانان همواره در فرایند خلق آثارشان سعی در

قومعلی الا تعدلوا عدلوا هو اقرب للتقوی و اتقوالله خبیر بما تعلمون (مائده/۸): (ای اهل ایمان در راه خدا پایدار و استوار بوده و (بر سایر ملل عالم) شما گواه عدالت و راستی و درستی باشید و البته شما را نباید عداوت گروهی بر آن بدارد که از طریق عدل بیرون روید (۸). عدالت کنید که عدل به تقوی از هر عمل نزدیک تر است و از خدا بترسید که خدا البته به هر چه می کنید آگاه است). (۱)

قل امر ربی بالقسط و اقیما و جوهکم عند کل مسجد و ادعوه مخلصین له الدین کما بداکم تعدون (اعراف/۲۹): (بگو ای رسول ما پروردگار من شما را به عدل و درستی امر کرده و نیز فرموده که در هر عبادت روی به حضرت او آرید و خدا را از سر اخلاص بخوانید که چنانچه شما را در اول بیافرید، دیگر بار به سویش باز آید).

عدالت منحصر به عدالت قضایی و اجتماعی نیست. نقش عدل در ایجاد شهر مناسب زیست مسلمانان و تدوام حیات آن، دارای نقشی بسیار حساس و حیاتی است. رعایت عدل نافی ایجاد قطب های شهری بر مبنای درآمد و ثروت مردم و معیار های مادی است. توزیع عادلانه امکانات شهری و فراهم آوردن امکان دسترسی متعادل ساکنان به آن ها مورد

مهم دیگری است که مرعی داشتن آن نشانه تجلی عدل در شهر است. استقرار و مکان یابی مناسب هر عنصر و فضای شهر و ارتباط منطقی و مناسب آن ها با یکدیگر نیز موضوعی است که ریشه در رعایت عدل دارد. (۱۸)

د- تعادل

تعادل مناسب در محیط زندگی، در واقع تجلی و نتیجه رعایت عدل در اعمال و فعالیت های فردی و جمعی جامعه است. واگذاری و توجه متعادل و مناسب به همه جنبه های زندگی و اصول و ارزش هایی که باید بر آن حاکم باشد، زمینه ساز ظهور جامعه ای متعادل خواهد بود. تعادل موجود در عالم وجود، می تواند و باید به عنوان الگویی مورد نظر و توجه انسان باشد.

یکی از مشکلات مهم شهر های امروزی، خروج از تعادل تمرکز بر جنبه های مادی حیات انسان است. از میان جنبه های مادی نیز متاسفانه در بسیاری موارد، توجه به سرمایه در راس سایر امور قرار گرفته است و همه فعالیت ها در جهت کسب حداکثر درآمد اقتصادی است. تعادل در محیط زندگی را در بسیاری جنبه ها و مقولات می توان جستجو کرد، از جمله این مقولات عبارتند از: تعادل در توجه به عناصر و

عملکردهای پاسخگو به نیاز های معنوی و روانی و مادی انسان در شهر، تعادل بین مختصات محیط طبیعی و محیط مصنوع، تعادل بین محیط مصنوع و ویژگی های روانی و فیزیکی انسان و تعادل در توزیع امکانات عمومی. (۱۹)

طبیعت و عناصر طبیعی

تعالیم قرآنی عناصر طبیعی را آیات و نشانه های قدرت و علم الهی و ابزار و وسیله شناخت اصولی چون توحید و معاد می شمارد. همه این ها لزوم ارتباطی نزدیک و مداوم بین انسان و طبیعت را ضروری می نماید تا امکان بهره گیری از این آیات الهی و تفکر در آن ها فراهم آید. (۲۰)

برخی آیاتی که از عناصر طبیعی و نقش آن ها در حیات و زندگی مادی و معنوی انسان سخن گفته اند، به این قرار است:

نور

نور پدیده ای است که در تعالیم قرآنی به عنوان نماد و نشانه بسیاری وجود و مفاهیم والا و زیبا معرفی می شود؛ از جمله:

- خداوند: الله نور السموات و الارض...
[نور/۳۵]: (خدا نور "وجود بخش" آسمان ها و زمین است...)

- پیامبر اکرم (ص): یا اهل کتاب قد جائکم رسولنا ببین لکم کثیرا مما کنتم تخفون من الکتاب و یعفون عن کثیر قد جائکم من الله نور و کتاب مبین [مائده/۱۵] (ای اهل کتاب رسول ما آمد تا حقایق و احکام بسیاری از آنچه از کتاب آسمانی (تورات و انجیل) را از جانب خدا برای هدایت شما نوری و کتابی آشکار آمد. (۱۲)
- قرآن: فامنوا بالله و رسوله و النور الذی انزلنا و الله بما تعملون خبیر [تغابن/۸]: (پس به خدا ایمان آرید و به رسول او و نوری که "در آیات قرآن" فرستاده ایم، بگروید و خدا به هر چه کنید، آگاه است).
- هدایت و ایمان: الله ولی الذین امنوا یخرجهم من الظلمات الی النور... [بقره/۲۵۷]: (خدا یار اهل ایمان است.

آنسان را از تاریکی‌ها بیرون می‌آورد و به عالم نور می‌برد... (۲۱)

رنگ

رنگ از موضوعاتی است که تاثیر زیادی بر انسان و روحيات او دارد. در اینجا بدون آنکه قصد اثبات یا نفی رنگ خاصی برای همه عمارات و شهرها در میان باشد، فقط تاکید می‌شود که در طرح‌ها و برنامه‌ها به دست غفلت سپرده نشود. (۴)

رنگ می‌تواند عاملی در ایجاد سرور و شادمانی در انسان باشد. چنانکه خداوند در معرفی گاو بنی اسرائیل فرمود: ... لون‌ها تسر الناظرین (بقره/۶۹): (...رنگ آن بینندگان را فرخبخش است). (۱۴)

برخی رنگ‌ها، رنگ‌هایی هستند که زیبا و دارای معانی نمادین و یادآور ارزش‌های مطلوب خوانده می‌شوند. از این رو با توجه به مجموعه آیات مشخص می‌شود که رنگ‌ها در انسان‌ها اثر گذارند؛ بنابراین توجه به آن‌ها در طراحی‌ها و رنگ آمیزی کل شهر ضروری است. (۶) (۸)

نتیجه‌گیری:

شهرها و مجتمع‌های زیستی و طرح‌های معماری از جمله بارزترین جلوه‌های فرهنگ بشری است که با آرایه فضاهایی عینی و قابل ادراک، بسیاری از مؤلفه‌های فکری و ذهنی متأثر و منتج از آن را بیان می‌کند. علاوه بر این نوع ارتباط، فضاهای شهری، محیطی فرهنگ ساز و تأثیرگذارند که می‌توانند در شکل‌گیری نظام زیرساختی و ذهنی جامعه اثربخش باشند. با بهره‌گیری و تفحص در آیات قرآن، امکان استخراج و تدوین اصولی برای تعریف رابطه انسان و محیط و روابط انسان‌ها با یکدیگر در محیط ساخته شده شهری فراهم است که این اصول در نهایت می‌تواند طراحی و برنامه‌ریزی شهرها را به سمت ایجاد محیطی اسلامی هدایت کند. شاید یکی از دلایل این همه آشفتگی و بی‌سامانی در شهرها و در مقیاس کوچکتر در

طرح‌های معماری امروز کشور ما، دور شدن از این اصول و ارزش‌های دینی باشد و علت اصلی این همه ناآرامی جدایی از خواست و نیازهای واقعی فطری و روحی باشد. در راستای به‌منصه‌ظهور رساندن اصول و ارزش‌های مورد تاکید و توجه قرآن، محیط زندگی و شهرنشی مهم ایفا می‌کند بنابراین با بکار بستن آیات قرآن در طراحی و ساخت محیط و اجزای آن تقویت می‌شود. تبیین مبانی نظری شهرسازی اسلامی براساس تعالیم قرآنی یک ضرورت است. از این مبانی نظری در صورت تدوین شدن، معیارهایی قابل استخراج خواهد بود که چنانچه در دسترس عموم بویژه طراحان، برنامه‌ریزان و تصمیم‌گیرندگان قرار گیرد، امکان ارزیابی طرح‌ها و برنامه‌ها فراهم خواهد شد.

اصلاح جنبه‌های مختلف الگوی زیست و سبک زندگی به سمت الگوهایی که امکان نمایش و رعایت ارزش‌های اسلامی و قرآنی جامعه را فراهم کند، نیاز امروز جامعه ماست که در این راه بازگشت به فرهنگ قرآنی و دستورات دینی، جدایی از احساس خودبیبگانگی و تکیه به اسلام، توجه و همتی جدی و اساسی را طلب می‌کند که انشاءالله با حرکت در این مسیر به نظم و آرامش بیشتری در شهرهای خود دست خواهیم یافت.

منابع و مأخذ:

- ۱- نقی زاده، محمد، صفات شهر اسلامی، صحیفه مبین، دوره دوم، شماره ۵
- ۲- [جابر دانش] - عضو هیات علمی پژوهشکده فرهنگ، هنر و معماری ج‌ها دانشگاهی
- ۳- فیض الاسلام، سید علینقی، نهج البلاغه، ترجمه و شرح، کلاله خاور، تهران ۱۳۵۱، ص ۱۲۳۵، کلمات قصار ۳۱۵
- ۴- کلینی رازی (ره)، ابی جعفر محمد یعقوب بن اسحق ۱۳۴۸، اصول کافی، ج ۱، دفتر نشر فرهنگ اهل بیت (ع)، تهران، ص ۷۸
- ۵- همان، ج ۱، ص ۷۶

6- Naghizadeh Mohamad-۱۹۹۵. Principles of the Contemporary Islamic Urban Design The University Elimination of Conflicts in Muslim Built Environments. Unpublished phd Thesis The of New South wales. Sydney.

۷- نقی زاده، محمد، الف - سیمای مدینه منتظران، دومین اجلاس دوسالانه بررسی وجودی حضرت مهدی (عج)، دانشگاه سیستان و بلوچستان، زاهدان، ۱۳۷۷، Naghizadeh، ۱۹۹۵

۸- نهج البلاغه، ص ۹۷۹، نامه ۴۷

۹- طباطبایی (ره) (علامه)، سید محمدحسین، تفسیر شریف المیزان، ترجمه سید محمدباقر موسوی همدانی، دارالعلم، قم، بی تا و مطهری، مرتضی، ده گفتار، صدرا، قم، ۱۳۹۸

۱۰- بورک هاردت، تیتوس، نقش هنرهای زیبا در نظام آموزشی اسلام، ترجمه سید محمد آوینی، جاودانگی و هنر- برگ، تهران، ۱۳۷۰، ص ۳۶

۱۱- رجوع کنید به Naghizadeh، ۱۹۹۵

12- Aminzadeh B.G. The concept of unily in Islamic Religios. Unpublished phd Thesis. The University of New South Wates. Sydney

۱۳- برای مطالعه در بهره‌گیری از صفات فعل الهی رجوع کنید به: Naghizadeh، ۱۹۹۵

۱۴- جعفری، (علامه) محمدتقی (ره) زیبایی و هنر از دیدگاه اسلام، حوزه هنری سازمان تبلیغات اسلامی تهران، ۱۳۶۹

۱۵- تفسیر المیزان، ج ۱۴، ص ۱۶۷، نیز رجوع کنید به ج ۵، صص ۲۰۷-۱۹۰، ذیل آیات ۱۸- ۱۰- سوره آل عمران

۱۶- همان، ج ۲۹، ص ۲۱۶، ذیل آیات ۵۷-۴۷ سوره نور

۱۷- رجوع کنید به همان، ج ۹، ص ۵۰، ذیل آیات ۸۵-۹۱ سوره نساء و نهج البلاغه، صص ۱۹۸-۱۹۷

۱۸- نقی زاده، محمد؛ الف - مختصات نظم در شهر سازی اسلامی، سمینار بین‌المللی شهرها و مرد، دانشگاه تبریز، تبریز، ۱۳۷۶ و ۱۹۹۵.

Naghizadeh

۱۹- نهج البلاغه، ص ۵۲۲

۲۰- صدر، (شهید) محمدباقر؛ انسان مسئول و تاریخ ساز از دیدگاه قرآن، ترجمه محمد مهدی فولانند، بنیاد قرآن، تهران، ۱۳۵۹، ۱۹۹۵.

Naghizadeh

۲۱- تفسیر المیزان، ج ۸، ص ۱۹۵ (ذیل آیات ۴۲-۳۶ سوره نساء)

* این مقاله در دومین همایش ملی شهر اسلامی که اسفند ماه سال ۹۱ در اصفهان برگزار شد، ارائه شده و با توجه به اهمیت موضوع با تغییراتی برای چاپ در نشریه پیام نظام مهندسی ساختمان استان تهران انتخاب شده است.

نقش فضاهای باز شهری در ایجاد سرزندگی و نشاط اجتماعی شهروندان

چکیده

شادابی و سرزندگی، حلقه گمشده زندگی شهری است. سرزندگی دارای دو جنبه است؛ یک جنبه آن به بینش، فرهنگ، مردم و ادراک آنها وابسته است و دیگری به فضاهای شهری و معماری مربوط می شود که این دو وجه با هم ارتباط متقابل دارند. به طوری که در نظر گرفتن هر دوی آنها با هم باعث به وجود آمدن فضاهای سرزنده در شهر می شود که شادابی و سرزندگی شهروندان را به همراه دارد. فضاهای بازی که در ایران قدیم محل، تعامل و تجمع بود مانند مساجد، تکایا، میدان ها و... امروزه در طراحی برنامه فضایی شهرها کمتر به چشم می خورد. به دلیل اهمیت فضاهای باز

شهری در ایجاد سرزندگی و نشاط اجتماعی، مقاله حاضر سعی دارد به بررسی این فضاها بپردازد و در نهایت پیشنهادهایی را برای بهبود فضاهای شهری در ایران ارائه کند.

سمانه سهیلی

کارشناس معماری

نسبیه مدهوشی

کارشناس معماری

واژه های کلیدی: سرزندگی، فضاهای شهری، نشاط اجتماعی، فضاهای سرزنده

امروزه نشاط اجتماعی یکی از مهم ترین نیازهای جوامع بشری است. این امر در شهرهای بزرگ کمتر دیده می شود، چرا که شهروندان به ویژه ساکنان کلانشهرها، فرصت کمتری برای اندیشیدن به خود و نیازهایشان دارند و به شدت مستعد افسردگی اند. شلوغی، ترافیک، آلودگی های زیست محیطی و ناامنی های اخلاقی باعث افزایش اضطراب و استرس شده است.

فضایی که عموم مردم هر روز در حال سپری کردن زندگی در آن هستند و برایشان قابل درک است، به عنوان فضای شهری از آن یاد می شود. نقش فضای شهری به عنوان فضایی که تعاملات اجتماعی شهروندان در آن شکل می گیرد و فرهنگ جامعه در بستر آن ارتقا می یابد، در کشور ما روز به روز در حال افول است.

وجود فضاهای عمومی در شهر و دسترسی به آنها از شرایط اساسی مشارکت اجتماعی شهروندان در امور شهر محسوب می شود. چنانچه دسترسی به عرصه عمومی برای همه افراد جامعه به طور نسبتاً یکسان فراهم شود، انزوا و جدایی اجتماعی کاهش می یابد و در نتیجه تنوع فرهنگی موجود در شهر، به فرصت و سرمایه اجتماعی برای توسعه اجتماعی شهر تبدیل می شود.

نتایج پژوهشی بر ۲۷ هزار و ۸۸۳ ایرانی ۱۸ تا ۶۵ سال در کشور نشان داده است که بیشتر مردم کشور (۳۹،۳ درصد) از شادکامی در سطح متوسط برخوردارند. ۳۵،۴ درصد نیز شادکامی خود را کم توصیف کرده و در این میان، تنها ۳ درصد خود را در سطح "بسیار زیاد" شادکام می دانند. در این پژوهش، سطح شادکامی با پرسش: "آیا فردی با نشاط و شاداب هستید؟" در پنج سطح "بسیار زیاد"، "زیاد"، "نه زیاد، نه کم"، "کم" و "بسیار کم" مورد سنجش قرار گرفت.

در همین راستا برخی از جامعه شناسان

بر این عقیده اند که جامعه ایرانی از نبود بسترها و زمینه های لازم برای ابراز شادمانی به شکل جمعی و عمومی رنج می برد. به عبارت دیگر شیوه های شناخته شده و متعارف کمتری در جامعه برای شادمانی های همگانی وجود دارد. این در حالی است که شاد بودن تنها یکی از شاخصه های زندگی مطلوب در جامعه است و هر قدر ملتی شادتر باشد، به طور حتم احساس رفاه بیشتری خواهد داشت و در این نوع جوامع افراد معمولاً نگرشی خوشبینانه نسبت به زندگی و امور پیرامون خود و جامعه دارند.

این پژوهش قصد دارد به این مساله بپردازد که اگر از فضاهای باز شهری مانند پارک ها، میادین و سایر فضاهای بیرونی به عنوان فضاهایی که در دسترس عموم مردم قرار دارد، نام ببریم آنگاه باید ببینیم این فضاهای باز شهری با داشتن چه کیفیت ها و مختصاتی می تواند موجب ایجاد سرزندگی و نشاط در افراد مختلف جامعه شود؟

برای پاسخ به سووال گفته شده، سعی شده است با بررسی فضاهای اجتماعی و پیشنهاد راهکارهایی برای ارتقای کیفیت فضاهای اجتماعی موجود در بافت شهری، طرحی از فضایی با نشاط اجتماعی مطرح شود.

پیشینه تحقیق

از جمله افرادی که به موضوع سرزندگی پرداخته اند، می توان به جین جیکوبز و کوین لینچ اشاره کرد. این دو هر کدام با رویکردی خاص به این مفهوم نگریسته اند. از نظر جیکوبز، یکی از ملزومات سرزندگی خیابان ها و نواحی شهری، وجود تنوع و کاربری های مختلط در آنها است. کوین لینچ معتقد است سرزندگی همراه پنج عامل دیگر معنی، تناسب، دسترسی، نظارت و اختیار، کارایی و عدالت، محورهای عملکردی شکل خوب شهر را

فضای شهری

بستر مشترکی است که مردم فعالیت های کارکردی و مراسمی را که پیوند دهنده اعضای جامعه است در آن انجام می دهند و صحنه ای است که بر آن نمایش زندگی جمعی در معرض دید قرار می گیرد فضای شهری فضایی است که در آن با غریبه ها سهیم هستیم مردمی که اقوام، دوستان یا همکار ما نیستند فضایی است برای سیاست مذهب، داد و ستد و ورزش فضایی برای همزیستی مسالمت آمیز و برخوردهای غیرشخصی در واقع می توان فضاهای شهری را معادل عرصه های عمومی نیز توصیف کرد

در لغت نامه شهرسازی رابرت کوآن (۲۰۰۵، ۴۴۲) سرزندگی و زیست پذیری در کنار هم آمده و اینگونه معنی شده است: "vitality and viability"

مفهوم فضاهای شهری فضای شهری به عنوان یکی از زیرمجموعه های مفهوم فضا، از مقوله فضا مستثنی نیست. بدین معنی که ابعاد اجتماعی و فیزیکی شهر رابطه ای پویا با یکدیگر دارد. در واقع فضای شهری مشتمل بر دو فضای اجتماعی و فیزیکی است. (مدنی پور، ۱۳۷۹)

زوکرفضای شهری را این چنین تعریف می کند: ساختاری است سازمان یافته، آراسته و واجد نظم به صورت کالبدی که برای فعالیت های انسانی و بر قواعد معین و روشنی استوار است. (توسلی، ۱۳۷۱)

فضای شهری بستر مشترکی است که مردم فعالیت های کارکردی و مراسمی را که پیوند دهنده اعضای جامعه است، در آن انجام می دهند و صحنه ای است که بر آن نمایش زندگی جمعی، در معرض دید قرار می گیرد. فضای شهری فضایی است که در آن با غریبه ها سهیم هستیم، مردمی که اقوام، دوستان یا همکار ما نیستند. فضایی است برای سیاست، مذهب، داد و ستد و ورزش. فضایی برای همزیستی مسالمت آمیز و برخوردهای غیرشخصی. در واقع می توان فضاهای شهری را معادل عرصه های عمومی نیز توصیف کرد. (صالحی، ۱۳۸۷)

کرمونا در کتاب مکان های عمومی، فضاهای شهری خود، می گوید: "در جامعه ای که حق مالکیت عمومی مقدس شمرده می شود و هر فردی حق دارد و آزاد است که آنچه را می خواهد بسازد، عرصه عمومی و فضاهای باز عمومی یعنی فضاهایی که عموم مردم حق ورود به آن را دارند به یک معنی استناد دارند." وی این نکته را ذکر می کند که عرصه

تشکیل می دهند. پامیر در کتاب "خلق یک مرکز شهری پر جنب و جوش" به سرزندگی فضای شهری پرداخته و از جمله عوامل موثر بر یک مکان عمومی موفق و پر جنب و جوش را اینچنین معرفی می کند: یک فضای عمومی موفق از نظر مکانی، باید جایی قرار گیرد که پذیرای جمع کثیری از افراد باشد. از نظر اندازه مکان باید گنجایش تفریحات جمعی و رویدادها را داشته باشد. طراحی یک مکان باید ظرفیت فضا را برای جذب و مطابقت فعالیت ها افزایش دهد. در این رابطه به مواردی نظیر نشیمنگاه مناسب، کاربری منعطف، راحتی، سازگاری و کیفیت بالا در عین سادگی اشاره می کند. کوروش گلکار در پژوهشی مرتبط با سرزندگی شهر، سرزندگی شهری را معادل واژه ی "Liveliness" و "livability" دانسته و آن را به عنوان یکی از مؤلفه های سازنده کیفیت طراحی شهری تعریف می کند.

تعریف و مفهوم نشاط و سرزندگی انسان موجودی هدفمند و جویای شادکامی، خوشبختی و سعادت است و تا زمانی که به آنچه می خواهد دست نیابد، احساس نشاط و سعادت نمی کند. شاید بتوان گفت که همه تلاش انسان در جهت یافتن شادی، نشاط و خوشبختی در آینده است. نشاط در زندگی، حاصل ترکیب شرایط فردی و اجتماعی محیطی است که فرد در آن زندگی می کند. واژه نشاط در لغت فارسی به معانی سرزندگی، زنده دلی، خوش دلی، سبکی و چالاکی یافتن برای اجرای امور، خوشی، شادمانی، خرمی، سرور، شادی، طرب، خرسندی و در مقابل کسل آمده است.

برای مفهوم سرزندگی، برابرهایی گوناگونی در غرب وجود دارد که از آنها می توان به vitality, viability, livability, liveliness اشاره کرد.

به طور سنتی تاکید در روانشناسی محیطی بر این بوده است که چگونه رفتار، احساسات و حس تندرستی انسان تحت تاثیر محیط فیزیکی قرار می گیرد مطالعات ابتدایی بر این تاکید داشته که چگونه محیط های انسان ساخت مثل ساختمان ها و شهرها بر رفتار تاثیر می گذارد به ویژه زمانی که این محیط های ساختمانی به از دحام یا به قول میلگرام اضافه بار حسی منجر شود

عمومی از آن دسته مکان هایی است که همه به آن دسترسی داشته باشند. (صادقی و احمدی، اسفند ۸۹)

جنبه های مختلف فضاهای شهری یک فضای شهری را می توان بر مبنای رویکردهای مختلف محیطی، جغرافیایی، معماری و... مطالعه و بررسی کرد. فضای شهری، عرصه ایفای نقش بازیگرانی است که هر یک به عنوان کنشگرانی از جامعه خود محسوب می شوند؛ نقش های مثبت و گاهی منفی، نقش های پررنگ و گاهی کمرنگ، نقش های عام و گاهی خاص. فضای شهری به مفهوم صحنه ای است که فعالیت های عمومی زندگی شهری در آن به وقوع می پیوندد. خیابان ها، میداين و پارک های یک شهر فعالیت های انسانی را شکل می دهند. این فضاهای پویا در مقابل فضاهای ثابت و بی تحرک محل کار و سکونت اجزای اصلی و حیاتی یک شهر را تشکیل داده است. شبکه های حرکت، مراکز ارتباطی و فضاهای عمومی بازی و تفریح را در شهر تأمین می کنند. (بحرینی، ۱۳۷۷)

از نظر دکتر شیخی فضای شهری دارای ابعاد مختلفی است و از جنبه های مختلف می توان آن را تعریف کرد:

مکانی و فیزیکی: از این بعد فضای شهری مکانی است در شهری که از مساحت و وسعت برخوردار است و عناصر آن در یک ترکیب منظم قرار گرفته اند. برای ایجاد یک فضا وجود محصوریت، اصل اساسی محسوب می شود که در این محصوریت عناصر و روابط باید به حالتی منظم قرار گیرد و شهروندان بتوانند به درکی از فضا برسند و با آن در ارتباط و تعامل باشند و از فضا برای آنها خاطره ای ایجاد شود. ضمن اینکه باید در آن فضا تعامل و ارتباط اجتماعی انجام شود.

بعد اجتماعی: از بعد اجتماعی فضای شهری محل تعامل اجتماعی است و یک فضای شهری قابلیت ایجاد مکان ارتباط و تظاهرات جمعی را دارد. در واقع فضای شهری بدون تعامل خیلی معنی دار نیست. بسیاری از صاحب نظران همچون

راب کلیپر نیز در مورد فضای شهری به این موضوع تاکید خاصی دارند.

بعد روانی: از این بعد فضای شهری باید دارای ویژگی هایی باشد که در ذهن شهروندان خاطره ای جمعی ایجاد کند. در واقع یک فضای شهری باید مجموعه ای از اتفاقات جمعی برای شهروندان باشد.

بعد عمومیت: یک فضای شهری بایستی عمومی باشد و محدودیتی برای استفاده از آن برای تمام مردم وجود نداشته باشد. (امیری، ص ۵)

عوامل موثر بر سرزندگی فضاهای باز شهری

موضوع تولید، تقویت و توسعه ی فضای شهری مناسب، فعال، پویا و زنده به عنوان یکی از اهداف راهبردی ارتقای کیفیت محیط در محیط های مصنوع شهری، همواره در صدر کار برنامه ریزان و طراحان شهری قرار داشته است. اهمیت این موضوع اساساً به دلیل نقش موثری است که این گونه فضاها در جامعه دارند و این مهم بارها از سوی بسیاری از دست اندرکاران مسایل شهری، اجتماعی و روانشناسی مطرح شده است. (پارسی، ۱۳۸۱)

از دیدگاه جامعه شناسی و روانشناسی اجتماعی، شهر پیچیده ترین سکونتگاه انسانی است که در آن وسیع ترین روابط انسان - محیطی (رابطه انسان با طبیعت، با شهر و با شهروندان) شکل می گیرد. بنابراین شهر به عنوان بستر و محیط زندگی انسان، باید علاوه بر تأمین نیازهای زیستی و مادی مردم بتواند هر چه بیشتر به نیازهای اجتماعی و روانی آنها پاسخ دهد. به طور کلی می توان نیازهای روانی انسان - محیطی مردم را به سه مقوله اصلی یعنی ادراک فضایی، احساس تعلق و احساس زیبایی تقسیم کرد که در قالب پیوست معرفی شده است:

نیازهای روانی انسان - محیطی
الف - ادراک فضایی: شناخت محیط و

احساس هویت فضایی
ب - احساس تعلق: ایجاد دلبستگی و خاطره نسبت به محیط

ج - احساس زیبایی: احساس لذت و هماهنگی عاطفی با محیط
در طول چند دهه اخیر بسیاری از جامعه شناسان، روانشناسان، هنرمندان و شهرسازان به آسیب شناسی افت کیفیت زیبایی، جاذبه و سرزندگی در شهرهای معاصر پرداخته و برای بهبود آن به جستجوی راه و چاره برآمده اند. (۱۰ زیبا شناختی در طراحی)

به طور سنتی تاکید در روانشناسی محیطی بر این بوده است که چگونه رفتار، احساسات و حس تندرستی انسان تحت تاثیر محیط فیزیکی قرار می گیرد. مطالعات ابتدایی بر این تاکید داشته که چگونه محیط های انسان ساخت مثل ساختمان ها و شهرها بر رفتار تاثیر می گذارد. به ویژه زمانی که این محیط های ساختمانی به ازدحام یا به قول میلگرام به اضافه بار حسی منجر شود. (مک اندرو، فرانسیس تی، ۱۳۸۷)

فضاسازی و ایجاد فضاهای باز و بسته در منظرسازی اهمیت دارد. این دو نوع مختلف فضا از نظر طرح منظر وظایف متفاوتی دارد. ایجاد فضای نشاط بخش با فضاهای سبز باز و فضاهای رازانگیز و خلوتگاه دنج با فضاهای سبز بسته، همچنین فضاهایی که ایجاد انگیزش کند و یادآور خاطره های ذهنی مطلوب باشد با ترکیب هنرمندانه گیاهان در فضاهای باز و بسته توسط طراح در جهت خوانایی و تصویرپذیری فضاهای سبز و باز قابل دستیابی است. (احمدیه، ۱۳۷۵)

یکی دیگر از ویژگی های جدید طراحی شهری توجه به گسترش جامعه ی مدنی، حوزه ی عمومی و حقوق شهروندی است. به ویژه طراحی شهری نقش موثری در بسترسازی فضایی برای فعالیت های اجتماعی، فرهنگی، ورزشی و هنری به عهده دارد. بهره گیری از هنرهای عام پسند یکی از راه های

کمبود یا عدم وجود فضاهای باز شهری مناسب و برنامه ریزی شده و بودن آنها در اکثر شهرها بنابه دلایلی همچون قدمت و تراکم بالای بافت از اصلی ترین مشکلات فضاهای شهری ایران است
در مواردی نیز نبود دسترسی مناسب به فضاهای باز موجود به لحاظ موقعیت پراکندگی و فاصله آنها از مراکز شهری باعث عدم استقبال شهروندان از این فضاها شده است

غنا بخشیدن به کیفیت فضاهای شهری و تقویت سرزندگی در آنها محسوب می شود. هنرهای عام پسند شامل طیفی از آثار هنری مختلف مثل نقاشی، مجسمه سازی، صنایع دستی، یادمان ها، نشانه ها و اجرای موسیقی، نمایش فیلم و تئاتر است که به طور فزاینده ای در فضاهای عمومی و باز حضور پیدا کرده اند. (۱۸ زیبا شناختی در طراحی) به طور کلی عوامل موثر در کیفیت محیط های شهری را می توان در سه گروه معرفی کرد:

- کیفیات کارکردی: دسترسی به تامین نیازهای زیستی، سلامتی، ایمنی، آسایش، جهت یابی، اطلاع رسانی و...
- کیفیات اجتماعی: احساس تعلق، تعامل اجتماعی، سرزندگی، مشارکت و...
- کیفیات زیباشناختی: نظم فضایی، تنوع، انگیزش، زیبایی منظر، خوانایی، تداعی و... (۱۸ زیباشناختی در طراحی)

بررسی نشاط و سرزندگی در فضاهای عمومی در گروه های استفاده کننده مبرهن است که دایره علایق و توانایی مردم در استفاده از یک فضای عمومی بسیار متفاوت است. گروهی از حضور در جمع بزرگ و پر نشاط شهری لذت می برند؛ برعکس عده ای کنج خلوتی را می جویند. زنان به سوی محیطی امن می شتابند در حالی که جوانان به زیر آفتاب روی چمن ها دراز می کشند و مسن ترها خواهان فضایی خلوت و خنک هستند. همچنین نیازهای

معلولان در حوزه متفاوت تری نسبت به سایر مردم قرار می گیرد. اگر خواهان دستیابی به طرحی جامع هستیم تا تداوم حضور اقشار گوناگون مردم را در فضاهای شهروندان تثبیت کنیم و آنها را به فضاهایی خاطره انگیز تبدیل کنیم، باید مخاطبان و نیازهایشان را بشناسیم. (پورجعفر، ۱۳۸۹)

فضای عمومی را می توان با دو مشخصه زیر تعریف کرد:

۱- امکان دسترسی نامحدود و آزادانه همه شهروندان از هر گروه سنی، جنسی و... به این فضا

۲- وجود تعاملات و کنش های متقابل اجتماعی در این فضا

بنابراین برای حضور همه گروه ها فارغ از جنسیت، سن و... در فضاهای عمومی و برای برآورده ساختن نیازهای روحی عموم مردم، شناخت رفتاری انسان اعم از کودک، جوان، سالمند و زن و مرد امری ضروری است.

به طوریکه می توان گفت: تحرکات و احساسات مختلف در سنین مختلف بروز می کند. به این ترتیب یک کودک دارای احساسات و خواسته های ذاتی خاصی است که حداقل در طی دوران جوانی و بلوغ که به تدریج سیستم های عصبی و هورمونی او گسترش می یابد، تغییر می کند. (وولمز، ۱۳۸۴)

جمع بندی یافته ها

با مطالعات انجام شده، می توان دو عامل جذابیت و رضایت را به عنوان ملزومات اولیه سرزندگی در فضاهای باز شهری در نظر گرفت. با بررسی فضاهای باز شهری در شهرهای ایران می توان مشکلات این فضاها را در دو محور اصلی زیر عنوان کرد:

۱- مشکلات کمی فضاهای باز شهری کمبود یا عدم وجود فضاهای باز شهری مناسب و برنامه ریزی شده و بودن آنها در اکثر شهرها بنابه دلایلی همچون قدمت و تراکم بالای بافت از اصلی ترین مشکلات فضاهای شهری ایران است.

در مواردی نیز نبود دسترسی مناسب به فضاهای باز موجود به لحاظ موقعیت پراکندگی و فاصله آنها از مراکز شهری باعث عدم استقبال شهروندان از این فضاها شده است.

بنابراین مشکلات کمی را می توان در روند برنامه ریزی شهری در حین اختصاص دادن میزان سرانه فضای باز به شهر، منطقه و محله مورد نظر مورد بررسی قرار داده و پیشنهاد مناسب را ارائه دهیم. در اینجا می توان به دو پیشنهاد اولیه و شاید اساسی اشاره کرد:

- برنامه ریزی، طراحی و ایجاد فضاهای باز شهری متناسب از لحاظ تعداد، مساحت و موقعیت مطابق با جمعیت
- حفظ و بهبود فضاهای باز شهری سنتی به منظور حفظ هویت شهر
- ۲- مشکلات کیفی فضاهای باز شهری
- عدم توانایی فضاهای باز در ایجاد ارتباط با کاربران به علت بی توجهی به ویژگی ها و نیازهای جسمی، روانی و اجتماعی گروه های استفاده کننده
- عدم توجه به شرایط جغرافیایی، فرهنگی، اجتماعی و اقتصادی شهر
- برای بهبود مشکلات کیفی و ارتقای کیفی فضاهای باز شهری باید به شناسایی نیازهای جسمی و روانی شهروندان با توجه به شرایط منحصر به فرد هر شخص در هر رده ی سنی؛ حال چه از لحاظ جنسی (زن، مرد) و چه از لحاظ جسمی (سالم، معلول) پرداخت.

نتیجه گیری

فضاهای شهری باید با توجه به شرایط فرهنگی و اجتماعی شهرها و نیازهای شهروندان، مکانی برای افزایش حس تعلق در افراد نسبت به محیط زندگیشان و کمک در به وجود آمدن امنیت روانی در جامعه باشد.

شهر برای آنکه سرزنده و با نشاط باشد، باید دارای فضاهایی سرزنده و با نشاط باشد. بنابراین برآورده ساختن نیازهای روحی شهروندان با هر سن و جنسی به

کمک طراحی فضاهای سرزنده، علاوه بر ایجاد رضایت خاطر در افراد (که هر شخص به موجب شرایط روحی مناسب، دارای زندگی با کیفیت مطلوب است) موجب به وجود آمدن محیطی فعال و پویا می شود.

یکی از راه های بهبود فضاها در سرزندگی، ایجاد فعالیت های جذاب کننده در محیط است. از جمله این فضاها می توان فضاهایی برای نقاشی دیواری، اسکیت و موسیقی و تئاتر خیابانی، ورزش، بازی کودکان، فضاهایی چند منظوره برای برگزاری مراسم باستانی و مذهبی (مانند تعزیه خوانی، مراسم ماه محرم، مراسم نذری، مراسم اعیاد و مناسبت ها) و فضایی برای برپایی بازارهای خیریه را نام برد. همچنین یکی از مهم ترین فعالیت ها که به عنوان عاملی جذاب کننده و موثر بر سرزندگی مطرح است، اغذیه فروشی ها است که به منظور افزایش سرزندگی الزاماً باید آنها را تقویت کرد.

ارتقای کیفیت زیبایی شناسانه فضاها به عنوان یکی از مهم ترین عوامل جذب کننده و موثر بر سرزندگی باید مورد توجه قرار گیرد که در این خصوص اصلاح کف و جداره ها، ساخت آبنا و کاشت گیاهان به منظور تلطیف هوا، ایجاد گزینه های متنوع نشستن و نورپردازی در شب را می توان نام برد. به اجمال می توان، برای ارتباط موثر ساکنان با فضا و ارتقای کیفیت محیط، به چند مورد اشاره کرد:

- ایجاد فضایی امن و مفرح برای کودکان (طراحی فضاهایی رنگی، امن و حتی آموزشی با توجه به حساسیت سن کودکان)
- ایجاد فضاهایی مخصوص جوانان جهت آرامش و رهایی از فشارهای درونی و هیجانات
- ایجاد فضاهایی راحت و تلفیق شده با فضاهای سبز به منظور ایجاد محیطی آرام و دلنشین برای تعامل
- ایجاد فضاهایی مفرح و خودمانی برای

سنین حساس به ویژه سالمندان

- ایجاد فضایی اختصاصی و ویژه برای معلولان هماهنگ با دیگر فضاها به منظور برقراری و تعامل بیشتر این قشر با جامعه
- و...

منابع و ماخذ:

- ۱- بحرینی، حسین، ۱۳۷۷، فرآیند طراحی شهری، انتشارات دانشگاه تهران
- ۲- پاکزاد، جهانشاه، ۱۳۷۶، طراحی شهری چیست، مجله آبادی، ویژه ی ۳، طراحی شهری، سال هفتم، شماره ۲۵، صص ۳۶-۳۰، تهران، انتشارات مرکز مطالعات و شهرسازی معماری ایران
- ۳- تولایی، نوین، ۱۳۷۲، فضای شهری و روابط اجتماعی و فرهنگی، پایان نامه کارشناسی ارشد، دانشکده ی هنرهای زیبا، دانشگاه تهران
- ۴- حبیبی، سیدمحسن، ۱۳۷۹، فضای شهری: برخورد نظریه ای، مجله صفا، شماره ۳۳، تهران، دانشگاه شهید بهشتی
- ۵- صالحی، اسماعیل، ۱۳۸۷، ویژگی های محیطی فضاهای شهری امن، تهران، مرکز مطالعاتی و تحقیقاتی معماری و شهرسازی
- ۶- فکوهی، ناصر، ۱۳۸۳، انسان شناسی شهری، تهران، نی
- ۷- مدنی پور، علی، ۱۳۷۹، طراحی فضای شهری، ترجمه فرهاد مرتضایی، تهران، انتشارات شرکت پردازش و برنامه ریزی شهری
- ۸- مرتضوی، شهرناز، ۱۳۶۷، روان شناسی محیط، تهران، انتشارات دانشگاه تهران
- ۹- نوربرگ شولتز، کریستیان، ۱۳۵۴، هستی، فضا و معماری، ترجمه ی محمدحسن حافظی، تهران، انتشارات دانشگاه تهران
- ۱۰- پارس، حمیدرضا، شناخت محتوای فضای شهری، فصلنامه هنرهای زیبا، شماره ۱۱، سال ۱۳۸۱
- ۱۱- احمدیه، مژگان، شهر، فضای سبز، زیبایی، جستارهای شهرسازی، شماره ۱۷ و ۱۸، پاییز ۱۳۷۵
- ۱۲- رینزفورد، نیک و پلچتون، استوارت، راهنما و طراحی شهری در نظام شهرسازی "پیش به سوی روش بهتر"، جستارهای شهرسازی، شماره ۷، زمستان ۱۳۸۲
- ۱۳- مک اندرو، فرانسیس تی، روانشناسی محیطی، ترجمه غلامرضا محمودی، تهران، نشر زرباف اصل، ۱۳۸۷

معمار همان است که از عشق بنا ساخت
باقی همه طراحی غفلت بود و هندسه ی درد

شناخت و بررسی عوامل تاثیر گذار بر حس مکان در خانه های سنتی (قاجار تا معاصر)

چکیده

مکان علاوه بر بعد مادی، دارای بعدی غیرمادی است؛ این بعد موجب تحریک احساسات ساکنان آن فضا و به نوعی باعث ایجاد تعلق مکانی نسبت به آن فضا می شود که منجر به شکل گیری هویت مکانی می شود. این نیروی معنوی حس مکان نامیده می شود. انسان ها مکان های اطراف خود را خلق می کنند و این مکان ها بدون وجود انسان معنا ندارند. افراد چیزهای مثبت و منفی را از محیط گرفته یا به آن پس می دهند. این روابط بر محیط و انسان تاثیر گذار است. با توجه به اهمیت این حس در ارتقای کیفیت فضای طراحی شده، این مقاله به بررسی مفهوم حس مکان و عوامل مؤثر بر آن پرداخته که در ابتدا به معنای حس مکان و مفهوم آن از دیدگاه های مختلف پرداخته و سپس سطوح مختلف و عوامل شکل دهنده آن را بیان می کند و به بررسی امکان ایجاد همانی این حس با فضا در فرد و گروه می پردازد. در نهایت به مطالعه موردی حس مکان در خانه های سنتی آمل، کاشان و تبریز پرداخته است. عوامل و مدل های بررسی شده در این مقاله می تواند چارچوبی برای آگاهی طراحان نسبت به چگونگی تأثیر فضای معماری بر حس استفاده کنندگان را فراهم آورد. (نگارنده، ۱۳۹۲). مقاله حاضر با روش توصیفی - تحلیلی و با استفاده از منابع کتابخانه ای صورت گرفته است و خانه های تاریخی از بعد معناگرایی در آن بررسی شده است و با کنار هم قرار دادن پلان بسیاری از خانه های سنتی به راحتی می توان حس مکانی آن ها را با یکدیگر مقایسه کرد.

بهناز اصغری

کارشناس معماری

کبری اصغری

کارشناس
ارشد معماری

واژگان کلیدی

مکان، حس مکان، سازماندهی فضا، روابط متقابل، تعلق کالبدی

مقدمه

با توسعه جوامع انسانی و تغییر شیوه زندگی و سکونت مردم، توجه معماران، طراحان و برنامه ریزان به کیفیت فضاها و محیط های ساخته شده افزایش یافته و نقش طراحی به عنوان ابزاری برای شکل دادن به محیط زندگی و پاسخ گویی به توقعات و نیازهای انسان اهمیت بیشتری یافته است و پژوهش های زیادی درباره چگونگی تأثیر متقابل محیط یا فضای ساخته شده بر ذهنیات و رفتارهای انسان، انجام شده است. پژوهش های انجام شده نشان می دهد که محیط علاوه بر عناصر کالبدی شامل پیام ها، معانی و رمزهایی است که مردم براساس نقش ها، توقعات، انگیزه ها و دیگر عوامل آن رارمزگشایی و درک می کنند (Rapaport, 1990) و در مورد آن به قضاوت می پردازند. این حس کلی که پس از ادراک و قضاوت نسبت به محیط خاص در فرد به وجود می آید حس مکان نامیده می شود که عاملی مهم در هماهنگی فرد و محیط، باعث بهره برداری بهتر از محیط، رضایت استفاده کنندگان و در نهایت احساس تعلق آن ها با محیط و تداوم حضور در آن می شود.

با توجه به این که حس مکان از کیفیت فضا و چگونگی طراحی تأثیر می پذیرد، هدف این مقاله آشنایی با این مفهوم و روشن کردن عوامل ایجاد کننده آن برای طراحی بهتر است. هر چند معانی زیادی برای مکان و فضا گفته شده است اما مشخصه مکان که در این مقاله به آن توجه می شود خاص تر بودن آن نسبت به فضا و درهم تنیدگی آن با ارزش های انسانی است و ویژگی فضا، انتزاعی و عینی بودن آن نسبت به مکان است.

حس مکان دارای سطوح مختلفی است. هیومن پنج گونه حس مکان را معرفی کرده است که عبارتند از: ریشه داری

عقیدتی، ریشه داری ناخودآگاه، مکان نسبی، بیگانگی با مکان و بی مکانی. (Hummon 1992)

مرور ادبیات موضوع

در نظر گرفتن حس مکان در خانه ها امر مهمی است؛ پیشینیان ما همواره این حس را در طراحی خانه ها در نظر می گرفتند. به طوری که در اکثر خانه های سنتی این اصول رعایت شده است. ولی در اکثر خانه های معاصر به حس مکان فضا توجهی نشده و باعث آثار مخرب روی ساکنان می شود. از جمله علل آن می تواند کمبود زمین، کمبود فضای سبز، کوتاه شدن سقف ها و... باشد.

در این مقاله سعی می شود ابعاد حس مکان در خانه های سنتی بررسی شود؛ عواملی که در خانه های معاصر حذف شده بازبینی شود و در صورت امکان در خانه های معاصر عناصر ضروری حس مکان لحاظ شود و بدین ترتیب در خانه های معاصر روح و زندگی دوباره جوانه زند.

تعریف حس مکان

اصطلاح حس مکان از ترکیب دو واژه حس و مکان تشکیل شده است. واژه

حس مکان دارای سطوح مختلفی است هیومن پنج گونه حس مکان را معرفی کرده است که عبارتند از: ریشه داری عقیدتی ریشه داری ناخودآگاه مکان نسبی، بیگانگی با مکان و بی مکانی

حس کلی که پس از ادراک و قضاوت نسبت به محیط خاص در فرد به وجود می آید، حس مکان نامیده می شود که به عنوان عاملی مهم در هماهنگی فرد و محیط باعث بهره برداری بهتر از محیط، رضایت استفاده کنندگان و در نهایت احساس تعلق آن ها به محیط و تداوم حضور در آن می شود

حس در فرهنگ لغت آکسفورد سه معنای اصلی دارد؛ خست یکی از حواس پنج گانه، دوم احساس، عاطفه و محبت که در روانشناسی به درک تصویر ذهنی گفته می شود. یعنی قضاوتی که بعد از ادراک معنای شیء نسبت به خود شیء در فرد به وجود می آید که می تواند خوب، جذاب یا بد باشد.

سوم توانایی در قضاوت درباره یک موضوع انتزاعی، مثل معنای حس در اصطلاح حس جهت یابی که به مفهوم توانایی یک فرد در پیدا کردن مسیر یا توانایی مسیر در نشان دادن خود به انسان است. در نهایت حس به معنای شناخت تام یا کلی یک شیء توسط انسان است. واژه حس در اصطلاح حس مکان بیشتر به مفهوم عاطفه، محبت، قضاوت و تجربه کلی مکان یا توانایی آن در ایجاد حس خاص یا تعلق در افراد است.

حس کلی که پس از ادراک و قضاوت نسبت به محیط خاص در فرد به وجود می آید، حس مکان نامیده می شود که به عنوان عاملی مهم در هماهنگی فرد و محیط باعث بهره برداری بهتر از محیط، رضایت استفاده کنندگان و در نهایت احساس تعلق آن ها به محیط و تداوم حضور در آن می شود.

حس مکان، به معنای ادراک ذهنی مردم از محیط و احساسات کم و بیش آگاهانه آن ها از محیط خود است که شخص را در ارتباطی درونی با محیط قرار می دهد به طوری که فهم و احساسات فرد با زمینه معنایی محیط پیوند خورده و یکپارچه می شود. این حس عاملی است که موجب تبدیل یک فضا به مکانی با خصوصیات حسی و رفتاری ویژه برای افراد خاص می شود. حس مکان علاوه بر اینکه باعث احساس راحتی از یک محیط می شود، از مفاهیم فرهنگی مورد نظر مردم، روابط اجتماعی و فرهنگی جامعه در مکانی مشخص حمایت کرده و باعث یادآوری تجارب گذشته و دست یابی به هویت برای افراد می شود. (فلاح، ۱۳۸۵، ۵۷)

اگر فضایی، خاطرات مخاطب خود را برانگیزد و ذهنیتی برای او ایجاد کند، بر او تأثیر مهم و گیرایی خواهد داشت. با مشاهده یا ادراک فضا ممکن است شخص با یاد خاطره ای مثبت یا منفی بیفتد. شباهت فضا یا عناصری آشکار و پنهان در ذهنیت های قبلی خود مربوط می سازد و پیش قضاوت های خود را راجع به فضای جدید صادر می کند. فرآیند این همانی فرایندی است قیاسی بین عینیتی موجود با اطلاعات و داده هایی از آن در ذهن (ذهنیت قبلی). هر فضا، با آنکه موجودی مستقل و خارجی است، ولی در فرآیند ادراک تبدیل به یک پدیده ذهنی می شود. ما در فرآیند این همانی از این تصویر ادراکی و ذهنیت خود بهره گرفته و عینیت را با آن می سنجیم. بنابراین تشخیص هویت در واقع نوعی ارزش گذاری یا تعیین کیفیت است که ارتباط کامل با اندوخته های ذهنی فرد، از تجربیات مستقیم گرفته تا فرهنگ و سنت او دارد.

فرد در برخورد با یک یا چند عامل شکل دهنده هویت خود، احساس این همانی کرده و آن عینیت را ادامه عینیت خود پنداشته و به هنگام برخورد مجدد، آن را جزیی از وجود خود می داند.

همچنین اطمینان و تسلط ذهنی ناشی از این فرایند باعث آسودگی خاطر و احساس تعلق می شود.

سطوح مختلف حس مکان

۱- **بی تفاوتی نسبت به مکان:** این سطح معمولاً در ادبیات حس مکان مورد توجه واقع نمی شود ولی می تواند در سنجش حس مکان مورد استفاده قرار گیرد.

۲- **آگاهی از قرارگیری در یک مکان:** این سطح هنگامی است که فرد می داند که در یک مکان متمایز زندگی می کند و نمادهای آن مکان را تشخیص می دهد ولی هیچ احساسی که او را به مکان متصل کند، وجود ندارد. در این حالت فرد ممکن است بداند که در یک مکان مستقر است ولی نمی داند که بخشی از آن مکان است. در این

سطح آگاهی از مکان فراتر از یک آدرس یا موقعیت نیست.

۳- **تعلق به مکان:** در این سطح فرد نه تنها از نام و نمادهای مکان آگاه است، بلکه با مکان احساس بودن و تقدیر مشترک داشتن نیز دارد، در این حالت نمادهای مکان محترم و آن چه برای مکان رخ می دهد، برای فرد نیز مهم است.

۴- **دلبستگی به مکان:** در این سطح فرد ارتباط عاطفی پیچیده با مکان دارد. مکان برای او معنا دارد و مکان محور فردیت است و تجارب جمعی و هویت فرد در ترکیب با معانی و نمادها به مکان شخصیت می دهد، در این حالت بر منحصر به فرد بودن مکان و تفاوت آن با دیگر مکان ها تأکید می شود.

۵- **یکی شدن با اهداف مکان:** این سطح نشان دهنده درآمیختگی و

پیوستگی فرد با نیازهای مکان است. در این حالت فرد اهداف مکان را تشخیص داده، با آن ها منطبق شده و از آن ها پیروی می کند، در فرد شور، عشق، حمایت و از خود گذشتگی نسبت به مکان وجود دارد.

۶- **حضور در مکان:** این سطح به نقش فعال فرد در اجتماع که علت آن تعهد به مکان است، توجه دارد. در مقابل تمامی سطوح قبل که مبنای نظری داشتند، این سطح و سطح بعدی از رفتارهای واقعی افراد برداشت می شود. فرد معمولاً این سطح را به طور ضمنی با سرمایه گذاری منابع انسانی مثل زمان، پول و غیره نشان می دهد.

۷- **فداکاری برای مکان:** این سطح بالاترین سطح حس مکان است و فرد عمیق ترین تعهد را نسبت به مکان دارد

و فداکاری‌های زیادی در جهت گرایش‌ها، ارزش‌ها، آزادی‌ها و رفاه در موقعیت‌های مختلف از خود نشان می‌دهد. در این سطح آمادگی برای رها کردن علائق فردی و جمعی به خاطر علائق بزرگتر نسبت به مکان وجود دارد.

عوامل شکل دهنده حس مکان

با توجه به مفهوم حس مکان در دیدگاه‌های مختلف و سطوح مختلف آن، عوامل شکل دهنده حس مکان را

می‌توان به دو گروه تقسیم کرد:

عوامل ادراکی و شناختی

حس به معنای احساس مرحله قبل از ادراک نیست بلکه به معنای عاطفه یعنی مرحله پس از شناخت است. به این ترتیب مکان‌ها در افراد مختلف حس‌های متفاوتی ایجاد می‌کنند و نقش شخصیت و تجارب گذشته انسان‌ها در دریافت این حس مؤثر است. فضایی که در فرد حس مکان و تعلق ایجاد می‌کند دیگر برای او فضا نیست و تبدیل به یک مکان می‌شود. در این صورت مکان کلیتی می‌شود که مردم تمام فعالیت‌ها و اتفاقات را با آن می‌شناسند، مثلاً مردم وقتی که به مسجدی وارد می‌شوند با مکان مسجد مواجه می‌شوند نه با اشکال مجرد، مردم، نماز و فضا و همین توانمندی مکان است که در ورای اجزا و فعالیت‌ها موجب

احساس تعلق به مکان مسجد می‌شود.

عوامل کالبدی

از نظر فریتز استیل مهم‌ترین عوامل کالبدی مؤثر در ادراک و حس مکان، اندازه مکان، درجه محصوریت، تضاد، مقیاس، تناسب، مقیاس انسانی، فاصله، بافت، رنگ، بو، صدا و تنوع بصری است. (Steele, 1981) او همچنین خصوصیات نظیر هویت، تاریخ، تخیل و توهم، راز و رمز، لذت، شگفتی، امنیت، سرزندگی، شور و خاطره را موجب برقراری رابطه متمرکز با مکان می‌داند. از نظر سالواسن حس مکان از تعامل سه عنصر موقعیت، منظر و درهم تنیدگی فردی به وجود می‌آید که هر کدام از آن‌ها به تنهایی برای خلق حس مکان کافی نیست. عوامل مختلفی چون بی‌حوصلگی، یکنواختی

ساختمان ها و ظهور عصر دیجیتالی تهدیدی برای حس مکان به حساب می آیند. (Salvesen, 2002) از نظر او شخصیت کالبدی، مالکیت، اصالت، ساکنان و وسایل رفاهی، طبیعت مانند آب، گیاهان، آسمان، خورشید و فضاهای خصوصی و جمعی؛ اجزای تشکیل دهنده مکان هستند، که در خلق حس مکان مؤثرند.

خانه معاصر

همه معماران بر این امر توافق دارند که بنا بر پایه نظامی از نسبت ها و روابط و کنش ها ایجاد می شود و به نوعی نظم فضایی می انجامد که می توان آن را سازمان فضایی یا الگوی فضایی بنا نامید. منشأ این روابط و نسبت ها را می توان در عرصه های زیستی و فعالیت هایی که در بنا روی می دهند و شکل می گیرند یافت. فعالیت ها و عرصه های زیستی در بنا در مفهومی وسیع تر و عمیق تر ما را به چهارچوب کلی تری خواهد رساند که می توان آن را الگوی سکونت نامید. به عبارت دیگر پذیرش این الگو است که فعالیت ها و عرصه های زیستی و در مرحله بعد سازمان و الگوی فضایی و در نهایت فرم را شکل داده و قوام می بخشد. این مرحله تعیین کننده در نتیجه طرح بنا چندان ملموس و در دسترس نیست و به همین دلیل مورد غفلت قرار می گیرد.

رویداد ها (فعالیت ها - موقعیت ها)

به طور کلی حیات و هویت هر بنا تحت تأثیر و حاصل رویداد هایی است که در آن اتفاق می افتد، فعالیت هایی که در آن شکل می گیرند و موقعیت هایی که در آن به وجود می آوریم. آنچه که در بنا اهمیت دارد شکل بیرونی و صرف ترکیب کالبدی آن، نقشه و تزیین آن نیست، بلکه رویداد هایی است که در آن اتفاق می افتد.

رویداد - فضا

واضح است که نمی توانیم هیچ رویداد

خود را با نام عناصر کالبدی فضایی که در آن فرهنگ متداولند مشخص می کند. فهرست ساده ای از عناصر نمونه در هر شهر نحوه زندگی مردم آنجا را روشن می کند و نام عناصر موجب می شود که تصور کنیم و

و الگوی رویدادی را بدون جایی که در آن اتفاق می افتد تصور کنیم؛ همانطور نمی توانیم درباره جایی فکر کنیم بدون آنکه چیزی که در آن روی می دهد را بدانیم. «هر فرهنگ همواره الگوی رویداد های

به یاد آوریم که مردم در آن عناصر چه می کنند و زندگی در محیطی که آن عناصر را دارد چگونه است.»
الکساندر- کریستوفر "راه بی زمان ساختن- معماری و راز جاودانگی"

رویداد + فضا

پس در حقیقت آنچه در نظر اول هندسه مرده ای می نماید (بنا یا مجموعه نماها) در واقع چیزی با روح و سیستمی زنده و مجموعه ای از الگوی رویداد های همجوار و متعامل با یکدیگر است که بارها و بارها تکرار می شوند و با مکان خود همراهند.

خانه نوعی نهاد همبستگی و پدیده ای فرهنگی

خانه به ما احساس خویشاوندی یا همبستگی و وابستگی قومی و موقعیت اجتماعی- اقتصادی می دهد و الگوی فضایی و نظم آن به ما کمک می کند تا احساس همبستگی با افرادی معین و همچنین گذشته و آینده پیدا کنیم؛ ما خود را بخشی از یک خانواده، گروه و فرهنگ احساس می کنیم.

خانه هم جسم هم روح

خانه یک چهار دیواری خنثی نیست بلکه به تجربه در می آید و به نمادی از

خود، خانواده و امنیت بدل می شود و به قول باشلار هندسه تعالی یافته است. غنای (کیفیت) حسی خانه متناسب با فعالیت های درونی آن - خانه نمادی از مادر، آرامش و امنیت:

خانه مکان آرامش است و این سرپناه نه تنها در برابر عوامل فیزیکی، بلکه در برابر ترس ها و ناملایمات نیز باید از انسان محافظت کند. در غیر اینصورت با سایر مکان ها که سقف و سرپناه مادی هستند، تفاوتی نخواهد داشت (راسکینی).

"خانه نه تنها حفاظتی در برابر رعد و برق آسمانی است بلکه می خواهد تا

انسان را از طوفان های زندگی نیز برکنار نگاه دارد؛ به عبارت دیگر هم جسم است و هم روح." (گاستون باشلار)
کلیر کوپر در تعبیری دیگر اشاره می کند که خانه در برابر ترس ها و حملات بیرونی به گونه ای نمادین نقش مادرانه را ایفا می کند و مکانی است سرشار از امنیت و محبت:
"تصور خانه همچون مادر تصور لطیفی است که در ادبیات مرسوم بوده است و همین دیدگاه منشأ الهام بسیاری از معماران ارگانیک شد تا احساس امنیت و محصور بودن را در طرح های خانه سازی بازآفرینی کنند."

بنابراین خانه باید حال و هوای فعالیت های درونی اش را به بهترین وجه نشان دهد. در اینجا منظور احساس سرپناهی گرم و محیطی صمیمی و احساس آرامش و آسایش خاطر و ایجاد جوی شاد و دلنشین با همان محرمت مورد نیاز است. به عنوان مثال با ورود به خانه و عبور از ورودی آن، محیط باید برایمان مفهوم خوشامدگویی و ورود به سرپناهی دوستانه را داشته باشد یا اینکه در اتاق نشیمن با کمک نور و استفاده از عناصر دیگر محیطی شاد ایجاد شود و مسلماً در اتاق های خواب همان محرمت را.

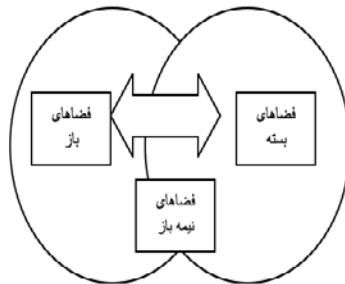
(۱) خانه هم جسم است و هم روح و می خواهد انسان را از طوفان های زندگی برکنار نگه دارد.
(۲) خانه به گونه های نمادین نقش مادر را ایفا می کند و مکانی است سرشار از امنیت و محبت (منشأ الهام معماران ارگانیک)
(۳) خانه باید حال و هوای این چینی را عرضه کند.

ساخت فضاهای معماری
چگونگی قرار گرفتن فضاهای ساخته شده یا سرپوشیده در فضاهای باز یا به عبارت دیگر، چگونگی ترکیب

در گذشته طراحان با تقلید از طبیعت و به کمک ضمیر ناخودآگاه خود طراحی می کردند و فرم های طراحی شده به دست آن ها دارای نوعی پیوستگی به معماری گذشته بود. ولی طراحان معاصر با شعار قطع ارتباط با معماری گذشته و استفاده از شیوه های طراحی مدرن سعی در شکستن قوانین و گسستگی از گذشته دارند و با استفاده از ضمیر خودآگاه خود طراحی می کنند؛ در نتیجه حاصل طراحی آن ها ساختمان هایی می شود که نقد زیادی بر آن ها وارد است

فضاهای سرپوشیده با فضاهای باز یکی از نکات مهم در طراحی و ساخت فضاهای معماری است. عوامل و پدیده های گوناگونی در نحوه شکل گیری فضاهای باز در ترکیب با فضاهای مصنوعی یا ساخته شده نقش دارند. نوع کارکرد بنا از جمله این عوامل است، زیرا یکی از جنبه ها و نقشه ای فضاهای باز یا حیاط به کارکرد ساختمان مربوط می شود و چگونگی طراحی حیاط و همچنین در نظر گرفتن فضای سبز و آب و سایر عناصر در درون آن به کارکرد بنا بستگی می یابد.

عوامل مهم و مؤثر در شکل گیری انواع فضاهای معماری را در طبقه بندی کلی می توان به دو گروه دسته بندی کرد: نخست، عوامل مادی و محیطی و دوم، عوامل فرهنگی و تاریخی. عوامل مادی و محیطی، شامل مصالح و مواد ساختمانی، محیط طبیعی و عوامل اقتصادی است. تأثیر این پدیده ها در شکل گیری انواع فضاهای معماری به ویژه فضاهای سکونتگاهی در دنیای گذشته بسیار تعیین کننده بود، چنان که به سادگی در دسته بندی کلی می توان انواع سبک های معماری در تمدن های کهن را هماهنگ و مرتبط با خصوصیات محیط طبیعی آن ها دانست. در نواحی ای که استفاده از سنگ ساختمانی با اندازه های بزرگ ممکن بود، مانند یونان قدیم و تمدن مایا، نوعی از معماری سنگی شکل گرفت که با معماری نواحی ای که چوب فراوان در دسترس بود مانند چین، ژاپن و نواحی شمالی ایران کاملا

متفاوت بوده است. یکی از ابتدایی ترین و کهن ترین خانه های یافت شده در منطقه بین النهرین به صورت فضایی گودرفته در درون زمین و ساخته شده با خشت و گل (مفقود، ۱۳۸۱، ۴۴)

در نواحی مرکزی ایران نیز خاک مهم ترین ماده ساختمانی بود، که شکل کلی عناصر و فضاهای معماری ایرانی را تعیین کرد. تأثیر محیط طبیعی بر شکل فضاهای معماری تنها با مواد و مصالح ساختمانی نبود بلکه تأثیر محیط طبیعی به صورت جامع و شامل پدیده های متنوعی است، مانند آب و هوا، ارتفاع از سطح دریا، دوری یا نزدیکی به دریا و رودخانه، ساختار زمین شناسی و نظایر این ها (رهنمایی، ۱۳۷۱)

در گذشته طراحان با تقلید از طبیعت و به کمک ضمیر ناخودآگاه خود طراحی می کردند و فرم های طراحی شده به دست آن ها دارای نوعی پیوستگی به معماری گذشته بود. ولی طراحان معاصر با شعار قطع ارتباط با معماری گذشته و استفاده از شیوه های طراحی مدرن سعی در شکستن قوانین و گسستگی از گذشته دارند و با استفاده از ضمیر خودآگاه خود طراحی می کنند؛ در نتیجه حاصل طراحی آن ها ساختمان هایی می شود که نقد زیادی بر آن ها وارد است.

این بناها با شرایط اقلیمی محیطی خودشان مثل بناهای سنتی سازگاری بالایی ندارند و برای ایجاد شرایط آسایشی در آن ها می بایست از وسایل گرمایشی و سرمایشی استفاده کرد تا به شرایط آسایش رسید؛ این شرایط در حالی است که بناهای معماران سنتی کاملاً سازگار با شرایط محیطی بوده و نیازی به وسایل الکتریکی جهت ایجاد آسایش ندارند.

نتیجه گیری

برداشت کلی حاصل از تعاریف حس مکان نشان می دهد که حس مکان حاصل ارتباط درونی انسان، تصورات ذهنی او و ویژگی های محیطی

است. این مفهوم از یک سو ریشه در تجربه‌های ذهنی همچون خاطره، سنت، تاریخ، فرهنگ، اجتماع و غیره دارد و از سوی دیگر متأثر از زمینه‌های عینی و بیرونی در محیط مانند طرح، منظره، بو و صدا است که نشان می‌دهد حس مکان مفهومی پیچیده از احساسات انسان نسبت به محیط است و در اثر انطباق و استفاده انسان از مکان به وجود می‌آید، به این معنا که حس مکان امری از پیش تعیین شده نبوده بلکه از تعامل انسان با مکان زندگی روزمره ایجاد می‌شود.

با توجه به مطالب عنوان شده معماران معاصر باید سعی کنند قبل از طراحی بناها تاریخ معماری سنتی، نحوه طراحی و اصول معماری سنتی را مطالعه کنند و با آگاهی هرچه بیشتر به طراحی ساختمان‌های جدید دست بزنند. ساختمان‌هایی با حس مکانی زیباتر و دارای کارایی بیشتر و بهتر به ساکنان.

افراد هنگامی که وارد مکان جدیدی می‌شوند، باتوجه به عوامل ادراکی-درونی که تاثیر مستقیمی بر ارتباط فرد با محیط دارد، از سطوح پایین حس مکان تا سطوح بالاتر آن را مرحله به

مرحله طی می‌کند. هرچند ممکن است بسیاری از افراد به بالاترین حد از حس مکان نرسند که این متأثر از همان ویژگی‌های ادراکی-درونی و اندیشه‌ها و منش افراد است.

در شهرهای جدید افراد با حس سرزمین از دست داده، به مکان جدید می‌آیند، توانایی محیط برای هدایت آن‌ها در بازسازی و یافتن حس مکان از طریق رفع مرحله به مرحله نیازهایشان و جذب آنان به محیط، نیروی عظیم افراد و استفاده کنندگان برای ساخت مکان را به خدمت می‌آورد. حس مکان از جمله نیازهای انسان و عامل شکل دهنده به هویت فردی و جمعی و ملی در جامعه است و این امر با در نظر گرفتن انسان به عنوان عامل اصلی تشکیل دهنده مفهوم فضا به دست می‌آید. از این رو انجام مراودات اجتماعی و برقراری ارتباط میان انسان‌ها در یک زندگی جمعی، می‌تواند در به وجود آوردن حس مکان و در نتیجه حس تعلق به فضا تاثیر گذار باشد. براساس سیاست‌های اعمال شده در جهت کاهش بار جمعیتی شهرهای بزرگ در راستای ساخت شهرهای جدید که محل زندگی افراد زیادی خواهد بود، این امر باید هرچه بیشتر مورد توجه قرار گیرد.

خانه تجسم فرآیند فردی و روان متحول و رو به کمال انسان؛ درحقیقت انسان‌ها با گذشت زمان تحول و تکامل می‌یابند و اگر در خانه معینی سکونت داشته باشند مایلند آنرا مطابق این تحول و کمال متحول سازند. قسمت‌هایی را به آن ملحق کنند یا آنرا تغییر دهند.

منابع

- ۱- خانه، فرهنگ، طبیعت (بررسی معماری خانه‌های تاریخی و معاصر به منظور تدوین فرآیند و معیارهای طراحی خانه)؛ محمدرضا حائری‌مزندرانی؛ (۱۳۸۸)
- ۲- مفهوم حس مکان و عوامل شکل دهنده آن؛ دکتر محمدصادق فلاح؛ نشریه هنرهای زیبا؛ (۱۳۸۴-۱۳۸۵)
- ۳- بررسی نقش حیات در سازمندی خانه‌های تاریخی؛ مطالعه موردی خانه‌های قاجار تبریز، حامد بیگی؛ (بهمن ۱۳۸۹)
- ۴- خانه‌های کاشان دوره قاجار؛ ندا تاکی
- ۵- جلوه‌های سنت و تجدد در فضاهای ورودی خانه‌های تهران دوره قاجار؛ مینا رمضان جماعت، دکتر جوادن یستانی؛ (۱۳۸۹)
- ۶- بررسی میزان و عوامل تاثیرگذار بر حس مکان؛ فرناز ضرابیان-شهرساز؛ محمدرضا شناعم-شهرساز
- ۷- مفهوم حس تعلق به مکان و عوامل تشکیل دهنده آن؛ دکتر علی جوان فروزنده؛ دکتر قاسم مطلبی؛ (۱۳۸۹-۱۳۸۸)
- ۸- تأثیرپذیری ابعاد حس مکان از ادراکات ذهنی در محله‌های مسکونی شهری؛ سیدمبارک مطلبومی؛ (۱۳۸۹)

نگاهی حرفه ای تر به ساختمان های سبز (گواهینامه LEED) راهبری در طراحی انرژی و محیط زیست

Leadership in Energy and Environmental Design

شکل ۱
مرکز خرید آباد
کوچی - هندوستان

مرکز خرید آباد
در هندوستان
اولین مرکز تجاری سبز
با گواهی LEED
در آسیا و جهان است

سبز از تاثیر کلی محیط ساخته شده بر سلامتی انسان و محیط زیست از طرق زیر کمک می کنند:

- مصرف مفید از انرژی آب و دیگر منابع
- محافظت از سلامت محیط زیست و بهبود کارایی کارکنان
- کاهش اصراف، آلودگی و تخریب محیط زیست

به منظور ساختارمند شدن حرکت ساختمان های سبز و حرکت هماهنگ با تکنولوژی های روز و همچنین معرفی به خریداران، سیستم گواهینامه بین المللی ساختمان با عنوان LEED طراحی

گرفته تا طراحی، ساخت و ساز، بهره برداری، نگهداری، تعمیر و تخریب آن، همگی با محیط زیست همگام هستند. همچنین معماران و مهندسان در هر مرحله از تکمیل پروژه ساختمان های سبز در تلاشند که توسعه دهنده و تکمیل کننده طراحی کلاسیک ساختمان باشند تا از نظر صرفه اقتصادی، ماندگاری و تامین آسایش در سطح بالایی قرار گیرد. تکنولوژی نیز هر روز به طور پیوسته توسعه می یابد تا تکمیل کننده فعالیت ها در ساخت ساختمانی سبزتر باشد. ساختمان های

فرهام مقدم راد

کارشناس ارشد معماری

سعید رحمتا

دانشجوی دکتری تخصصی مدیریت

مقدمه

ساختمان های سبز به ساختمان هایی اطلاق می شود که با محیط زیست و حفظ منابع زمین در طول عمر ساختمان سازگارند. از خود ساختمان

شکل ۲ - مبنای محاسبه پایه گواهینامه LEED نسخه ۲۰۰۹

گواهی LEED نسخه ۲۰۰۹

این گواهی شامل ۱۰۰ امتیاز پایه ای است که به ۵ دسته عمده امتیازی زیر تقسیم می شود:

معیار امتیازدهی به هر کاربری متفاوت است. این امتیازات توسط گروه های فنی مشورتی و کارشناسان با سیستم کارت امتیازی برای هر پروژه محاسبه می شود. حتی ممکن است معیار نوآوری در طراحی دارای امتیاز بالاتری بوده و مواردی مانند آگاهی و آموزش نیز شامل امتیاز باشند. اما نباید این تعبیر به وجود آید که معیار محاسبه امتیازات یا امتیازدهی سلیقه ای است، زیرا شما در فاز نخست می بایست استراتژی ها، اندازه ها و طرح های خود را در LEED Online وارد کنید. سپس کارشناسان زبده و متخصص به رایحه سوالاتی در مورد طرح ها و استراتژی های شما می پردازند. در پایان نحوه محاسبه امتیازات به شما اعلام و شما نسبت به رایحه اطلاعات بیشتر اقدام می کنید. این اطلاعات جمع آوری و در نهایت نمره گواهی نامه شما و سطح آن مشخص می شود. حداقل امتیاز برای دستیابی به سطوح مختلف

فرستی جهت اظهار نظر و بررسی ذینفعان و تجدیدنظر عادلانه و علنی برای همه گروه ها فراهم باشد

LEED در سراسر چرخه عمر یک ساختمان بکار می رود و جهت پیاده سازی در انواع کاربری ها توسعه یافته است. این گواهی البته براساس دستورالعمل به بخش های منسجمی تقسیم می شود که در ادامه آرایه خواهد شد. موردی که این گواهینامه را خاص و متمایز می کند این موضوع است که شورای ساختمان سبز ایالات متحده از زمان آغاز بکار خود بسیار جدی بوده و همواره به دنبال معیارهایی برای دقیق تر نشان دادن نمرات ارزیابی ها و همچنین گنجاندن فناوری های در حال ظهور در ساخت و ساز سبز بوده است.

سیستم محاسبه امتیاز

امروزه LEED از مجموعه ای از نه سیستم امتیازی برای طراحی، ساخت و ساز و بهره برداری از فازها، ساختمان ها و مجتمع های ساختمانی تشکیل شده است. برای محاسبه امتیاز هر ساختمان LEED به ۵ بخش اصلی تقسیم شده است: طراحی و ساخت و ساز ساختمان های سبز شامل:

LEED برای ساختمان های نوساز
LEED برای دفاتر مرکزی و مقرر شرکت ها و سازمان ها
LEED برای مدارس و مراکز آموزشی
LEED برای خرده فروش ها و مراکز تجاری کوچک

LEED برای بیمارستان ها و مراکز درمانی
طراحی داخلی ساخت و ساز های سبز
LEED برای مجتمع های تجاری و مسکونی
LEED برای خرده فروش ها و ساختمان های تجاری، عملیات ساختمان های سبز و تعمیر و نگهداری
LEED برای ساختمان های موجود: تعمیر و نگهداری و توسعه محلات سبز
LEED برای توسعه محلات، طراحی و ساخت و ساز منازل مسکونی
LEED برای خانه های مسکونی

شده است.

لید گواهی نامه ساختمان های سبز است که در سطح بین المللی بسیار شناخته شده است. این گواهی شامل مجموعه ای از امتیاز ها برای طراحی و ساخت و ساز منازل مسکونی و مجتمع های ساختمانی و بهره برداری از ساختمان های سبز با کارایی بالا است.

مبانی پایه گذاری این گواهی در سال ۱۹۹۳ در ایالات متحده آغاز شد. در آن سال ها تنها شورای ساختمان های سبز وجود داشت. اما LEED توسط (USGBC) شورای ساختمان سازی سبز ایالات متحده در مارچ ۲۰۰۶ توسعه یافته و مالکان ساختمان ها و گردانندگان آن ها را با چهارچوبی برای شناسایی و اجرای طرح های عملی و قابل اندازه گیری ساختمان های سبز و راه حل های تعمیر و نگهداری و عملیات آن ها آشنا کرده و با سیستمی منحصر به فرد ارزیابی می کند. از آن سال تا به حال بیش از ۷۰۰۰ پروژه در ایالات متحده و ۳۰ کشور جهان با مساحتی بیش از ۱۴۰ کیلومتر مربع تحت پوشش این گواهی قرار گرفته اند. LEED ساختمان های سبز و پایدار را ترویج و روش هایی را از طریق مجموعه ای از سیستم های درجه بندی شده توسعه می دهد. برای دریافت گواهی LEED می بایست راهبرد هایی برای عملکرد بهتر در قبال محیط زیست و سلامت شهری شناسایی و پیاده سازی کرد. سیستم های درجه بندی و امتیاز LEED از طریق فرایندی باز و مبتنی بر رضایت طرفین و توسط کمیته LEED راهبری و توسعه داده می شود. عناصر کلیدی این فرایند عبارتند از:

■ **ارایحه طرح توسط یک سازمان مشخص، ثبت شده و دارای وضعیت شفاف و متعادل**

■ **بررسی طرح ها توسط گروه های فنی و مشورتی که اعضای آن دارای سوابق بالایی علمی و دقت بالا در انجام ارزیابی ها باشند.**

شکل ۳ - چرخه ن‌هایی گواهینامه LEED

بررسی یک نمونه ساده:

پروژه مسکونی ۱۰۰K - سال ساخت ۲۰۱۰ - گواهینامه LEED پلاتین با امتیاز ۹۰,۵

بهره وری انرژی: با استفاده از پانل های SIP، تکنیک های پیشرفته آب بندی هوا، قاب پنجره هایی با کارایی بالا و... ما قادر به ایجاد یک پوشش ساختمانی پیشرفته بودیم. این پوشش عایق و محکم، کلید عملکردهای انرژی ما و هزینه کم قبض ها بود.

عملکرد نمونه
موقعیت و سایت: 100K خانه ای کوچک در فیلادلفیا در ایالات متحده و نزدیک به خط مترو و ایستگاه های اتوبوس است. ما معتقدیم که استفاده مجدد از زمین در محله ای انبوه با عبور زیاد، برای توسعه پایدار ضروری است.

گواهینامه LEED در جدول زیر عنوان شده است:

سطح گواهینامه	امتیاز مورد نیاز
واجد شرایط	۴۰ تا ۴۹
نقره	۵۰ تا ۵۹
طلا	۶۰ تا ۷۹
پلاتین	بالای ۸۰

نکته قابل توجه در اعطای گواهینامه LEED این است که کلیه پروژه هایی که خواستار دریافت این گواهینامه هستند باید مبنای سازگاری با محیط زیست را رعایت کرده و در مدت اعطای گواهینامه قبوض انرژی و آب خود را در اختیار ناظران LEED قرار دهند.

همچنین مدت اعتبار این گواهینامه ۵ سال است.

یکی از موضوعاتی که شاید در مورد این گواهینامه در نگاه اول به ذهن برسد، این است که شاید عموم مردم و خانه های مسکونی علاقه ای به دریافت آن نداشته باشند و حتی نتوانند امتیازات مناسبی کسب کنند. اما پروژه مسکونی ۱۰۰K توانست بالاترین امتیازات را کسب کند.

استراتژی ها و نتایج

هدف: ساخت یک خانه LEED در زمینی با هزینه ۱۰۰ دلار برای هر فوت مربع در هزینه های ساخت و ساز **استراتژی:** جاهایی که ممکن بود، پیچیدگی ها را کاهش داده و به سطوح پایان رساندیم تا زمانی که خانه ای ساده، مدرن و جادار داشته باشیم. باید در این مکان حداکثر استفاده از فضا و کمترین مصرف انرژی را نیز داشته باشیم.

نتیجه: خانه پلاتین LEED با ۱۵۰/۱ فوت مربع با هزینه ای کمتر از ۱۰۰ دلار در هر فوت مربع ساخته شد. تاکنون عملکرد این خانه از حد انتظار ما در استفاده از انرژی و راحتی مستأجر بالاتر رفته است.

LEED برای منازل مسکونی - اعطای گواهینامه آوریل ۲۰۱۰ = پلاتین ۹۰,۵

جدول امتیازات

ارزیابی	سقف امتیاز	امتیاز کسب شده
نوآوری در طراحی	۱۱	۷,۵
موقعیت و ارتباطات	۱۰	۱۰
سایت های پایدار	۲۲	۱۸,۵
بهره وری آب	۱۵	۶
مصرف انرژی و اتمسفر	۳۰	۲۸,۵
مواد و منابع	۸	۶
کیفیت محیط داخلی	۲۱	۱۲
آگاهی و آموزش	۳	۲

انواع گواهینامه LEED

گواهینامه LEED در چند بخش برای ساختمان ها و پروژه های واجد شرایط قابل دریافت است:

اعطای گواهینامه به ساختمان های موجود

اعطای گواهینامه برای پروژه ها

دریافت پیش گواهی

اعطای گواهینامه مجدد

پیش نیازها

به دلیل آن که LEED یک سیستم گواهینامه جهت ساختمان های سبز است، از این رو برای دریافت هر نوع از گواهینامه ها باید نیازمندی های اولیه برآورده شود. بدین منظور هر ساختمان یا پروژه متقاضی دریافت گواهینامه باید ۷ ویژگی زیر را داشته باشد:

۱- رعایت قوانین زیست محیطی:

همان گونه که انتظار می رود این حداقل ویژگی اولیه است که باید رعایت شود. همه متقاضیان باید از تمامی قوانین زیست محیطی و مقررات محیطی در رابطه با ساختمان تبعیت کنند.

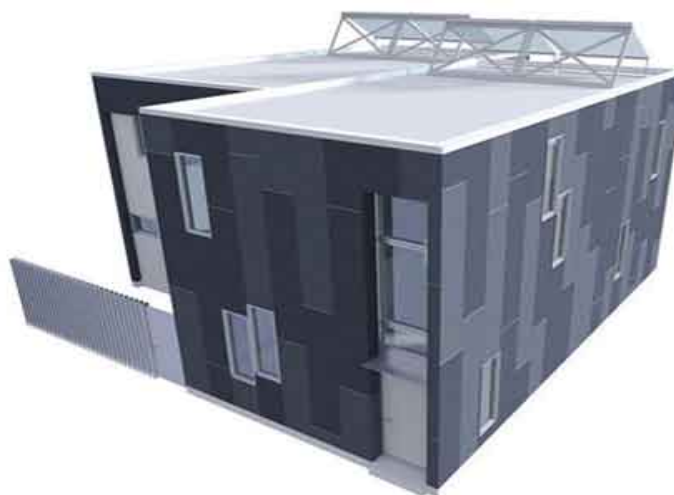
۲- رعایت کردن حداقل سطح

اشغال هر زمین:

در بخش بندی ساختمان ها و پروژه هایی که می توانند برای گواهینامه LEED اقدام کنند عنوان کردیم که بیمارستان ها و مراکز آموزشی نیز می توانند جهت دریافت این گواهینامه اقدام کنند. همان گونه که می دانیم در اکثر موارد این نوع ساختمان ها و پروژه ها دارای سطح اشغال کمتری به نسبت مساحت زمین هستند. جهت دریافت گواهینامه تنها بخشی که از زمین که در آن بنا احداث شده یا قصد احداث وجود دارد، مورد بررسی قرار خواهد گرفت.

۳- توجیه پذیر بودن ابعاد پروژه:

در بخش دوم ممکن است این سوال به وجود آید که مثلاً در پروژه های یاد شده، می توان هر مقدار که

مالکان علاقمند بودند نسبت به ساخت بنا اقدام کرد؟ باید بدانیم که همه ساختمان‌ها و پروژه‌هایی که به دنبال دریافت این گواهینامه هستند، باید در ابعاد توجیه پذیر و با تخصیص بودجه کافی تا اتمام عملیات طراحی و برنامه ریزی شده و در محلی با ابعاد مشخص و قطعی و دارای فضا و محوطه باز متناسب باشند. این موضوع در مورد ساختمان‌های موجود نیز باید صدق کند.

۴- حداقل تراکم همراه با حداکثر تعداد بنا:

همچنین باید زیربنای ساختمان یا پروژه و تعداد ساکنان مجموعه با حداقل تراکم همراه با حداکثر تعداد ساکنان بنا مورد محاسبه قرار گیرد.

۵- حداقل سطح زیربنا

ساختمان‌ها و پروژه‌های متقاضی باید با توجه به نوع کاربری پروژه و سطح زیربنا در محدوده زمین، محل احداث پروژه را به صورت حداقل محاسبه کنند.

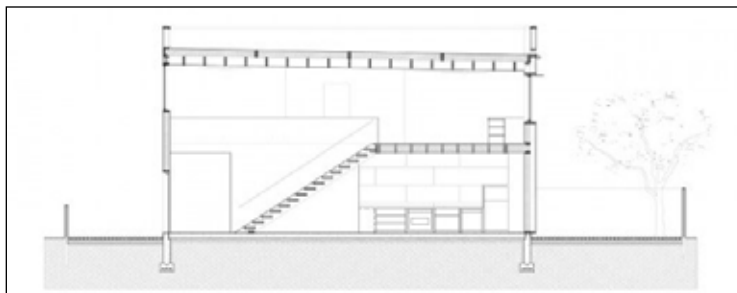
۶- دایمی بودن ساختمان یا پروژه مورد تقاضا:

این موضوع البته بیشتر در مورد پروژه‌ها صدق می‌کند. همه پروژه‌های متقاضی دریافت گواهینامه باید در محلی با مالکیت مشخص و دایمی ساخته شود.

۷- انتقال صحیح اطلاعات میزان مصرف انرژی و آب ساختمان:

این یک اجبار است و شما قبل از درخواست دریافت گواهینامه باید به این نکته توجه کنید که میزان مصرف انرژی و آب ساختمان یا پروژه در طی یک فرایند ۵ ساله باید به طور مستقیم زیر نظر ناظران LEED باشد. شما در روز اعطای گواهینامه متعهد به انتقال صحیح این اطلاعات می‌شوید و در صورت تغییر مالکیت نیز باید این موضوع به مالکان جدید انتقال و تفهیم شود.

اگر ساختمان یا پروژه دارای پیش نیازهای

عنوان شده باشد و شما آماده دریافت گواهینامه یا گواهینامه های مورد نیاز خود هستید باید ابتدا در سیستم LEED ثبت نام کنید. بدین منظور باید مدیر پروژه به وب سایت www.LEEDonline.com مراجعه کرده و سپس بخش ثبت نام را انتخاب کند.

Get Started

- Register New Account
- LEED Online Demo
- System Requirements**
- Help

با طی کردن فرایند ثبت نام و تاییدات مربوطه، شما مجوز ورود به شبکه LEED را خواهید یافت. با ورود به این شبکه باید پروژه خود را در بخش (My Projects) تعریف کرده و اعضای دیگر پروژه را نیز معرفی کنید. به طور کلی فرایند دریافت گواهینامه LEED شامل مراحل صفحه بعد است:

با انتخاب گواهینامه یا گواهینامه های مورد تقاضا بخش دیگری در شبکه LEED فعال خواهد شد که اطلاعات زیر را به شما ارائه می دهد:

- * کارت امتیازات پروژه
- * قوانین بررسی امتیازات

مدل های پیشنهادی LEED که در هر بخش نحوه کسب امتیازات و پیش نیازها و مدارک مورد نیاز را به شما و گروهتان اعلام می کند.

پس از مطالعه موارد فوق، شما باید آستین ها را بالا زده و به ورود اطلاعات مورد نیاز در این سیستم بپردازید. این اطلاعات شامل وارد کردن اطلاعات خاص پروژه، آدرس، نحوه ارتباط با مالک، مساحت، تاریخ آغاز و اتمام عملیات و... است. پس از ورود اطلاعات و ثبت آن، این اطلاعات در سیستم جهت بررسی برای شما به نمایش در می آید و سپس سیستم هزینه های مربوطه را به شما اطلاع داده و پس از پرداخت، این

ثبت نام

برج تایپه ۱۰۱ - بزرگ ترین و بلندترین ساختمان سبز دارنده گواهینامه LEED پلاتینیوم

آن، جهت آرایه تقاضانامه بررسی اقدام کرده و از امتیازات خود و موارد احتمالی که باید دوباره بررسی شود، آگاهی یابید. همانگونه که در جدول می بینید، گروه متقاضی دریافت گواهینامه دوباره بعد از ثبت اطلاعات و در مرحله نهایی باید هزینه ای را نیز پرداخت کند. این هزینه شامل مترای پروژه و درجه ای است که پروژه در سیستم رتبه بندی به دنبال آن است. قطعاً تجاری که از استفاده از این سیستم و راهنمایی ناظران LEED به دست خواهید آورد بسیار ارزشمندتر از مبلغی است که بابت هزینه ارزیابی و

Homes fees

. These fees apply to projects using the LEED for Homes rating system

Member Savings	Silver, Gold and Platinum Level Members	Organizational Level or Non-Members	LEED for Homes Pricing
(Single Family Housing (cost per unit			
\$75	\$150	\$225	Registration
\$75	\$225	\$300	Certification
(Single Family Volume (10 or more single family units			
Contact your LEED for Homes Green Rater for discount pricing information			
(Low-Rise Multi-Family Housing (cost per building			
\$150	\$750	\$900	Registration
psf \$0.010	psf \$0.035	psf \$0.045	Certification
(Mid-Rise Multi-Family Housing (cost per building			
\$150	\$900	\$1050	Registration
psf \$0.010	psf \$0.035	psf \$0.045	Certification

هزینه های مورد نیاز برای تایید مجتمع های مسکونی

مدارک مورد نیاز باید در این شبکه بارگذاری شود پس لازم است شما حتی پیش از شروع ثبت پروژه در شبکه LEED آن ها را به صورت کامل تهیه کنید. همچنین این شبکه دربرگیرنده اطلاعات پایه ای از متقاضیان مشابه پروژه شما در گذشته نیز است که می توانید این اطلاعات را مشاهده و از تجربیات آنان استفاده کنید. پس از ثبت و تایید پروژه، در هر زمان قادر خواهید بود با مستندات ارایه شده، ارتقای امتیازات و گواهینامه خود را فراهم آورید. همچنین می توانید پیش از تکمیل اطلاعات و نهایی کردن

اطلاعات مورد تایید قرار می گیرد. پس از ورود اطلاعات درخواستی توسط شما و گروهتان برنامه زمانی بررسی پروژه و اعطای گواهینامه اعلام می شود. پس از این مرحله، مدیر پروژه به هر یک از اعضا مسوولیت بخشی را اعطا خواهد کرد که هر یک از این اعضا مسوولیت تکمیل و تایید نهایی آن را به عهده خواهند گرفت. اعضای تیم باید تمامی اطلاعات و مستندات مورد نیاز شبکه LEED را در اختیار آنان گذارند تا روند بررسی نهایی و ارزیابی پروژه به انجام برسد. کلیه تصاویر و نقشه ها و هرگونه عکس و

دارد که با سرعت پیشرفت تکنولوژی، سیستم‌های امتیازبندی این گواهینامه نیز تغییر یابد. بدین منظور ناظران و کمیته‌های LEED تمهیداتی را برای تمدید گواهینامه‌ها اندیشیده و تعدادی امتیاز مثبت برای همکاری با ناظران LEED و آرایه اطلاعات در مدت اعتبار گواهینامه قرار داده‌اند که بسیار جذاب است. برای اعطای گواهینامه مجدد یا نوع دیگری از گواهینامه‌ها باید مراحل ارزیابی و آرایه اطلاعات به شبکه LEED دوباره صورت پذیرفته و گزارش‌های ناظران پروژه نیز جمع‌آوری شود.

جمع‌بندی:

امروزه پیروی از چارچوب قوانین و علاقمندی به ساخت ساختمان‌های سبز در دنیا به حرکتی جمعی تبدیل شده است. حفاظت از محیط زیست و حمایت از نسل‌ها، وظیفه‌ای عمومی است. ساختمان‌های سبز تنها گوشه‌ای از عمل به این وظیفه محسوب می‌شود. همچنین همراهی با تجارب جهانی و حرکت همراه با تغییرات روز، همیشه درس‌هایی آموزنده به همراه خواهد داشت. امیدواریم علاقمندان و حامیان این حرکت در کشور ما نیز به جمع پروژه‌های شبکه LEED پیوسته و هر روز شاهد ثبت پروژه‌های بیشتر از کشور عزیزمان در این شبکه و کسب بالاترین امتیازها باشیم.

دانشگاه تهراس جزء اولین سری از ساختمان‌های سبز آموزشی دارنده گواهینامه LEED پلاتینیوم

صورت می‌گیرد و هر گروه می‌تواند در دو بخش نسبت به بررسی پروژه‌های خود اقدام کند. قابل‌پیش‌بینی است که مراحل ساخت و آرایه اطلاعات به شبکه LEED نیازمند صرف زمان خواهد بود و ممکن است این فرایند سال‌ها به طول انجامد اما در نهایت بررسی و ارزیابی نهایی صورت خواهد پذیرفت. در زیر جدول زمان‌بندی بررسی پروژه برای دریافت گواهینامه LEED قرار داده شده است:

اعطای گواهینامه LEED

اعتبار امتیازات و گواهینامه LEED ۵ سال است. پیش از اتمام این زمان، پروژه‌ها باید دوباره مورد بررسی و ارزیابی قرار گیرد. این احتمال وجود

صدور گواهینامه پرداخت می‌کنید. شاید بتوان ادعا کرد که ساخت ساختمان‌های سبز جزء اساسی‌ترین مسوولیت‌های اجتماعی سازندگان و معماران بناهای ساختمانی است.

پیش‌گواهی LEED

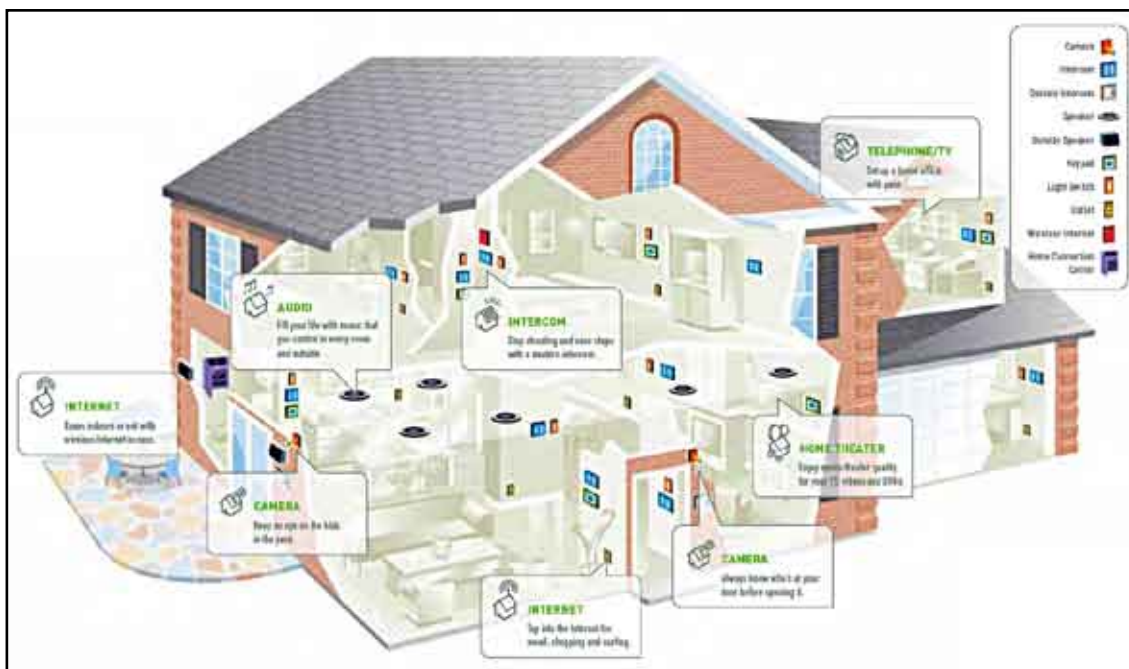
دریافت پیش‌گواهی LEED تنها برای برخی از پروژه‌های خاص امکان‌پذیر است. این پیش‌گواهی پس از تایید و ارزیابی وضعیت طراحی پروژه صادر شده و اغلب به منظور آرایه برای مقاصد بازاریابی مورد استفاده قرار می‌گیرد. این پیش‌گواهی بر مبنای تصمیم‌ها و راهبردهای طراحان پروژه و تایید کمیته LEED صادر شده و پس از ساخت و تحقق اهداف موردنیاز شبکه LEED به صدور گواهینامه LEED منجر می‌شود.

برنامه زمانی بررسی جهت صدور گواهینامه LEED

مشخص است که هر پروژه با توجه به مساحت و ویژگی‌های آن نیازمند زمان‌بندی متفاوتی است. اما محدوده زمانی و مراحل انجام کار در کلیه پروژه‌ها ثابت است. همچنین پس از آرایه اطلاعات توسط گروه، شبکه LEED نیز نیازمند بررسی اطلاعات و تشکیل کمیته‌های مربوط به خود است. بررسی پروژه‌ها اغلب در دو بخش طراحی و ساخت

برنامه	زمان
بررسی اولیه طرح یا پروژه	۲۵ روز کاری
ارایه پاسخ اولیه گروه	۲۵ روز کاری
بررسی نهایی	۱۵ روز کاری
درخواست بررسی مجدد	۲۵ روز کاری
بررسی مجدد و ارایه پاسخ نهایی	۲۵ روز کاری
صدور گواهینامه LEED	

ممکن است در بعضی از پروژه‌های شاخص پس از مرحله سوم تایید و صدور گواهینامه LEED صورت پذیرد.

عملکرد ساختمان هوشمند

مصرف انرژی می شوند.

خانه هوشمند چیست؟

در ابتدا باید در مورد اینکه چه عواملی یک خانه را هوشمند می سازد، بیندیشیم. همه سیستم های الکتریکی امروزی، روشنایی، گرمایش، پرده و سیستم های صوتی- تصویری از یکدیگر مستقل هستند و به صورت مجزا عمل می کنند. تمایل برای افزایش سطح آسایش زندگی و تامین ایمنی فرد و خانواده او، الزامی جهت تجمع همه تاسیسات ساختمان به وجود آورده است به گونه ای که این تاسیسات با هم کار کنند و با هم مرتبط باشند و در نهایت

انجام هوشمندسازی ساختمان به ترتیب بیان خواهد شد.

بعد از حوزه های حمل و نقل و نیروگاه برق، حوزه ساختمان بزرگترین مصرف کننده انرژی است. گرمایش، سرمایش و روشنایی در ساختمان های مسکونی و اداری تقریباً ۴۰ درصد انرژی را در کشورهای صنعتی مصرف می کنند. کنترل هوشمند سیستم های مختلف ساختمان توسط کنترل کننده های تحت شبکه پشتیبانی می شوند (روشنایی، حفاظت در مقابل نور خورشید، گرمایش، تهویه مطبوع و سایر سیستم های مهندسی ساختمان) و به طور قابل ملاحظه ای موجب صرفه جویی در

سیف اله نیکنامی

کارشناس
مهندسی مکانیک

در این نوشتار سعی شده است به صورت خلاصه کلیات سیستم هوشمند ساختمان (BMS) توضیح داده شود. بعد از طرح مساله و بیان مزایای این سیستم، شیوه کنترل سیستم های ساختمانی نظیر روشنایی، سرمایش و گرمایش، پرده و غیره و نیز یکپارچه سازی (تجمع) عملکرد آن ها با سیستم های امنیتی و ضد سرقت تشریح خواهد شد. در ادامه بعد از توضیحاتی پیرامون ساختار سیستم هوشمند، فازهای اجرایی جهت

نیازهای خانواده را بهتر تامین کنند. خانه هوشمند در حقیقت تجمیع همه تاسیسات خانگی جهت کنترل آن‌ها از طریق پنل کنترلی در اتاق یا به صورت کنترل از راه دور از طریق یونیت کنترلی، کامپیوتر یا اینترنت است. در حالتی که تعداد تجهیزات بسیار زیاد شود، تاسیسات سنتی پیچیده می‌شوند. راه حل این مشکل، تاسیسات هوشمند است. در اینجا هدف، دستیابی به صرفه جویی در مصرف انرژی، امنیت بیشتر خانه و خانواده و زیبایی بیشتر (یک پنل کنترلی روی دیوار نسبت به چندین کلید که سیستم‌های مختلفی را کنترل می‌کنند، زیباتر به نظر می‌رسد) است. در ابتدا چنین سیستم‌هایی در ادارات نصب می‌شدند زیرا صرفه جویی در مصرف انرژی در آن‌ها اولویت داشت اما در بیست سال اخیر در خانه‌ها و آپارتمان‌ها نیز معمولاً بکار گرفته می‌شوند. در ابتدا، اتوماسیون سیستم‌های هشدار، روشنایی و تهویه مطبوع، جهت هوشمندسازی ساختمان‌ها انجام

می‌شد. پیشرفت‌ها در علوم ارتباطات راه دور و کامپیوتر موجب شد تا تکنولوژی شبکه‌های کامپیوتری مانند سیستم‌های اتوماسیون و امنیتی مدرن به ساختمان‌ها راه یابد. با توجه به استفاده از کامپیوترها در تاسیسات مختلف، این قابلیت ایجاد می‌شود که همه پروسه‌های ساختمان پیگیری و کنترل شود. یکپارچه‌سازی سیستم‌ها نشان داده است که می‌توان به صورت موثری منابع ساختمانی را مدیریت، امنیت آن را افزایش و سطح آسایش بالایی را برای کاربران آن فراهم کرد. طراحان با تاثیر بر شکل و نقش ساختمان‌ها، واقعیت جدیدی را ایجاد کرده و آن را با کیفیت بالایی تامین می‌کنند و از این رو انتظارات کاربران کنونی و احتمالاً آینده آن را برآورده می‌کنند. سیستم‌های اتوماسیون در ساختمان‌های هوشمند نه تنها آسایش بهینه و امنیت را برای افراد فراهم می‌کند بلکه مصرف انرژی را نیز کاهش داده، کنترل و نظارت بر تجهیزات فنی را آرايه داده و امکان پرنیت گزارش‌های لازم راجع

به وضعیت ساختمان را ایجاد می‌کند. همچنین سیستم هوشمند امکان یکپارچه‌سازی و مدیریت اعلان حریق، سیستم هشدار و کنترل دسترسی را نیز به وجود می‌آورد. بنابراین به صورت خلاصه، مزایای سیستم هوشمند آسایش، امنیت و صرفه جویی در مصرف انرژی است.

۱- روشنایی در خانه هوشمند

با توجه به تعداد نقاط مختلف روشنایی در یک اتاق می‌توان سناریوهای مختلف روشنایی، روشنایی برای قسمت انتخاب شده‌ای از فضای داخلی یا روشنایی با جزئیات خاص را تعریف کرد. بنابراین، روشنایی می‌تواند کاربردی (کارکردال) یا تزیننی (دکوراتیو) باشد و همچنین می‌تواند به منظور ایجاد فضا و جو خاصی بکار گرفته شود. اکثر لامپ‌ها در خانه با تمام توان خود روشن هستند. درحالیکه در اتاق‌های خاصی، دیم کردن (کم کردن شدت نور) روشنایی مفید خواهد بود (مثلاً راهروی بین اتاق خواب و حمام، به طوری که در

مقایسه قابلیت‌های تاسیسات سنتی و هوشمند	تاسیسات سنتی	تاسیسات هوشمند
کنترل روشنایی از هر نقطه در خانه (سناریوهای روشنایی)	خیر	بله
خاموش کردن خودکار چراغ‌ها قبل از خوابیدن یا به هنگام ترک خانه	خیر	بله
کاهش خودکار دما هنگام ترک خانه و قبل از خواب (هر ۱ درجه سانتیگراد کاهش موجب ۶ درصد صرفه جویی در مصرف انرژی می‌شود).	خیر	بله
کنترل پرده‌های پنجره‌ها از هر نقطه خانه	خیر	بله
بستن پرده‌های پنجره‌ها بعد از ترک خانه یا بعد از غروب آفتاب (به گونه‌ای که مشاهده ساکنان از خارج از ساختمان، غیرممکن باشد).	خیر	بله
امکان نوسازی یا ارتقای تاسیسات بدون آسیب به دیوارها	خیر	بله
گزینه تجمیع با سیستم هشدار (مثلاً در صورت ورود غریب‌های به ساختمان، چراغ‌های خانه و باغچه روشن شوند).	خیر	بله

شب نور شدید فرد را اذیت نکند). دیمر موجب تنظیم غیرپلکانی توان مسیر روشنایی موردنظر در هر اتاق می شود. در اتاق های ویژه (مانند اتاق پذیرایی) پروگرام چندین سناریوی روشنایی، ارزشمند و بصره است.

یک سناریوی روشنایی متشکل از چندین لامپ است که به صورت همزمان و هر یک با سطح توان منحصر بخود روشن می شود.

پنل های کنترلی هوشمند کلید های سنتی، توضیحاتی ندارند - باید عملکرد آن ها را به خاطر سپرد - و هر کدام از آن ها برای عملی خاص هستند.

پنل های کنترلی با چندین دکمه زیبا و کاربردی برای خانه های هوشمند ساخته شده اند. این پنل ها در مدل ها و رنگ های متنوعی موجود هستند که نه تنها جهت رفع نیازمندی های ساکنان خانه مناسب بوده، بلکه متناسب با فضای داخلی طراحی شده، هستند.

تولیدکنندگان تجهیزات خانه هوشمند می دانند که مشتریان آن ها به اندازه زیبایی فضای داخلی، برای آسایش و امنیت نیز اهمیت قائلند. انبوهی از کلیدها را از دیوار حذف کرده و آن ها را با یک پنل کنترلی جایگزین می کنیم. به خوبی می دانید که هماهنگ بودن همه مولفه های اتاق با هم چه اهمیتی دارد.

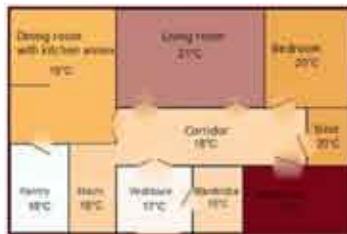
وقتی که پنل هوشمند انتخاب شد، فرد می تواند شکل، رنگ و متریا ل آن را انتخاب کند به گونه ای که به بهترین شکل با فضای داخلی اتاق هماهنگ باشد. همچنین می توانیم به شما راهکارهای دیگری نیز پیشنهاد کنیم: آنتیک، فولادی ضد زنگ، آلومینیومی، در رنگ ها و اشکال مختلف. همه چیز بستگی به سبک خانه شما دارد. باید توجه داشته باشید می توانید همه چیز را با استفاده از پنل کنترلی یا صفحه نمایش لمسی کنترل کنید: روشنایی، پرده، تجهیزات صوتی/ تصویری و نیز کار با ایمیل خود، مشاهده تصاویر

دوربین های مداربسته خارجی و داخلی و دریافت اطلاعات مفید مانند وضعیت آب و هوایی.

۲- کنترل گرمایش و تهویه مطبوع

با تجمیع سیستم گرمایش با سیستم هوشمند خانگی خود، صرفه جویی قابل توجهی انجام می شود. انرژی در پایین ترین سطح مصرف ممکن نگه داشته می شود و در عین حال بالاترین سطح آرامش را تضمین می کند.

کنترل هوشمند موجب می شود تا هر اتاق، دمای مجزا و مستقل از شرایط خارجی داشته باشد. فرد می تواند هر نوع گرمایشی را کنترل کند.

در یک تاسیسات معمولی، اتلاف انرژی از طریق گرم کردن بیش از حد اتاق ها صورت می گیرد. با توجه به تنظیم دمای مستقل برای هر اتاق، می توان انرژی زیادی را صرفه جویی کرد (بیش از ۳۰ درصد، در بعضی موارد تا ۴۸ درصد)! اگر پنجره ای در اتاقی باز باشد، سیگنال های ترموستات بلوکه می شود تا از اتلاف انرژی جلوگیری شود.

بعد از ساعاتی، در تعطیلات آخر هفته و روزهای تعطیل، دما ۶ درجه پایین تر از دمای معمول تنظیم شده نگه داشته می شود. ساعات کاری و نیز روزهای تعطیل در ساعت مرکزی پروگرام می شوند. دما یک ساعت قبل از شروع ساعت کاری، افزایش می یابد و همچنین بعد از اتمام روز کاری، کاهش می یابد.

۳- کنترل پرده های پنجره،

پرده های ریلی، سایبان ها و غیره تاسیسات هوشمند موجب کنترل

موثر پرده های پنجره، پرده های ریلی، پنجره ها و گیت ها نسبت به تاسیسات سنتی می شود. کنترل مرکزی، اجرا شده از هر نقطه منتخب خانه و آپشن پروگرام کردن رویداد های خودکار، آسایش و امنیت را تامین می کند (مثلاً به صورت شبیه سازی حضور).

بعد از اینکه افراد خانواده، خانه را ترک کردند، پرده های بیرونی بسته و پرده های داخلی کشیده می شود تا گرد و غبار زیادی جمع نشود، دما کاهش یافته و تهویه در کمترین توان سویچ می کند. اگر پنجره یا پرده امنیتی هنوز باز باشد، توسط سیگنال اخطار به کاربر اطلاع داده می شود.

پرده های ریلی الکتریکی، موجب کنترل از راه دور و باز و بستن خودکار پرده ها می شود. آن ها می توانند به صورت کامل یا تنها در نقطه ای خاص، باز یا بسته شوند. این آپشن ها برای شبیه سازی حضور ساکنان خانه و آسایش شخصی آن ها مفید است.

۴- سنسورهای سودمند حرکتی و آب و هوا

اتاق هایی هستند که فرد معمولاً فقط برای چند دقیقه کوتاه در آن ها می ماند (مانند سرویس بهداشتی، کمد لباس) یا جاهایی که فرد اغلب از آن ها عبور می کند (مانند راهرو، راه پله) در چنین مواردی، استفاده از سنسور حرکتی راحت ترین راه حل است. این سنسور در صورت کشف حضور شخص، لامپ را روشن می کند.

سنسور های آب و هوا، متمرکز دستگاه های کنترلی با این قابلیت هستند که به تغییرات شرایط جوی محیط بیرون واکنش نشان می دهند. سنسورهای باران مثلاً موجب بسته شدن پنجره های سقفی در هوای طوفانی می شوند. چنین سیگنالی می تواند آب پاش های باغچه را نیز متوقف کند. سنسور باد موجب خواهد شد تا سایبان های پنجره یا پرده های بیرونی جمع شود تا هنگام وزش شدید

باد آسیب نینند. سنسور شدت نور مثلاً زاویه کرکه ها یا پرده های پنجره یا سایبان ها را تغییر می دهد. همچنین بسته به شدت نور خورشید، روشنایی و دمای اتاق را نیز بهینه می کند.

این تجهیزات کوچک و سودمند - نه الزاماً ضروری- به شدت بر راحتی استفاده از خانه تاثیر می گذارند. این سنسورها کوچک بوده در نتیجه حضورشان به سرعت فراموش می شود اما در مقابل احساس با ارزش آسایش و امنیت را ایجاد می کنند.

سیستم خانه هوشمند، امکان جمعیت کار کردهای مهم مرتبط با امنیت را به وجود می آورد. نه تنها سنسورهای دود، رطوبت و سایر سنسورها بلکه همچنین سیستم هشدار و مانیتورینگ (CCTV) نیز می توانند در یک سیستم هوشمند عمل کنند. چنین راهکاری هزینه ها را کاهش داده و آپشن های بیشتری جهت تامین حفاظت در اختیار کاربر می گذارد.

۵- امنیت در خانه هوشمند

سیستم KNX/EIB امکان جمعیت مشخصه های مهم مرتبط با امنیت را فراهم می آورد. نه تنها سیستم هشدار بلکه سنسورهای دود و سایر سیستم ها نیز می توانند با شبکه الکتریکی کوپل (تزیج) شوند. سیگنال های خروجی از این دستگاه ها که بعنوان ورودی برای سیستم هوشمند در نظر گرفته شده، از آسیب رسیدن به خانه ممانعت کرده و اثر رویداد های تصادفی را کاهش می دهد. جمعیت با سیستم هشدار موجب مثلاً روشن شدن خودکار چراغ ها در صورت شناسایی غریبه ای و اعلان خودکار به پلیس یا اماکن امنیتی می شود.

وقتی که افراد خانواده در تعطیلات دور از خانه هستند، آن خانه در معرض سرقت قرار دارد. کارایی شبیه سازی حضور، به طور قابل ملاحظه ای، خطر سرقت از خانه را در طی این مدت کاهش می دهد. مازول ویژه ای فعالیت های افراد خانواده

را در مقطعی قبل از سفرشان (مثلاً لامپ ها، پرده ها، موسیقی...) را "ضبط کرده" و سپس وقتی که آن ها در سفر هستند، "مجدداً آن را اجرا می کند". اثر آن بسیار متقاعد کننده است، زیرا فعالیت های واقعی را که در هر روز متفاوت هستند، شبیه سازی می کند. فرد می تواند انتخاب کند که کدام موولفه ها باید در شبیه سازی نقش را ایفا کند تا انرژی هدر نرود مثلاً روشن کردن دستگاه قهوه.

قفل خودکار درب با کنترل دسترسی، هر فردی که به خانه وارد یا از آن خارج شود را تشخیص می دهد. با چرخاندن کلید، سیگنال آن به تجهیزات مختلف بسیاری فرستاده می شود. مثلاً همه لامپ ها خاموش می شوند، پرده ها بسته می شوند و دما کاهش می یابد. با گم شدن کلیدهای خانه، صاحبخانه مجبور نیست که قفل را عوض کند، تنها کاری که باید انجام داد اینست که دسترسی به خانه را برای آن کلید خاص، بردارد بنابراین قفل در نمی تواند از راه دور باز یا بسته شود، درحالیکه فرد می تواند به صورت از راه دور دسترسی به وسیله کلیدی را بپذیرد (یا نپذیرد). همچنین آپشن استفاده از درب تمام خودکار با قفل های از راه دور باز شونده وجود دارد (یا استفاده از کارت های دسترسی تماسی).

دوربین ها در نقاط حیاتی ساختمان و فضای بیرونی قرار داده می شود تا تصاویر را به هر تلویزیون انتخاب شده بفرستند. همچنین میتوانند تصاویر را براساس شناسایی حرکت توسط دوربین، ضبط کنند. همه آن ها با ولتاژ امن VDC 24 یا استفاده از امواج مادون قرمز- رادیویی تغذیه می شوند که خطر شوک الکتریکی را حذف و خطر آتش سوزی تاسیسات الکتریکی را کاهش می دهد کابل های ولتاژ قدرت مستقیماً به لامپ ها و خروجی ها کشیده می شوند. این مساله نیز موجب کاهش انتشار امواج الکترومغناطیسی می شود.

۶- ساختار سیستم هوشمند

با توجه به قابلیت های متنوع سیستم هوشمند این سوال پیش می آید که چنین تاسیساتی به چه مقدار بالایی از کابل کشی نیاز خواهد داشت؟ و چه اتفاقی می افتد اگر کنترل کننده سیستم هوشمند دچار قطعی برق یا آسیب شود؟ همانطور که انتظار می رود، مشکلاتی از این دست، وجود ندارند. اول از همه، جهت کنترل سیستم، تنها به یک کابل باس که به سراسر خانه می رود، نیاز است. از طریق این کابل، همه فرمان ها و اطلاعات به فرم به اصطلاح تلگرام ها فرستاده می شود. این کابل به هر نقطه کنترلی خواهد رسید، هر جایی که معمولاً سویچ ها قرار دارند. همه تجهیزات به صورت موازی به هم متصل می شوند. کابل ها می توانند منشعب شوند تا همیشه بتوانند ساده ترین مسیر را انتخاب کنند. کار کردهای کنترلی پیچیده تر، نیاز به کابل بزرگ و چند سیمه نخواهند داشت.

دوم اینکه، نیاز به کامپیوتر نیست. تنها زمان پروگرام و استارت سیستم به کامپیوتر نیاز است. یکی از قوانین اساسی سیستم EIB/KNX عدم تمرکز آن است. هر تجهیز، ریزپردازنده و حافظه ویژه خود را دارد. کامپیوتر تنها کار کردهای ثانویه را اجرا کرده و همه تجهیزات هوشمند به صورت مستقل کار و تلگرام ها را با فرمان ها، اطلاعات، شرایط، مقادیر اندازه گیری شده و غیره مبادله می کنند و در صورت آسیب یا نقص یکی از این ها، تاثیری بر سایر عملکردها نخواهد داشت. با این وجود، کامپیوتر می تواند به شیوه ای دیگر برای بازرسی بصری و کنترل بکار رود. می توان پلان طبقات خانه و نیز پلان های نماهای خارجی و باغچه را در کامپیوتر یا تاج پائل گذاشت. در هر پلان، هر تجهیز می تواند علامتگذاری شود. می توان به سرعت چک کرد که چه چیز و در کجا در نقطه ای معلوم، در حال انجام وظیفه خود است. با یک

کلیک، می توان هر چیزی را کنترل یا روشن و خاموش کرد. در آینده می توان در صورت دلخواه مولفه های سیستم هوشمند را بدون هیچگونه مشکل، هزینه، سرو صدا و خرابی بنای ساختمان تغییر داد زیرا کل سیستم بسیار انعطاف پذیر است. افزودن کارکرد های جدید به سیستم به ندرت نیاز به پروگرام مجدد تجهیزات مرکزی دارد. پروگرام مجدد پنل کنترلی، این امکان را ایجاد می کند که برای اهدافی بکار برده شود که کاملاً متفاوت از کاربرد های قبلی آن باشد. برغم اینکه به نظر می رسد سیستم هوشمند پیچیده است، کنترل آن آسانتر از سیستم الکتریکی سنتی است.

۷- فاز های اجرای سیستم هوشمند ساختمان

فاز ۱ و ۲- طراحی تاسیسات و جانمایی به منظور طراحی سریع یک سیستم KNX/EIB به موارد زیر نیاز است:

- پلان های طبقات (به صورت ایده آل به فرمتی که قابل پذیرش توسط Autocad باشد) هر طبقه از ساختمان، با خروجی های الکتریکی نشانه گذاری شده (لامپ ها، خروجی های کاربر، پرده ها، گرمایش از کف و غیره) و نقاط گرمایشی (اسپلیت های گرمایشی، رادیاتور ها).

- توضیحات تعداد (توان)، مکان ها و کارکرد سوکت های روشنایی در پلان های طبقات (سوییچینگ روشن/خاموش، دیم کردن- همچنین برای لامپ های فلورسنت کامپکت)

- توضیحات تعداد و مکان های خروجی های کاربر (۲۳۰ ولت، تلویزیون، تلفن، کامپیوتر) و نقاط کنترلی (پنل های کنترلی، نمایشگر های LCD و غیره).

- نقاط منبع تغذیه، مصرف توان و کاربرد تجهیزات تک فاز و سه فاز که باید جدا از خروجی های معمول و سوکت های روشنایی، تغذیه شوند (گرمایش از کف، گرمایش آینه، گرمایش پارکینگ، فن ها،

اجاق گاز، تهویه مطبوع و غیره).

- مکان های ممکن برای تابلو های برق، به صورت ایده آل در مرکز خانه (مثلاً در کمد، زیر راه پله و غیره) و ماکزیمم ابعاد آن ها کمتر از ابعاد یک درب است.

- جزییات تماس با معمار و سایر افراد کلیدی پروژه راجع به نحوه کنترل (اتوماسیون استخر، گرمایش، تهویه مطبوع، پرده های پنجره ها، سیستم هشدار، صوتی- تصویری، کامپیوتر- تلفن)

- محاسبه توان کلی برق ساختمان و نوع کابل منبع اصلی قدرت (تعداد سیم، قطر)

طراحی یک سیستم KNX/EIB باید شامل موارد زیر باشد:

- پلان های طبقات برای ساختمان با مدار های الکتریکی نشانه گذاری شده (روشنایی، خروجی ها، پرده ها، پنل های کنترلی و غیره)

- تشریح نشانه های الکتریکی تاسیسات
- تشریح سیستم های کنترلی در ساختمان شامل روشنایی، گرمایش، تهویه مطبوع، گرمایش از کف، راه پله های بیرونی و مسیر پارکینگ

- تشریح کنترل درب ها، پرده ها و ریل های پرده

- تشریح یکپارچه سازی با سیستم هشدار، شبکه تلفن، سیستم AV
- دیگرام های تاسیسات و تابلو های برق
- محاسبات طول و قطر سیم

فاز ۳- تابلو برق

تابلو برق قلب تاسیسات است و همه کابل ها به آن وارد میشود. تابلو برق انرژی الکتریکی را به خروجی ها، سوکت های روشنایی و سایر تجهیزات الکتریکی می فرستد. تابلو برق KNX/EIB باید شامل موارد زیر باشد:

- سوییچ قطع کننده اصلی جهت خاموش کردن یکباره برق اصلی ساختمان

- در ساختمان های بزرگتر- سوییچ حفاظت از حریق (سوییچی که در ورودی ساختمان نصب می شود)، همه

مدارات به جز مدارات خاص انتخاب شده (روشنایی های اضطراری، پمپ ها) را قطع می کند مثلاً در صورت وقوع حریق، هنگامی که آتش نشانان می خواهند عملیات اطفای حریق را انجام دهند (آتش نشانان از اطفای حریق در ساختمانی که هنوز برق آن قطع نشده است، خودداری می کنند).

- نشان دهنده کنترل فاز، وجود یا نبود هر یک از فاز ها را اطلاع می دهد.

- حفاظت از اتصال کوتاه، ساختمان ها با تجهیزات الکترونیکی بسیاری تجهیز شده اند که به پرش جزیی ولتاژ، بسیار حساس بوده و ممکن است منجر به آسیب دایمی به تجهیز شود. این حفاظت جهت ایمن کردن تجهیزات تنها در اینگونه موارد بکار می رود.

- حفاظت از جریان باقیمانده- در صورت کنتاکت غیرمستقیم عمل حفاظت را انجام می دهد.

- حفاظت از overcurrent به صورت خودکار مدار را در حالت اتصال کوتاه یا وقتی که توان مصرف بسیار بالا باشد، قطع می کند (مثلاً اگر تعداد بسیار زیادی تجهیز متصل به تنها یک خروجی باشد) تا از اضافه بار و حریق جلوگیری کند.

- تجهیزات خودکار- خروجی های باینری برای خاموش/ روشن کردن لامپ ها، خروجی ها، درب ها، تهویه مطبوع، دیمر ها، کنترل پرده، منابع تغذیه، اتصالات ارتباطی و غیره)

- ترمینال ها امکان اتصال چند صد سیم را به تابلو ایجاد می کنند.

فاز ۴- پنل های کنترلی

سیستم های KNX/EIB آسایش انتخاب آزادانه تجهیزات قابل رویت در اتاق ها را ارائه می دهند (پنل های کنترلی، سنسور های حرکتی، نمایشگر های LCD و غیره) به گونه ای که متناسب با نیاز های شما و احتمالات بر حسب کارایی و زیبایی شناسی هستند.

در ابتدا، باید تعیین شود که چه

کارکردهایی باید در این پنل‌ها پیاده‌سازی شود. کارکردهای معمول به صورت زیر هستند (در پراتز تعداد دکمه‌های موردنیاز آن کارکرد خاص نوشته شده است):

- خاموش - روشن کردن یک لامپ یا خروجی (۱)
- خاموش - روشن کردن یک لامپ + تنظیم شدت نور (۲)
- کنترل پرده پنجره (ریل پرده)، یا کنترل گروهی از آن‌ها (۲)
- باز کردن - بستن درب، دروازه، پنجره سقفی (۱)
- انتخاب سناریو (۱)
- کارکرد خاموش برای خاموش کردن همه لامپ‌ها، مثلاً هنگام خروج از اتاق یا قبل از انتخاب سناریو (۱)
- در عمل هر چیزی قابل کنترل است، به ویژه روشنایی، تهویه مطبوع، گرمایش، رطوبت زن هوا، پرده‌های پنجره‌ها، سایبان‌ها، گیت‌ها، درب‌ها، پنجره‌های سقفی، گرمایش مسیر پارکینگ (جهت حفاظت در مقابل یخ‌زدگی) و فعال کردن سیستم هشدار (غیر فعال سازی توسط وارد کردن کدی روی صفحه کلید)

مثال‌هایی از سایر کارکردهای سودمند:

- اخطار باز بودن پنجره (جهت بخاطر داشتن بستن پنجره قبل از ترک خانه)
- اخطار از کار افتادن پمپ
- اخطار سرریز مخزن در اثر گرفتگی
- باید تعداد دکمه‌های مورد نیاز برای همه کارکردهای طراحی شده برای یک اتاق محاسبه شده و سپس کنترل پنل مطلوب انتخاب می‌شود. هنگام محاسبه، لامپ‌های بیرون از خانه، جهت کنترل فراموش نشود مثلاً از اتاق پذیرایی (و به صورت اختیاری از طریق کنترل رادیویی از راه دور، درب پارکینگ و روشنایی باغچه کنترل می‌شود).

فاز ۵- راه‌اندازی سیستم

جهت راه‌اندازی سریع سیستم براساس خواست کاربر، در ابتدا باید به خوبی به

وی آموزش داد و این بدان معنی است که باید مواردی را یادداشت کرد. بدین منظور، سوالات زیر ممکن است مفید باشد:

- چه کارکردهایی را می‌خواهید از طریق کنترل رادیویی از راه دور کنترل کنید؟ مثلاً درب پارکینگ، روشنایی باغچه و...
- آیا سیستم باید به شرایط خارجی واکنش نشان دهد و اگر بله، به چه صورت؟ مثلاً ورود بدون اجازه در ناحیه دارای سیستم هشدار، روشن کردن روشنایی‌ها و ترساندن سارق، خاموش کردن سیستم تهویه در صورت باز کردن پنجره اتاق یا قطع آب وارد شونده به ماشین لباسشویی در صورت سرریز آب در رختشویخانه.
- چه سیگنال‌هایی از سیستم KNX/EIB باید به صورت خروجی برای کنترل سایر سیستم‌ها باشد؟ مثلاً روشن کردن مشعل یا تهویه مطبوع یا ارسال سیگنال به موبایل و غیره
- چه سیگنال‌هایی در سیستم KNX/EIB (شامل سیگنال‌هایی از سایر سیستم‌ها) باید روی صفحه نمایش دستگاه کامپیوتر - نمایشگر نمایش داده شوند؟ مثلاً مقادیر دما در هر اتاق با امکان کنترل آن‌ها، اطلاعاتی راجع به باز بودن پنجره‌ها و عملکرد تجهیزات خاصی مانند پمپ‌ها.

یادآوری

- در پایان یادآور می‌شود در مورد انتخاب تجهیزات هوشمند ساختمان باید مواردی را در نظر گرفت؛ از جمله:
- استاندارد مورد استفاده
- کشور سازنده و کیفیت ساخت
- کارایی و عملکرد تجهیزات
- زیبایی و تنوع رنگ متناسب با سلیقه‌های مختلف
- قیمت تجهیزات
- شرکت‌های ارائه دهنده خدمات مهندسی

متأسفانه بدلیل عدم آگاهی مناسب در جامعه در مورد هوشمندسازی ساختمان،

بسیاری از شرکت‌های ارائه دهنده این سیستم و گاهی برخی از سازندگان، صرفاً بواسطه ارزش افزوده‌ای که عنوان ساختمان هوشمند به ارمغان می‌آورد، از شرایط موجود سوءاستفاده کرده و با تبلیغات کاذب، محصولات با کیفیت پایین ولی با زرق و برق زیاد به مشتریان ارائه می‌کنند که در ابتدا خریدار را راضی کرده، اما در نهایت بدلیل کیفیت پایین محصولات و مشکلات نرم‌افزاری سیستم برای کاربران این سیستم موجب دردسر و نارضایتی مضاعف برای مصرف‌کننده نهایی می‌شود و از آنجایی که مصرف‌کننده نهایی در اکثر اوقات در تصمیمگیری و انتخاب تجهیزات نقشی ندارد لذا بعد از مدتی این سیستم با صرف هزینه به حالت سنتی تغییر می‌یابد.

پس بهتر است قبل از هرگونه تصمیم‌گیری و انتخاب سیستم و تجهیزات از مشاوره شرکت‌های مهندسی دارای صلاحیت و بیطرف استفاده کرد. در این بین نظام مهندسی ساختمان و سازمان‌های ذیربط می‌توانند نقش پررنگی در جهت فرهنگ‌سازی و اجرای صحیح این سیستم داشته باشند. هر چند اگر سیاست‌های جامع نظام مهندسی ساختمان نبود، بسیاری از معیارهای طراحی، نظارت و انتخاب تجهیزات در حوزه ساختمان با مشکل روبرو می‌شد.

مراجع

- سیستم‌های مدیریت ساختمان (BMS)؛ ترجمه و تدوین: مهندس سیف‌اله نیکنامی، مهندس فاطمه ابراهیمی، ۸۹، انتشارات یزدا
- www.smarthome.eu
- www.atrinaco.ir

بازخوانی بافت های فرسوده تاریخی

(نمونه موردی: محله سیروس تهران)

چکیده

پژوهش حاضر به بررسی موردی محله سیروس، یکی از محلات قدیمی و تاریخی تهران می پردازد. ابتدا پیشینه و جایگاه تاریخی و موقعیت شهری آن را معرفی کرده، پس از بررسی ویژگی ها و شاخصه های محله - اعم از کالبدی، معماری، اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی، ارزش ها، پتانسیل ها و کاستی ها و نیز مشکلات و چالش های مداخله در بافت آن را برمی شمرد. سپس تعاریف و واژگان و روش های مرمت شهری شامل بهسازی، نوسازی، بازسازی و روش ها و انواع مداخله در بافت مورد بررسی قرار گرفته، به بازنگری و پیشنهاد رویکردهای مداخله در چنین بافت هایی می پردازد و در پایان اهداف و راهکارهای پیشنهادی جمع بندی و ارائه می شود.

واژه های کلیدی: سیروس، بافت شهری، مرمت شهری، بهسازی، نوسازی، بازسازی

سودابه راسخ

کارشناس ارشد معماری

از مشکلات دیگر این بافت ها، بحران هویتی است که بیشتر آن ها به نوعی با آن رودررو هستند، زیرا غالباً در نوسازی بناها هیچ گونه سنخیت و همخوانی با مجموعه های قدیمی دیده نمی شود. نتیجه این امر پیدایش محلاتی است که ترکیبی از معماری قدیمی و نوساز بدون

کنیم؟ این امر از این رو حایز اهمیت است که این بافت ها در موارد متعدد از الگوهای ارزشمند معماری برخوردارند و با این وجود اغلب دچار فرسودگی و دیگر معضلات کالبدی و زیست محیطی بوده و به طور عمده از معضلات اجتماعی، اقتصادی و فرهنگی نیز رنج می برند.

یکی از مسایل مهمی که همواره در امر ساماندهی بافت های تاریخی و قدیمی با آن روبرو می شویم، انتخاب شیوه و رویکرد درست مداخلات در روند بهسازی و نوسازی آن هاست. آیا شایسته است نگاهی تاریخ گرا برگزینیم یا نگاهی آینده گرا و روبه جلو را توصیه

هماهنگی با یکدیگر است که از سیمای شهری مطلوبی برخوردار نیستند و به این طریق شهری را شکل می‌دهند که تعریف شایسته‌ای از تاریخ و پیشینه خود ارائه نمی‌دهد.

به دلایل ذکر شده، در امر نوسازی و مداخله در بافت‌های تاریخی قبل از هر چیز لازم است خوانشی دقیق برای شناسایی و ارزیابی خصوصیات محله از جنبه‌های مختلف (کالبدی، فرهنگی، اجتماعی، اقتصادی و زیست‌محیطی) صورت گیرد و ارزش‌ها و نکات قوت و نیز کاستی‌های موجود شناسایی شود تا تصمیمات درست و همه‌جانبه‌ای اتخاذ شود. این گفتار قصد دارد به معرفی یکی از قدیمی‌ترین محلات تاریخی تهران بپردازد و ضمن بررسی و شناسایی ارزش‌ها و مشکلات موجود، درستی رویکردها و راهکارهای مداخله

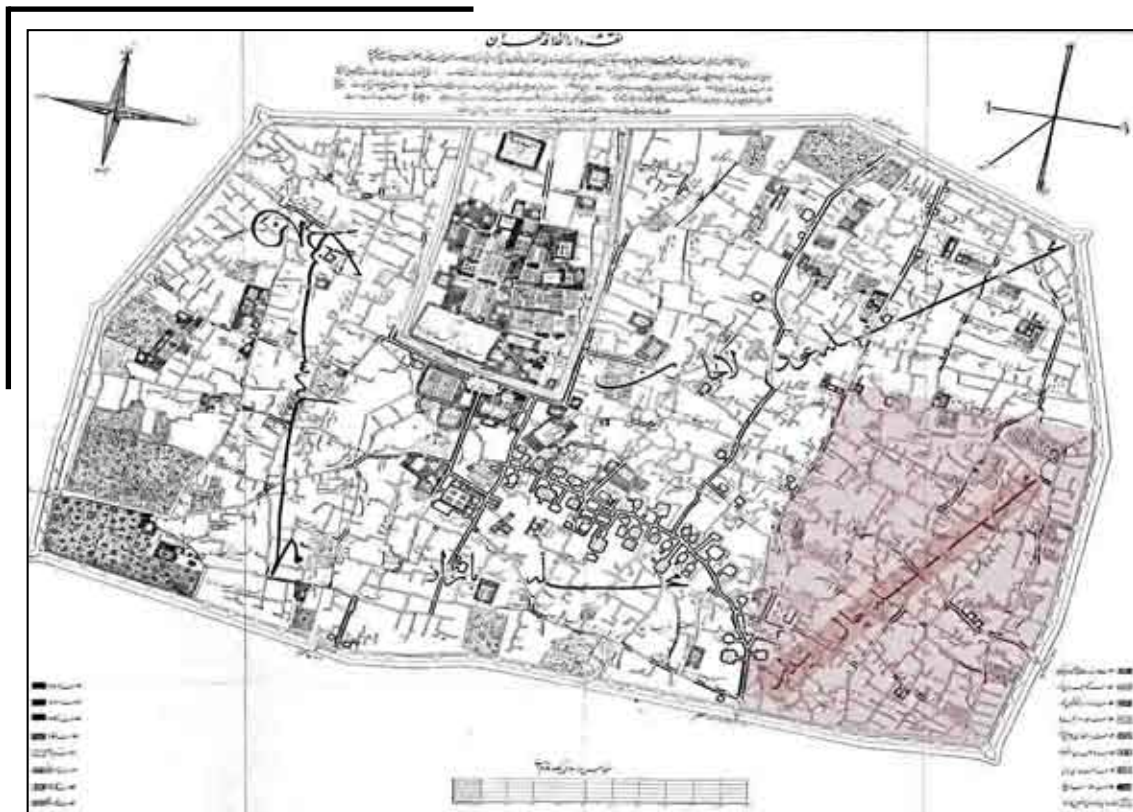
را مورد سنجش و بازنگری قرار دهد.

محله سیروس - شناسایی تاریخی

محله سیروس (با نام سابق چاله‌میدان) که در شرق بازار بزرگ تهران واقع شده، یکی از پنج محله تاریخی تهران (صفویه و اوایل قاجاریه) بوده و به دلیل هویت و ارزش‌های تاریخی حایز اهمیت است. در کتاب "تهران قدیم" آمده است که "تهران دارای ۵ محله بود؛ اول، محله عودلاجان؛ دوم، محله سنگلج؛ سوم، محله بازار؛ چهارم، محله چاله‌میدان؛ و پنجم، محله دولت... وجه تسمیه محله چاله‌میدان به علت خاک‌هایی بود که از اراضی آن برداشتند" (شهری، ۱۳۷۰، ص ۱۵).

دروازه دولاب در شرق و در خیابان ری و دروازه شاه‌عبدالعظیم در جنوب و در خیابان مولوی در این محله استقرار

داشتند. این دروازه‌ها از دروازه‌های تاریخی تهران در دوره صفوی بوده و در رد باروی اول (باروی صفوی) قرار داشتند. چنانچه در نقشه کرشیش که نخستین نقشه اصولی تهران محسوب می‌شود، مشهود است (تصویر ۱)، فضا تقریباً در ۹ کیلومتر مربع واقع در محدوده حصار عصر صفوی کاملاً سازماندهی شده است. شش دروازه در این نقشه مشخص شده است: دروازه دولت در شمال ارگ، دروازه شمیران، دروازه دولاب، دروازه شاه‌عبدالعظیم، دروازه محمدیه (دروازه نو) و دروازه قزوین (عدل و اورکاد، ۱۳۷۵، ص ۲۹). مرحله بعدی توسعه تهران تاریخی مربوط به دوره ناصرالدین‌شاه قاجار است. وی برای اینکه پایتخت خود را به صورت شهری مدرن مانند پاریس درآورد، همراه با احداث استحکامات

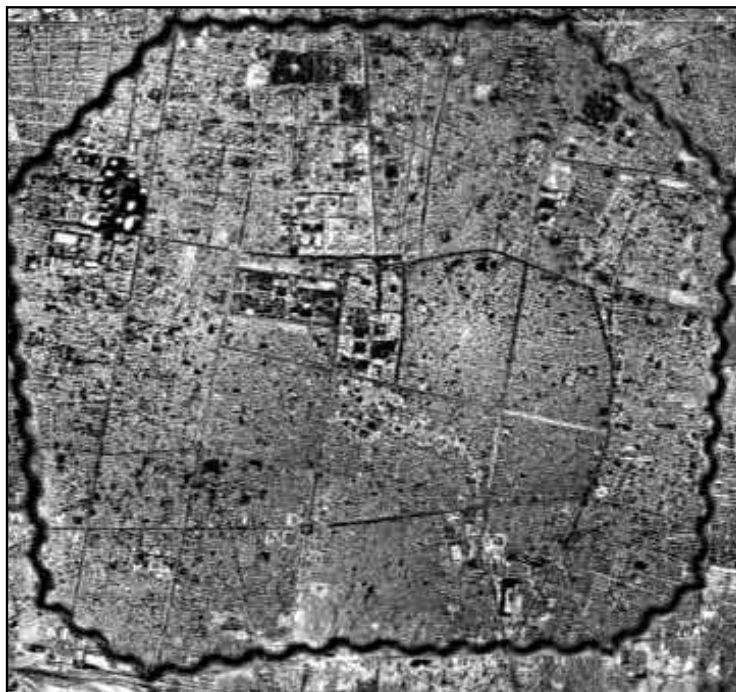

تصویر ۱) نقشه کرشیش - محدوده و محله بندی تهران در دوره صفوی

صادر کرد. نقشه این شهر جدید ۱۸/۲۵ کیلومترمربعی (تصویر ۲) را عبدالغفار (نجم‌الملک) در سال ۱۳۰۸ ترسیم کرده است. (همان، ص ۴۰ و ۴۱).

ویژگی‌ها و ارزش‌های موجود در بافت محله

شناسایی ویژگی‌ها و ارزش‌های بافت و معماری محله، امری ضروری به منظور حفظ و احیای الگوهای برتر موجود و نیز اتخاذ خط‌مشی صحیح در نوسازی هاست، به گونه‌ای که محله بعد از اعمال مداخلات نوسازی و بازسازی، هویت تاریخی خود را به نحو شایسته‌ای حفظ کند و این مداخلات و نوسازی‌ها در تلفیق با بافت موجود، لایه‌های تاریخی متناسب با بافت محله به وجود آورند، زیرا به طور عمده بهسازی و نوسازی محلات تاریخی بدون توجه به حفظ هویت و خاطرات جمعی و تاریخی محله صورت می‌گیرد و در نتیجه، محله هویتی تزیینی و جدید یافته که به سختی می‌تواند با تاریخ و پیشینه خود ارتباط برقرار سازد (جدول ۱).

تصویر ۲) محدوده باروی دوم روی عکس هوایی تهران سال ۱۳۳۵ (برگرفته از نقشه عبدالغفار)

تازه، ساختمان‌ها و راه‌های آمد و شد و فرمان تخریب حصار قدیم به مراتب بیشتر از حصار قدیمی بود،

جدول ۱) ویژگی‌ها و ارزش‌های بافت محله سیروس	
ساختاری	رگ و پی گذرهای موجود، مانند بازارچه نایب‌السلطنه که امتدادی از بازار بزرگ تهران در امتداد گذر سرپولک است و نیز گذر حمام گلشن
اجتماعی و اقتصادی	بازارچه نایب‌السلطنه و مراکز محل‌های قدیمی (دارای عناصری چون مراکز تجاری کوچک، مسجد، گرمابه و واحدهای تجاری در مقیاس محل‌های) که مرکز تجمع و مبادلات اقتصادی و فرهنگی محسوب می‌شود.
نظام دسترسی	نظام سلسله مراتب حرکت از واحدهای مسکونی به بن‌بست‌ها، گذرهای فرعی، گذرهای اصلی و مراکز محل‌های
خاطره جمعی و تاریخی	شکل‌گیری کاربری‌های خاص یا مراکز تجمع و فرهنگی با عناوین خاص محل‌های که قسمتی از هویت و تاریخ محله قدیمی محسوب می‌شود، مثل گذر حمام گلشن و...
مفهومی	اولویت زندگی پیاده، پررنگ‌بودن نقش همسایگی‌ها و مراکز محل‌های، زندگی جمعی، الگوی درون‌گرای خانه‌ها، تامین محرمیت واحدهای مسکونی از طریق داشتن حداقل گشایش در گذرها و...
بصری	ارتفاع و خط آسمان یکدست (ساختمان‌های ۱ و ۲ طبقه)، تناسب خوب و مقیاس انسانی
زیست محیطی	درختان داخل حیاط خانه‌ها که باعث ایجاد سایه، دید و منظر مطلوب در داخل گذرها شده‌اند.
کالبدی	گذربندهای ارگانیک معابر در قسمت‌های غربی محله که در محدوده باروی صفوی شکل گرفته‌اند. در قسمت‌های شرقی، گذربندهای معابر شطرنجی‌تر و منظم‌تر می‌شود، چراکه این قسمت در محدوده باروی دوم (باروی قاجاری) شکل گرفته است.

تصویر ۳) نمونه‌ای از سردرهای موجود خانه‌های مسکونی

ویژگی‌ها و ارزش‌های موجود در معماری محله مهم‌ترین مشخصه الگوی زندگی در این محدوده، خانه‌های حیاط‌دار است و می‌توان گفت از معدود محله‌هایی است که این الگوی زندگی، یعنی وجود ارتباط مستقیم خانه با حیاط و فضای سبز و باز به صورت یکدست، در بیشتر خانه‌ها حفظ شده است (جدول ۲).

جدول ۲) ارزش‌های معماری بافت محله سیروس	
کالبدی	عناصر خاص معماری نظیر ایوان، سهدری، طاق‌نماها و سرستون‌ها، هشتی و... (تصویر ۳ و ۴)
زیست محیطی	فضای باز و حیاط (حیاط مرکزی)، فضای سبز (باغچه‌ها و درخت‌ها)، آب (حوض و آبنما)
الگوی معماری	الگوی یکدست حیاط مرکزی در خانه‌ها؛ فضاهای بسته به شکل خطی یا (دارای حیاط با ایوان و سرستون‌های کارشده) یا (دارای حیاط مرکزی و عناصر هشتی و در بعضی موارد پیرنشین و طاق‌نماهای کنج حیاط‌ها. این خانه‌ها دارای الگوی تابستان‌نشین و زمستان‌نشین هستند). پیرامون فضای باز (تصویر ۵)
فرهنگی	تفکیک عرصه عمومی و خصوصی (اندرونی و بیرونی)
مفهومی	زندگی در کنار طبیعت و فضای باز، ایجاد بهشتی درونی (تفکیک درون و بیرون) تعلق خاطر ساکنان به خانه‌های خود (غالباً به دلیل بهره‌مندشدن از فضای باز و سبز)

تصویر ۴) نمونه‌هایی از الگوها و عناصر با ارزش معماری (سرستون‌ها و سردر ورودی)

تصویر ۵) نمونه‌هایی از الگوها و عناصر باارزش معماری (هشتی ورودی و طاق‌نما)

و سلب امنیت پهنه مسکونی در این قسمت شده است.

- * تغییر بافت اجتماعی در محدوده‌های ذکر شده در بالا به دلیل نفوذ فعالیت‌های مزاحم پهنه مسکونی
- * مشکلات زیست‌محیطی و آلودگی‌ها: سیستم دفع آب‌های سطحی که در سرتاسر محله به صورت کانیو است و طبق اظهارات ساکنان از وجود موش در معابر و خانه‌ها خبر می‌دهد.
- * عدم امنیت و معضلات اجتماعی: اظهارات ساکنان، از وجود پاتوق‌هایی برای معتادان و جوانان بیسکار خبر می‌دهد که این امر بیشتر در قسمت‌های مرده و در جاهایی که پلاک‌های بایر و مخروبه وجود دارد یا گذر‌هایی که از زندگی محل‌های فعال برخوردار نیست، اتفاق می‌افتد.
- * تردد بالای موتور و چرخ‌دستی در معابر اصلی
- * تغییر ساکنان قدیمی محله به دلیل پاسخگو نبودن بافت به نیازهای امروزی و سکونت اقشار کم‌درآمد و مهاجران
- * وجود لبه‌ها و بدنه‌های ناخوانا و نامتناسب در امتداد خیابان‌های پیرامونی محله، نیازمند پالایش کارکردی و کالبدی

مشکلات و چالش‌های مداخله
 محله سیروس بافت یکدست خود را تقریباً حفظ کرده و کمتر دچار اغتشاشی شده

مسایل و مشکلات بافت
 در حین بازدید از محله و در پی پرس‌وجو از افراد ساکن و محلی، مشکلات مختلفی شناسایی شد که زندگی ساکنان را دچار تنش و مشکلات عمده‌های کرده است. عمده‌ترین مسایل و مشکلات بافت محله سیروس شامل موارد زیر است:

- * فرسودگی زیاد بویژه در بخش‌های میانی بافت و قسمت‌هایی که مداخلات کمتری صورت گرفته است.
- * عدم وجود زیرساخت‌های شهری و امکانات و خدمات مناسب برای سرویس‌دهی به بخش‌های مسکونی و کمبود خدمات محله‌ای
- * تنگی و نفوذناپذیری معابر: بسیاری از گذرها و کوچه‌های فرعی، عرضی کمتر از ۲/۵ متر دارند که باعث عدم دسترسی ماشین می‌شود به اضافه طولانی بودن امتداد و گاه بن‌بست بودن آن‌ها. این معابر بویژه در مواقع اضطراری (عبور آمبولانس، آتش‌نشانی و...) می‌تواند باعث ایجاد مشکلات و مخاطرات جدی شود.
- * وجود معابر پیچ‌درپیچ و بن‌بست، با عرض کم در قسمت‌های غربی محله که باعث نفوذناپذیری و عدم خوانایی در این قسمت بافت شده است.
- * تلفیق کاربری‌ها: در قسمت غربی محله و تا عمقی از قسمت میانی نفوذ کارگاه‌ها، انبارها و فعالیت‌های پشتیبان بازار در بافت مسکونی باعث ایجاد اختلال کاربری‌های ناهماهنگ

محله سیروس بافت یکدست خود را تقریباً حفظ کرده و کمتر دچار اغتشاشی شده است که بسیاری از محلات به دلیل عدم همخوانی نوسازی‌ها با معماری تاریخی دچار آن شده‌اند

جدول ۳) راهکارهای پیشنهادی

اصولی	حفاظت و احیای هویت بافت تاریخی، بالا بردن معیارهای کیفی زندگی مردم ساکن در بافت کهن
فرهنگی	شناسایی، آگاهی و بهره‌برداری از ارزش‌های موجود بافت کهن، تقویت هویت موجود یا از دست‌رفته از طریق مداخلات و طراحی زمینه‌گرا، تلاش در راستای ایجاد محیط‌های شهری پایدار؛ تاکید و تقویت زندگی پیاده و بازتعریف درست الگوهای زندگی از طریق شهرسازی
اجتماعی	حفظ و تقویت تعلق خاطر ساکنان محله به مسکن و محله، ایجاد شرایطی برای تحقق‌پذیر کردن مشارکت مردمی و بالابردن دموکراسی و عدالت اجتماعی در محلات شهری
زیست محیطی	حفظ و تقویت الگوهای سکونتی موجود (فضای سبز و باز در خانه‌ها)
کالبدی	بررسی همه‌جانبه و دقیق بافت‌های محله به‌منظور انتخاب رویکرد مناسب برای مداخله هر قسمت اعم از بهسازی، نوسازی، بازسازی، مداخله موضعی - موضوعی، شناسایی پهنه‌های ارزشمند و تاکید بر حفظ و مرمت آن‌ها و ایجاد نوسازی‌های هماهنگ و همخوان با پهنه‌های تاریخی، تعدیل ارتفاع نوسازی‌ها در محله، حفظ ارتفاع کم و خط آسمان یکدست در پهنه‌های ارزشمند تاریخی، حفظ ساختار و استخوان‌بندی موجود محله به‌گونه‌ای که مابه‌ازای فضایی داشته باشد، چراکه تعریف گذرها به موازات ساختار موجود در بسیاری موارد پاسخ‌درستی نخواهد بود، ایجاد بیانی نو در معماری و شهرسازی برای تعامل میان زندگی امروز و روبه آینده و چشم‌داشتن به ارزش‌های قابل بهره‌برداری تاریخ و هویت گذشته و تلاش در جهت معاصر سازی الگوهای معماری و شهری موجود و ایجاد ترکیب‌های هماهنگ، نوآورانه و بدیع که در عین اینکه موجب تداوم تاریخی محله می‌شود، بتواند لایه‌های تاریخی در تناسب با بافت محله به وجود آورد.
اقتصادی	منع مداخله در بافت تاریخی از طریق سرمایه‌گذاران خصوصی، تقویت نهاد‌های عمرانی (شهرداری و نهاد‌های وابسته به آن) برای سرمایه‌گذاری در بافت، تاکید بر این باور که شهر قدیم به سکنه آن تعلق دارد و سکنه نباید متحمل هزینه شوند و این بخش عمومی است که باید هزینه‌ها را بپردازد، ارایه وام و اعتبارات و حمایت‌های مالی به مردم ساکن در محله، تعیین حدود مشارکت و حقوق مادی ساکنانی که در اثر اجرای طرح مرمت شهری دچار خسارت می‌شوند، افزایش ضمانت‌های مالی و اعتبارات سریع و مستقیم برای نوسازی‌های شهری، تقویت بنیه اقتصادی از طریق ایجاد فعالیت‌های درآمدزا در محدوده تجاری در بافت و ایجاد سرمایه و خودتکایی اقتصادی از طریق تقویت صنعت گردشگری در صورت امکان
حمل و نقل	اولویت بر حرکت روان پیاده، کندکردن حرکت سواره و تعریف حریم پیاده در بخش قدیمی، تجهیز شبکه پیاده با دو عنصر آب و گیاه، ایجاد تقاطع‌های غیرهم‌سطح با محور تاریخی و فرهنگی، تاکید و گسترش شبکه حمل و نقل عمومی، مجزا کردن مسیرهای آمد و شد سریع عمومی، تجهیز شهر قدیم با یک مسیر حلقوی سواره و تامین توقفگاه در مرکز شهر کهن

بررسی راهکارها	نمونه‌های تاریخی ارزشمند و در نهایت از میان رفتن هویت تاریخی محلات قدیم می‌شود.	است که بسیاری از محلات به دلیل عدم همخوانی نوسازی‌ها با معماری تاریخی دچار آن شده‌اند. چالش‌ها و مشکلات مداخله در محله سیروس شامل موارد زیر است:
تعاریف، واژگان و روش‌های مرمت شهری ^۱	* تحقق‌ناپذیری بسیاری از ایده‌ها و راهکارهای مناسب به دلیل مشکلات اقتصادی و عدم استطاعت مالی ساکنان	* عدم شناخت صحیح الگوهای ارزشمند موجود
مداخله در بافت‌های تاریخی نوعی مرمت شهری محسوب می‌شود. مرمت شهری را به سه طریق عمده می‌توان انجام داد:	* تمایل به آپارتمان‌سازی به عنوان راه‌حل پرمفعت‌تر برای ساکنان محلی و دیگر افراد ذینفع که موجب ایجاد معماری ناهمخوان با بافت تاریخی می‌شود.	* عدم الگوبرداری مناسب از ارزش‌های موجود در ساخت‌وسازهای جدید
۱- بهسازی (Rehabilitation):		* اولویت زندگی سواره و دیگر الگوهای زندگی مدرن در ساماندهی و نوسازی‌ها که باعث از میان رفتن بسیاری از
بهسازی شامل سلسله اقداماتی برای بهبود کالبد در کوتاه‌مدت است. در واقع بهسازی زمانی صورت می‌گیرد که فرسودگی نسبی فضا از لحاظ عملکردی حادث شده باشد.		

ارزش های زیبایی شناختی بسیاری وجود دارد که ناشناخته باقی مانده و با استفاده از این روش، می توان هر چه بیشتر این ارزش ها را ارتقا بخشید. در پس روش حفاظتی- تزئینی، تفکر فرهنگ گرا قرار گرفته است. از این راه، اقدامات مربوط به این روش به طور عمده با احیا، ایقا و نه تخریب مواجه است. پایه های نظری این روش را می توان به راسکین، موریس و سیت در قرن نوزدهم منسوب کرد.

۳- بازسازی شهری: این روش ابتدا پس از جنگ جهانی دوم، به دنبال تخریب های وسیع شهری مورد توجه قرار گرفت و برای مناطق آسیب دیده از جنگ مطرح شد. هدف از این روش، بازگرداندن فعالیت به فضا، برگشت به حالت عادی، زنده کردن حیات شهری و در یک کلام، باززنده سازی فضای شهری است. "این روش بیشتر در مورد خواست ها و اهداف فرهنگی و تاریخی- سیاسی انجام می شود و کمتر به مسایل مربوط به کاربرد مستقیم و عینی سازمان فضایی گذشته و حفظ بقای آنچه از دست زمان و مردم نجات یافته است، می پردازد" (فلامکی، ۱۳۷۵).

۴- موضوعی- موضوعی: هدف عمده این روش، تقویت وضع اقتصادی و تقلیل عوامل فرساینده کالبدی بافت است (همان، ص ۷۵). تفکر غالب در این روش، تفکر معماری- شهری است. در تفکر معماری- شهری، به دخالت های موضعی، بهبود شرایط محیطی، ارتقای فضای معماری و سلطه معماری "در محدوده خاص" از بافت یا فضای شهر توجه می شود. این تفکر، بر آن است که از بافت های با ارزش، حداکثر استفاده صورت پذیرد. آنچه از این روش حاصل می شود، اقدام در مقیاس طراحی شهری است که به تدوین طرح های اجرایی، واقع بینانه و مرتبط با مردم منجر می شود. روش طرح های شهری از دهه ۱۹۹۰ به بعد در کشورهای پیشرفته مورد توجه و استفاده قرار گرفته است،

۲- نوسازی (Renovation):

نوسازی زمانی انجام می شود که فضای شهری، مجموعه یا بنا از کارکردی مناسب و معاصر برخوردار بوده ولی فرسودگی نسبی کالبدی فضایی، سبب کاهش بازدهی و کارایی آن شده است. نوسازی مجموعه اقداماتی را شامل می شود که در عین حفاظت بنا، مجموعه یا فضای شهری کهن، سازمان فضایی را معاصر سازی کرده و امکان بازدهی بهینه آن را فراهم کند.

۳- بازسازی (Reconstruction):

به معنای از نو ساختن است. بازسازی زمانی صورت می گیرد که در بنا، مجموعه یا فضای شهری، فرسودگی به صورت کامل ایجاد شده باشد. این امر معمولاً برای ایجاد حیات جدید در سازمان فضایی فرسوده (بنا، مجموعه یا بافت) بکار می رود.

روش ها و انواع مداخله از منظر

مرمت شهری^۲

الف- روش های مداخله

مداخله می تواند به روش های متفاوتی صورت پذیرد که می توان آن ها را به شرح زیر دسته بندی کرد:

۱- **حفاظتی- بهداشتی:** این روش دربرگیرنده مجموعه اقدامات برای ارتقای کمی یا کیفی شرایط محیط زیست است. محرک اصلی این طرح ها را باید در ناهماهنگی بافت های قدیمی شهرها برای پذیرفتن شرایط جدید زیست محیطی دانست. این روش، با استفاده از امکانات و دستاوردهای جدید و برای پاسخگویی به نیازهای معاصر مورد استفاده قرار می گیرد و سعی بر آن است تا سازمان فضایی- کالبدی از بعد بهداشت مورد توجه دقیق واقع شود.

۲- **حفاظتی- تزئینی:** این روش دربرگیرنده مجموعه اقداماتی برای حفظ، نگهداری یا ارتقای زیبایی شناختی فضایی در پیکره، سیما و چهره معماری شهری بافت است. در بافت کهن،

بازسازی

زمانی صورت می گیرد که در بنا، مجموعه یا فضای شهری فرسودگی به صورت کامل ایجاد شده باشد این امر معمولاً برای ایجاد حیات جدید در سازمان فضایی فرسوده (بنا، مجموعه یا بافت) بکار می رود

زیرا فضاهای ساخته در آن کشورها به حد اشباع رسیده و تنها سازمندکردن آن‌ها در دستور کار قرار دارد.

ب- انواع مداخله^۲

مداخله‌های شهری را می‌توان به چهار دسته عمده، به شرح زیر تقسیم کرد:

۱- نوگرایانه: این نوع مداخله متأثر از نظریه‌های شهرسازان قرن نوزدهم نظیر اوئن، فوریه، ریچاردسون، کابه و پرودون است. هدف از این نوع مداخله، ارتقای سطح بهداشت و سلامت، افزایش کارایی و بالابردن زیبایی در سطح شهر است. به‌منظور رسیدن به این اهداف، مداخله نوگرایانه، علم و فن را به عنوان ابزار کار معرفی می‌کند. مداخلات نوگرایانه برای حل مسایل و مشکلات و مواجهه با آن، انقطاع فرهنگی را مطرح می‌کند و رو به آینده دارد و با اعتقاد بر آن، برای از بین بردن آشفتگی‌ها در فعالیت‌های شهری با منطقه‌بندی فعالیت‌های شهری، اصل مهم عملکرد را مطرح می‌کند. برای بالابردن میزان نظم در شهر، مداخله نوگرایانه، "دستورالعمل‌های نو، ساده و معقول آرا" جایگزین مقررات و آدین‌بندی‌های سنتی" (شوای، ۱۳۷۵، ص ۱۳) می‌کند.

۲- فرهنگ‌گرایانه: این نوع مداخله متأثر از نظریه‌های پیش‌شهرسازان قرن نوزدهم چون راسکین، موریس، سیت و ریمنون آنون است. هدف از این نوع مداخله، زنده کردن ارزش‌های فرهنگی گذشته در شهر، تکیه بر رشد شهر براساس اشکال کهن، توجه به ارزش‌های زیبایی‌شناختی شهرهای کهن، به حداقل رساندن دخل و تصرف در بافت‌های باارزش، ارزش‌دادن به کل و بالابردن میزان جذابیت و آرامش در شهر هاست. برای رسیدن به این اهداف، مداخله فرهنگ‌گرا توجه به ارزش‌های فرهنگی کهن را مینا قرار می‌دهد. این نوع مداخله، مواجهه با مسایل و مشکلات شهری را از طریق تداوم فرهنگی میسر می‌داند.

۳- فرا نوگرایانه: این نوع مداخله متأثر از نظریه‌های شهرسازی دهه شصت قرن بیستم میلادی به بعد است. مداخله فرانوگرایانه می‌تواند، تلفیقی از مداخلات نوگرایانه و فرهنگ‌گرایانه باشد که از افراط و تفریط دو نوع مداخله فوق بکاهد. محور اصلی این مداخله، حفظ تار و پود بافت کهن در کنار دگرگونی‌های کالبدی- فضایی شهر است. از این رو، حفظ ارزش‌های فرهنگی بافت تا اندازه‌ای مورد توجه است که سبب افزایش مشکلات ساکنان نشود و بالعکس، معاصرسازی بنا، مجموعه و بافت تا آن اندازه مورد توجه است که سبب از بین رفتن ارزش‌های فرهنگی آن نشود.

۴- مردم‌گرایانه: این نوع مداخله متأثر از نظریه‌های شهرسازی مشارکتی دهه‌های آخر قرن بیستم میلادی است که هدف آن، بالابردن میزان مشارکت مردم در تغییرات سازمان فضایی شهر است. مداخله مردم‌گرایانه، مخاطبان اصلی هر نوع مداخله‌های را مردم و ساکنان محدوده‌های مورد عمل می‌داند. بنابراین قبل از هرگونه مداخله‌ای، باید به نظرهای مردم توجه داشت و پس از بررسی آن‌ها، مداخله در بافت باید با همکاری مردم صورت پذیرد. مداخله مردم‌گرایانه بیش از طراحی به برنامه‌ریزی و بیش از خلق فضای شهری به درک آن می‌اندیشد.

نتیجه‌گیری

در میان انواع مداخله، روش فرانوگرایانه برای محله موردنظر مناسب‌تر به نظر می‌رسد، زیرا از طریق این نوع مداخله می‌توان در عین حفظ ارزش‌های فرهنگی، تاریخی و هویتی، مشکلات مداخله را نیز مورد توجه قرار داد و راهکارهای واقع‌بینانه‌تر و به روزتری را در هماهنگی با نیازهای زندگی معاصر ارائه داد. در مورد روش‌های مداخله، با توجه به نیازها، مشکلات، ضعف‌ها

و قوت‌های هر قسمت از بافت محله می‌توان راهکارها و روش‌های متفاوتی را به کار گرفت و بدین ترتیب راهکارهای مرمت شهری را به صورت ترکیبی از روش‌های مختلف مداخله پیشنهاد داد (جدول ۳). به عنوان مثال، برای قسمت‌هایی از بافت که از مشکلات زیست‌محیطی رنج می‌برد، مداخله حفاظتی- بهداشتی، برای محلاتی که دارای عناصر باارزش معماری یا شهری هستند، مداخله حفاظتی- تزیینی و به‌منظور تحریک توسعه و بالابردن انگیزه‌های مشارکت شهروندان و افراد ذینفع و نیز بازگشت سرمایه یا جلب سرمایه‌گذاری اقتصادی نهادها و ارگان‌های ذیربط، مداخله موضعی- موضوعی را می‌توان توصیه کرد.

منابع

- ۱- حبیبی، سید محسن و مقصودی، ملیحه، "مرمت شهری"، انتشارات دانشگاه تهران، تهران، چاپ سوم، ۱۳۸۶
- ۲- شوای، فرانسواز، "شهرسازی، تخیلات و واقعیات"، ترجمه سید محسن حبیبی، انتشارات دانشگاه تهران، تهران، ۱۳۷۵
- ۳- شهری، جعفر، "طهران قدیم"، انتشارات معین، تهران، ۱۳۷۰
- ۴- عدل، شهریار و اورکاد، برنارد، "تهران پایتخت دویست ساله"، سازمان مشاور فنی و مهندسی شهر تهران، انجمن ایران‌شناسی فرانسه، تهران، ۱۳۷۵
- ۵- فلامکی، محمدمنصور، "باززنده‌سازی بناها و شهرهای تاریخی"، انتشارات دانشگاه تهران، تهران، ۱۳۷۴
- ۶- فلامکی، محمدمنصور، "سیری در تجارب مرمت شهری: از ونیز تا شیراز"، انتشارات وزارت مسکن و شهرسازی، تهران، ۱۳۵۷
- ۷- لینچ، کوین، "تئوری شکل خوب شهر"، ترجمه سید حسین بحرینی، انتشارات دانشگاه تهران، تهران، ۱۳۷۶
- ۸- مهندسان مشاور باوند، "طرح تفصیلی منطقه ۱۲ تهران"، تهران، ۱۳۸۵
- ۹- مهندسان مشاور پلشیر، "آرئین معماری"، تهران، ۱۳۷۹
- ۱۰- مهندسان مشاور طاش، "تجرباتی در بهسازی و بازسازی بافت‌های شهری تاریخی و قدیمی"، تهران، ۱۳۷۳

تقسیم، تفکیک و افراز زمین

نادر نجیمی

کارشناسی ارشد برنامه ریزی
شهری و منطقه ای

در قوانین مصوب ایران، به موضوع تقسیم زمین با مالکیت مشاعی توجه زیادی شده و قوانین متعددی برای پاسخگویی به این موضوع به تصویب رسیده است. همچنین از زمان تهیه طرح‌های جامع و تفصیلی برای شهرها، به منظور به نظم در آوردن ساخت و سازهای شهری، قوانین دیگری علاوه بر قوانین قبلی در مورد ساماندهی تفکیک زمین در شهرها متناسب با طرح‌های جامع به تصویب رسیدند. در مجموعه این قوانین، از سه عبارت تفکیک، افراز و تقسیم استفاده شده و در تعدادی از این قوانین نیز این سه کلمه تعریف شده‌اند، اما به نظر می‌رسد، هنوز معنای آن‌ها برای استفاده کنندگان کاملاً روشن نبوده و در مواردی از این کلمات استفاده صحیح نمی‌شود. در مقالاتی که برای روشن شدن مفهوم این کلمات به چاپ رسیده، بیشتر به تفاوت‌های آن‌ها پرداخته، بدون اینکه معانی آن‌ها برای استفاده کنندگان روشن شود. در بیان این تفاوت‌ها به بیشترین موضوعی که پرداخته شده، موضوع تفاوت مالکیت‌ها از نظر انفرادی یا مشاعی بودن زمین و نحوه اقدام در این زمینه است. مثلاً گفته شده که تفکیک هم در مورد ملک مشاع صورت می‌گیرد و هم در مورد ملک غیرمشاع ولی افراز فقط در مورد ملک مشاع صورت می‌گیرد و گفته نشده که چه تفاوتی بین تفکیک و افراز یک ملک مشاعی وجود دارد. یا در جای دیگری گفته شده که تفکیک با رضایت و در حالت تفاهم مالکان مشاع امکان‌پذیر است اما لازمه افراز عدم تفاهم و رضایت و وجود اختلاف نسبت به حصه یکدیگر است، در حالی که الزاماً نباید اختلاف وجود داشته باشد تا افراز صورت

پذیرد، بلکه مالکان می‌توانند بدون داشتن اختلاف، نسبت به افراز ملک خود اقدام کنند. شاید دلیل این موضوع را باید در نحوه تعریف هر یک از این کلمات جستجو کرد. به عنوان مثال در ماده ۱ آیین‌نامه اجرایی قانون جلوگیری از خردشدن اراضی کشاورزی و ایجاد قطعات مناسب فنی و اقتصادی که توسط وزیران عضو کمیسیون امور زیربنایی، صنعت و محیط زیست در تاریخ ۱۳۸۸/۲/۲۰ به تصویب رسیده، برای معنا کردن این سه کلمه، گفته شده است که:

- تفکیک عبارت است از تقسیم مال غیرمنقول به قطعات کوچکتر
- افراز عبارت است از جدا کردن سهم مشاع شریک یا شرکا یا تقسیم مال غیرمنقول مشاع بین شرکا به نسبت سهم آن‌ها
- تقسیم عبارت است از تفکیک و افراز و غیر آن

همانطور که مشاهده می‌شود برای معنا کردن کلمات افراز و تفکیک، از کلمه تقسیم و برای معنا کردن کلمه تقسیم از کلمات افراز و تفکیک استفاده و مشخص نشده است که کدامیک از این کلمات دارای معنای عام بوده و کدامیک دارای معنای خاص. به علاوه در اینجا از عبارت "و غیر آن" استفاده شده که عبارتی نامشخص است و معلوم نیست که به چه نوع دیگری از تقسیم اشاره می‌کند.

در کتاب "ترمینولوژی حقوق" تألیف محمدجعفر جعفری لنگرودی نیز برای معنا کردن این سه کلمه گفته شده است که:

- تقسیم عبارت است از تفکیک حصه هر یک از شرکای ملک مشاع معین از طریق تراضی شرکا یا از طریق حکم دادگاه در صورتی که بین همه شرکا تراضی واقع نشود (تقسیم اجباری).
- افراز مراد تقسیم است.
- تفکیک در لغت به معنی جدا کردن است

و در اصطلاح ثبتي تقسیم قطعه زمین به قطعات است.

در اینجا نیز برای معنا کردن کلمه تقسیم از کلمه تفکیک و برای معنا کردن کلمه تفکیک از کلمه تقسیم استفاده شده، لذا با توجه به موارد فوق و به منظور دست‌یابی به معنای خاص این کلمات، لازم است تا به قوانین مصوب رجوع کرده و با استفاده از آن‌ها معنای دقیق هر یک از این کلمات را به دست آوریم. اولین قانونی که باید مورد بررسی دهیم، قانون مدنی مصوب ۱۳۰۷/۲/۱۸ است. در ماده ۱۲۳ و مواد ۵۸۹ الی ۶۰۶ این قانون، به موضوع تقسیم و افراز مال مشاع پرداخته شده و در کلیه مواد این قانون از کلمه تقسیم به معنای دادن سهم هر یک از صاحبان مال مشترک استفاده شده است که نشان می‌دهد قانون‌گذار از کلمه تقسیم به عنوان کلمه‌ای عام استفاده کرده است. همچنین در ماده ۵۹۸ این قانون آنجا که بحث از ترتیب تقسیم مال مشترک به عمل آمده، گفته شده که اگر مال مشترک مثلی (قابل تقسیم) باشد، به نسبت سهام شرکا، افراز می‌شود و اگر قیمتی (غیرقابل تقسیم) باشد، بر حسب قیمت تعدیل می‌شود که در اینجا اینطور استنباط می‌شود که اگر مراد، جدا کردن مال مشاع باشد، از عبارت تقسیم به عنوان کلمه‌ای عام استفاده شده و در حالتی که تقسیم مال از منظر میزان سهم هر یک از شرکا منظور نظر باشد، در آن صورت از کلمه افراز استفاده شده است، همان معنایی که در تمامی تعاریف موجود نیز از آن استفاده شده است. لذا می‌توان گفت که کلمه افراز، حالت خاصی از تقسیم است.

قانون دیگری که پس از این قانون در تاریخ ۱۳۴۵/۱۱/۲۷ به تصویب رسید، قانون اصلاح پارهای از مواد و الحاق مواد جدید به قانون شهرداری است. در این قانون از تشکیل

شورایی به نام شورای عالی شهرسازی به منظور رعایت اصول شهرسازی و بررسی و تصویب نقشه‌های مربوط به امر شهرسازی سخن گفته شده است. همچنین در این قانون از موضوع تفکیک زمین و مطابقت آن با نقشه جامع شهرسازی صحبت به میان آمده است. در این قوانین، هدف قانون‌گذار در استفاده از کلمه تفکیک، نشان دادن حالت خاصی از تقسیم زمین است که در آن رعایت ضوابط نقشه جامع شهرها در مورد قطعه‌بندی اراضی، خیابان‌کشی، ایجاد باغ و ساختمان، ایجاد کارگاه و کارخانه الزامی باشد. ادارات ثبت اسناد و دادگاه‌ها نیز مکلف شدند در موقع تقاضای تفکیک اراضی محدوده شهر و حریم آن عمل تفکیک را طبق نقشه‌ای انجام دهند که قبلاً به تصویب شهرداری رسیده باشد. در دو قانون تاسیس شورای عالی شهرسازی و معماری ایران و قانون ثبت اسناد و املاک که تقریباً به طور همزمان و پس از این قانون به تصویب رسیدند، مجدداً به موضوع تفکیک زمین پرداخته شد. در ماده ۶ قانون تاسیس شورای عالی شهرسازی و معماری ایران مصوب ۱۳۵۱/۱۲/۲۲ گفته شده که "در شهرهایی که دارای نقشه جامع شهر هستند، ثبت کل مکلف است در مورد هر تفکیک طبق نقشه‌ای که شهرداری براساس ضوابط طرح جامع تفصیلی یا هادی تأیید کرده باشد، اقدام به تفکیک کند". در اینجا نیز مانند قانون قبلی، قانون‌گذار در استفاده از کلمه تفکیک، نشان دادن حالت خاصی از تقسیم زمین را دنبال کرده که در آن رعایت ضوابط طرح جامع شهر مانند نصاب‌های مقرر در مورد عرض معابر، مساحت قطعات و سهم سرانه‌های خدمات عمومی منظور نظر باشد. همچنین در ادامه این ماده آمده است که "و در مورد افراز دادگاه‌ها مکلفند طبق نقشه تفکیکی شهرداری اقدام کنند" که در اینجا روشن می‌شود که اگر قرار باشد افراز یا به عبارتی تقسیم مال مشاع به نسبت سهام‌شمار صورت گیرد، باید ضوابط مربوط به تفکیک مطابق با شرایط و ضوابطی که در طرح جامع شهر گفته شده رعایت شود. همچنین در ماده ۱۵۴ قانون اصلاح

و حذف موادی از قانون ثبت اسناد و املاک مصوب ۵۱/۱۰/۱۸ گفته شده که "پس از تصویب نقشه جامع هر شهر برای تفکیک و افراز اراضی اداره ثبت و دادگاه‌ها باید با رعایت نقشه مذکور و آیین‌نامه‌های مربوط به شهرسازی رأساً اقدام به تفکیک کند". در اینجا نیز به تفکیک زمین با استفاده از ضوابط شهرسازی اشاره شده است. با توجه به قوانین فوق‌الذکر مشخص می‌شود که کلمه تقسیم دارای معنای عام بوده، اما تاکنون تعریف خاصی برای کلمه تقسیم در قوانین نشده که لازم است با استفاده از قوانین مصوب تعریفی برای این کلمه به دست بیآوریم. در برخی از قوانین از عبارت خرد شدن برای نشان دادن تقسیم اراضی استفاده شده، در حالی که به نظر می‌رسد کلمه قطعه‌قطعه کردن عبارت مناسب‌تری به جای خرد شدن برای اراضی باشد، لذا با استفاده از این تعریف می‌توان گفت:

- تقسیم عبارت است از قطعه‌قطعه کردن یک قطعه زمین به قطعات کوچک‌تر و با استفاده از معنای این کلمه و توضیحاتی که در بالا داده شد، می‌توان معنای دو کلمه افراز و تفکیک که حالت خاصی از تقسیم هستند را به شرح زیر به دست آورد. در این صورت:
- افراز عبارت است از تقسیم یک قطعه زمین مشاعی به نسبت سهم‌شراک
- تفکیک عبارت است از تقسیم یک قطعه زمین (انفرادی یا مشاعی) با رعایت ضوابط شهرسازی

با استفاده از تعاریف فوق می‌توان نحوه تقسیم زمین در حالت‌های مختلف را به شرح زیر بیان کرد:

یک مالک می‌تواند زمین خود را به هر صورتی که مایل باشد تقسیم کند، مگر آنکه ضوابط شهرسازی یا ضوابط مربوط به زمین کشاورزی برای تقسیم بر آن زمین حاکم باشد، که در آن صورت زمین باید مطابق با رعایت ضوابط مربوط به آن، تفکیک شود. ضوابط شهرسازی مانند نصاب‌های مقرر در مورد حداقل عرض معابر، مساحت قطعات و سهم سرانه‌های

خدمات عمومی، متناسب با موقعیت قرارگیری زمین از لحاظ قرارگیری در داخل محدوده یا حریم شهرها یا خارج از حریم شهرها و همچنین نوع آن از لحاظ کشاورزی یا باغی بودن متفاوت است. در صورتی که چند نفر مالک بخواهند زمین مشاع را بین خود تقسیم کنند، در آن صورت رأساً یا توسط اداره ثبت یا دادگاه باید به نسبت سهم هر یک، زمین افراز شود. در صورتی که زمینی که مورد افراز واقع می‌شود در محلی واقع شده که ضوابط شهرسازی بر آن حاکم نباشد، در آن صورت تقسیم زمین تنها با رعایت سهم هریک از آنان و در نظر گرفتن راه دسترسی به هر یک از قطعات کافی است، اما اگر ضوابط شهرسازی بر این زمین حاکم باشد، در آن صورت این افراز باید مطابق با اصول شهرسازی حاکم بر این زمین تفکیک شود که در آن رعایت حداقل نصاب تفکیک، بسته به محل قرارگیری زمین و نوع آن، رعایت حداقل عرض دسترسی‌ها برای قطعات تفکیکی الزامی است. در صورتی که در افراز بخشی از سهم مالکان در تعارض با حداقل ضوابط نصاب تفکیک قرار گیرد، افراز صورت نگرفته و آن بخش باید به صورت مشاعی باقی مانده و بر حسب قیمت تعدیل می‌شود. در افراز زمینی که ضوابط طرح تفکیکی بر آن حاکم است، موقعیت قرارگیری قطعات افرازی باید از لحاظ مرغوبیت و قیمت مد نظر قرار گیرد.

منابع و مآخذ

- قانون مدنی
- قانون ثبت اسناد و املاک
- قانون اصلاح و حذف موادی از قانون ثبت اسناد و املاک
- قانون اصلاح پاره‌ای از مواد و الحاق مواد جدید به قانون شهرداری
- قانون تاسیس شورای عالی شهرسازی و معماری ایران
- آیین‌نامه اجرایی قانون جلوگیری از خردشدن اراضی کشاورزی و ایجاد قطعات مناسب فنی و اقتصادی
- جعفری لنگرودی، محمدجعفر، تر مینولوژی حقوق، تهران، انتشارات ابن‌سینا، ۱۳۴۶

این بار... حادثه‌های دیگر

ساعت ۷ شب از طرف ناحیه..... شهرداری منطقه ۱۳ به مهندس ناظر اطلاع دادند که ملک تحت نظارت شما دچار حادثه شده و در محل ملک حاضر شوید. مهندس ناظر بلافاصله خود را به محل حادثه می‌رساند و این در حالی بود که هنوز اجساد زیر آوار بودند. ماموران شهرداری به طرف او می‌آیند و پس از پرس و جو مهندس ناظر را به ماموران نیروی انتظامی تحویل می‌دهند و بلافاصله مهندس ناظر دستگیر شده و با دستبند راهی کلانتری شده و در بازداشت می‌ماند. صبح زود مهندس ناظر را به دادسرا می‌برند و پس از بازجویی اولیه حکم بازداشت وی را صادر می‌کنند و هیچ وثیقه‌ای نیز پذیرفته نمی‌شود. مهندس ناظر مدت ۱۵ روز در بند ۴ بازداشتگاه در حبس به سر می‌برد.

مهندس ناظر در تاریخ ۹۱/۷/۲۵ پروانه تخریب و بازسازی را به شماره ۱۳۰۰۱۷۹۳۵ در شهرداری منطقه ۱۳ امضا کرده بود. آدرس این ملک واقع در تهران، خیابان فرخی، کوی باباطاهر شرقی است و مجوز احداث ساختمانی در ۷ طبقه شامل یک طبقه

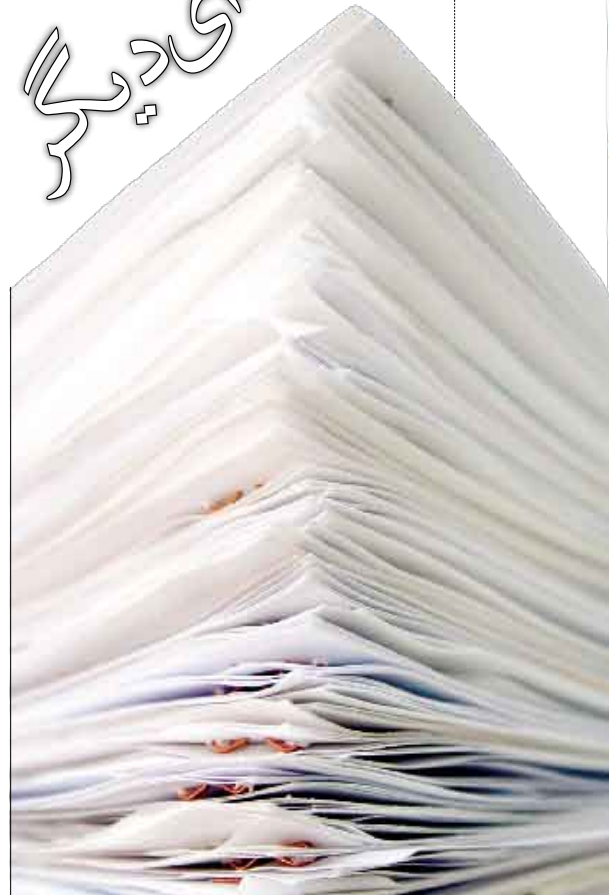
الهه ادمهر

کارشناس معماری

این بار حادثه پس از بارندگی مورخ ۹۱/۹/۲۱ مقارن ساعت ۱۸:۱۰ روز سه شنبه بعد از ظهر رخ داد و موجب فوت ۳ نفر و قطع نخاع دختری ۲۰ ساله شد.

ساختمان مسکونی در ضلع غربی ساختمان در دست احداث در سه طبقه و پیلوت مشتمل بر ۴ واحد مسکونی فرو ریخت. پس از حادثه و با اطلاع اهالی محل بلافاصله عوامل آتش نشانی و ستاد بحران منطقه در محل حاضر شدند و با همکاری نیروی انتظامی و شرکت برق و... عملیات امداد و نجات آغاز شد و در سحرگاه ۹۱/۹/۲۲ پس از خارج کردن ۳ نفر متوفی حادثه، عملیات پایان یافت. طبق نظر سازمان آتش نشانی، ایمن سازی ملک موصوف موقتاً برقرار شد و اقدام بعدی با توجه به استقرار نیروی انتظامی در محل منوط به دستور مقام قضایی شد. کمتر از یک ساعت از حادثه حدود

زیرزمین را داشت، مساحت ساختمان ۱۳۳۴/۳۴ مترمربع بوده و در زمان حادثه بر مبنای مجوز حاصل از پروانه فوق، عملیات ساختمانی برای احداث یک طبقه زیرزمین در جریان بوده و حسب مدارک موجود در پروانه، گودبرداری خاتمه یافته است.

مهندس ناظر شخص حقیقی و مهندس محاسب پروژه شرکت حقوقی بوده است. طبق گزارش های کارشناسی، مالکان ساختمان در تاریخ ۱۳۹۱/۵/۶ طی قرارداد مشارکت در ساخت با آقای..... برای احداث بنا در ۷ طبقه بنا را به امضا می‌رسانند. این شخص فاقد صلاحیت حرفه ای بوده و تنها کارت شرکت در آزمون معماران تجربی را داشته است، بنابراین عملیات ساختمان فاقد سازنده (مجری یا پیمانکار) دارای صلاحیت حرفه ای منطبق با قانون بوده است. برگ اعلام شروع عملیات ساختمانی که بدون درج تاریخ توسط مهندس ناظر و سازنده امضا شده بود، در تاریخ ۹۱/۷/۲۵ صادر شد.

تعهد حسن انجام کار توسط منطقه ۱۳ شهرداری تهران از مالک ساختمان اخذ شد که در آن مالک تعهد کرده که نسبت به شمع بندی ملک های مجاور جهت جلوگیری از هرگونه خطر احتمالی از ابتدای شروع عملیات ساختمانی اقدام کند و تمامی مسوولیت خطرهای جانبی این کار به عهده وی است.

فردای روز حادثه از طرف یکی از وراث فوت شده علیه پیمانکار و مهندس ناظر پروژه شکایتی در شعبه ۵ دادسرای منطقه ۲۷ تهران طرح می‌شود. کارشناس اولیه پرونده حادثه را چنین بیان می‌کند: ساختمانی که دچار ریزش شده، در ضلع غربی ملک در دست احداث قرار داشته که در هنگام حادثه ملک فروریخته به نحوی بوده که نیمی از ساختمان از محل اسکلت فلزی دهانه وسط به

سمت ملک در دست احداث رانش کرده، سازه نگهبان احداثی برخلاف نقشه مصوب بوده و بسیار ضعیف اجرا شده بود به نحوی که نتوانست در برابر رانش ساختمان تخریب شده مقاومت کند و به همین جهت نیمی از ساختمان کلاً تخریب شد. گود برداشته شده سه و نیم متر بود که با مشخصات نقشه تهیه مصوب تطابق نداشته است.

کارشناس اولیه پرونده نظریه خود را به این شرح اعلام می‌کند: علت وقوع حادثه بی احتیاطی و قصور از سوی پیمانکار پروژه و مهندس ناظر به علت عدم اجرای سازه نگهبان به نحو مناسب بوده و تخریب ساختمان ناشی از عدم رعایت میحث دوم مقررات ملی ساختمان توسط مهندس ناظر بوده است.

۱- مهندس ناظر پروژه به رغم آنکه دستور شروع بکار را صادر کرده است، در هنگام گودبرداری بر اساس شواهد در محل حضور نداشته و اقدامات ایمنی و اجرای سازه نگهبان را مطابق ضوابط معینه رعایت نکرده است و میزان تاثیر عمل نامبرده در این حادثه

۳۰ درصد است. ۲- پیمانکار به علت دخالت در کاری که صلاحیت انجام آن را نداشته، فاقد پروانه اشتغال معمار تجربی است و عدم اجرای سازه نگهبان به نحو مناسب میزان تاثیر عمل نامبرده در بروز حادثه ۳۰ درصد است.

۳- شش نفر از مالکان به علت عدم ارجاع کار به مجری ذیصلاح مقرر بوده و میزان تاثیر عمل مالکان در بروز حادثه مجموعاً ۱۸ درصد است.

۴- شهرداری منطقه ۱۳ تهران به علت عدم رعایت ماده ۳۳ قانون نظام مهندسی در معرفی مجری ذیصلاح که در پروانه ساختمانی نیز جای نام مجری خالی است ۲۲ درصد مقصر شناخته می‌شود.

بازپرس شعبه پنجم دادسرای جنایی تهران (مجمع قضایی شماره ۲۷) جهت بررسی حادثه تخریب ساختمان و اعتراض انجام شده به نظر کارشناس اولیه پرونده، هیات سه نفره کارشناس رسمی دادگستری انتخاب می‌کند و هیات کارشناسان در روز بازدید اعلام کردند که ساختمان گودبرداری شده به

عمق حدود سه متر و نیم و به عرض ۱۰ متر و طول ۱۸ متر گودبرداری به صورت غیر اصولی انجام شده و به علت عدم اجرای صحیح سازه نگهدارنده خانه چهار طبقه که مشتمل بر یک طبقه پارکینگ و سه طبقه مسکونی شامل ۶ واحد به مساحت حدود ۷۵ مترمربع است، دچار حادثه شده است. باتوجه به قدمت ساختمان تخریب شده که حدود ۳۰ سال از عمر آن می گذرد و نیز ریزش تصادفی ساختمان مذکور، باقیمانده ساختمان قابل استفاده نبوده و باید تجدید بنا شود.

ساختمان در حال احداث در زمان حادثه در مرحله احداث یک طبقه زیرزمین عملیات ساختمانی آن در حال انجام بوده و گودبرداری به اتمام رسیده بود. ملک در حال ساخت، به عرض ۱۰ متر (در بر خیابان) و طول ۱۷ متر دارای گودی به عمق تقریبی ۳/۵۰ متر بوده است که تقریباً نیمی از گود پس از حادثه پر از آوار فروریزش ساختمان مجاور شد و یک خودرو نیز در زیر آوار ماند. در گزارش هیات کارشناس اعلام شد که در عملیات

ساختمانی ایمنی و حفاظت کار در کارگاه رعایت نشده و مواردی از ضوابط الزامی مبحث دوازدهم مقررات ملی ساختمان (ایمنی و حفاظت در حین اجرا) و آیین نامه حفاظتی کارگاه های ساختمانی در این پروژه نقض شده بود.

هیات کارشناسان پرونده اعلام می کند: در زمان بازدید در محل حادثه، آثاری از سازه نگهدارنده در غرب گود وجود نداشت اما در سمت شرق ملک سازه نگهدارنده پس از فروریزش حادثه احداث شده بود.

در تحلیل موضوع، هیات کارشناسان اعلام می کند که مالکان بدون توجه به الزام مقرر در مبحث دوم مقررات ملی ساختمان که آنان را مکلف می کرد تا اجرای ساختمان را به شخص دارای صلاحیت حرفه ای و قانونی محول کرده و عملیات ساختمانی به ویژه در گودبرداری توسط شخص مجری اجرا و هدایت شده که تخصص و مهارت لازم را نسبت به آن نداشته است، وی به تکالیف قانونی مربوط در رعایت مقررات ملی ساختمان و تعهدات مندرج در پروانه ساختمانی عمل نکرده است. مجری

یا پیمانکار فاقد صلاحیت حرفه ای بوده و از امور مهندسی و مقررات ملی ساختمان اطلاع نداشته و مسلط بر این امر تخصصی نبوده است و ترتیبات فنی لازم را لحاظ نکرده و اصول مهندسی نیز رعایت نشده است که از بارزترین این ترتیبات، موارد مربوط به اجرای سازه نگهدارنده و تمهیدات پایه ای ساختمان مجاور است. بدین ترتیب دخالت وی در کاری که صلاحیت و مهارت لازم در آن نداشته مجاز نبوده است.

شهرداری تهران نیز بر این اساس مکلف بوده نام و مشخصات مجری دارای صلاحیت را در پروانه ساختمان قید کند تا بدین وسیله از دخالت اشخاص فاقد صلاحیت در امر اجرای ساختمان جلوگیری شود، ولی به این تکلیف قانونی عمل نشده است و اخطار توسط ناحیه شهرداری نیز وافی به مقصد نیست.

مهندس ناظر باید مقررات ملی ساختمان را رعایت کرده و نقشه های مصوب و پروانه ساختمان و ضوابط ایمنی را کنترل و در صورت عدم رعایت آن توسط مجری، ضمن تذکر کتبی به مجری مراتب (وجود تخلف) را به مرجع صدور پروانه (شهرداری) اعلام کند و حال آنکه در برابر نبودن مجری دارای صلاحیت و نبودن مسئول ایمنی، اقدامی نکرده است و ضمناً الزامات مقرر در مبحث دوازدهم مقررات ملی ساختمان (ایمنی و حفاظت کار در حین اجرا) و ماده ۷ آیین نامه حفاظتی کارگاه های ساختمانی درباره وظایف مهندسان ناظر نیز رعایت نشده است.

سازمان نظام مهندسی ساختمان استان تهران نیز که حق الزحمه مهندس ناظر را دریافت کرده است و براساس بندهای ۵ و ۸ ماده ۱۵ قانون نظام مهندسی و کنترل ساختمان مصوب ۱۳۷۴ و

بند ۲-۷-۱ مبحث دوم مقررات ملی ساختمان (نظامت اداری) سازمان مکلف بوده نسبت به نظارت بر حسن اجرای خدمات مهندسی و تعقیب متخلفان اقدام کند که این موارد رعایت و اجرا نشده است.

نظریه کارشناسان

با بررسی موارد پیش گفته و تدقیق در جزئیات امر و لحاظ جمیع اوضاع و احوال حاکم بر موضوع، علت حادثه و تخریب ساختمان، به نظر اینجانبان عدم رعایت اصول و نظامات مهندسی و الزامات مقررات ملی ساختمان و آیین نامه حفاظتی کارگاه های ساختمانی، در عملیات ساختمانی (گودبرداری) بوده است. تاثیر عدم رعایت الزامات قانونی حرفه ای و فنی فوق توسط اشخاص مذکور به شرح زیر است:

سازنده: ۴۵٪ (چهل و پنج درصد)
مهندس ناظر: ۱۸٪ (هجده درصد)
شهرداری تهران: ۱۵٪ (پانزده درصد)
مالکان: ۱۲٪ (دوازده درصد)
سازمان نظام مهندسی استان تهران: ۱۰٪ (ده درصد)

پرونده در تاریخ ۱۳۹۱/۹/۲۹ از طرف اداره کل معماری و ساختمان منضم به مدارک ارسالی از شهرداری منطقه ۱۳ برای رسیدگی به موضوع و عملکرد مهندس ناظر به سازمان نظام مهندسی ساختمان استان تهران ارسال می شود و در تاریخ ۱۳۹۱/۱۲/۱۵ پرونده به شورای انتظامی سازمان برای بررسی عملکرد نظارتی مهندس ناظر ساختمان فوق الذکر به سبب خسارت مالی و جانی ارایه می شود و شورای انتظامی سازمان پس از بررسی کلیه مدارک رای خود را به شرح ذیل اعلام می دارد:

شورا به استناد بندهای الف و ب ماده ۹۱ و ۹۲ آیین نامه اجرایی قانون نظام مهندسی و کنترل ساختمان، خوانده (مهندس ناظر)

را به مجازات انتظامی درجه ۴ به مدت ۱۲ ماه محرومیت استفاده از پروانه اشتغال و نیز ضبط آن توسط مرجع صدور پروانه در مدت محرومیت محکوم می کند. با توجه به اعتراض مهندس ناظر به نظریه هیات سه نفره کارشناسی در حال حاضر پرونده توسط هیات ۵ نفره در دست بررسی است. مهندس ناظر ادعا می کند که برگ شروع عملیات ساختمانی امضای بنده را دارد ولی در دفتر خدمات الکترونیک ثبت نشده لذا بنده شروع بکار را به شهرداری تحویل نداده ام و پرونده همچنان در مراجع قضایی در دست رسیدگی است.

بخشی از وظایف مالک

- مالک موظف است شروع عملیات ساختمانی را به صورت کتبی به اطلاع مهندس ناظر رسانده و رسید دریافت کند.

- مالک موظف است قبل از بتن ریزی (پی ریزی، سقف هر طبقه و یا برپایی اسکلت فلزی) کتبا مهندس ناظر را مطلع سازد.

- مالک حق ایجاد رامپ یا تعبیه پله در گذر را ندارد و مطابق پروفیل خیابان باید

پیاده رو را رعایت کند.
- حفظ و نگهداری از درختان موجود در ملک الزامی است.
- کلیه عملیات ساختمانی و عوامل کارگاهی تحت پوشش بیمه ساختمان قرار گیرد و طبق بند ۷-۱-۱۵-۱۴ مبحث دوم مقررات ملی ساختمان اقدام شود.

بخشی از وظایف مهندس ناظر

- ناظر مکلف است گزارش عملیات ساختمانی را در زمان شروع عملیات، اتمام پی ریزی، اتمام سقف هر طبقه، پایان سفت کاری، تاسیسات برقی و مکانیکی، نازک کاری و اتمام ساختمان را به شهرداری (دفاتر خدمات الکترونیک) طبق فرم گزارش مرحله ای ارایه کند.

- مهندس ناظر موظف است مفاد تبصره ۷ ماده ۱۰۰ قانون شهرداری ها و قانون نظام مهندسی ساختمان و آیین نامه های اجرایی آن را در کلیه مراحل عملیات ساختمانی (اعم از تخریب، گودبرداری، کنترل ایستایی ساختمان های مجاور) رعایت کند.

اولین همایش معماری و نظام مهندسی برگزار شد

شورای شهر و همچنین سازمان های مردم نهاد مانند نظام مهندسی ایجاد شود.

احمد دنیامالی عضو شورای اسلامی شهر تهران سخنران بعدی گردهمایی بود و گفت: بحث هویت معماری در شهر مهم است اما اگر نگاه جزم اندیشانه به آن داشته باشیم، آثار سویی در پی خواهد داشت. باید توجه داشته باشیم که جهانی شدن تاثیر زیادی روی این مساله دارد از این رو هر چقدر هم معماری اسلامی- ایرانی را مطرح کنیم در صورتی که تابع شرایط زمان و مکان نباشیم موفق نخواهیم بود.

وی بر حضور چهره های جوان و تازه نفس در عرصه های مختلف تصمیم گیری و سیاست گذاری تاکید کرد و افزود: باید در شهر تهران شرایط و فضایی برای حضور وسیع تر جامعه معماری ایجاد شود تا کارهای نو و موثری برای رفع تنش ها و ناهنجاری های این کلانشهر صورت گیرد.

الهه رادمهر به تشکیل کارگروه های پنجگانه "انرژی و تکنولوژی"، "اشتغال و

خدمات مهندسی"، "ارتقای دانش فنی مهندسان" و "ارتقای جایگاه شغلی آنها" اشاره کرد.

سید مهدی هاشمی رییس شورای مرکزی نظام مهندسی نیز ضمن تاکید بر پرهیز از فرم گرایی و هویت گریزی در معماری گفت: با توجه به هویت ایرانی- اسلامی و بومی کشور باید به گونه ای عمل کنیم که همانطور که به گذشته پر افتخار معماری خود می بالیم، باعث افتخار آیندگان باشیم.

رییس کمیسیون عمران مجلس شورای اسلامی تصریح کرد: امروزه مهندسان و معماران کشور در جایگاه واقعی خود قرار ندارند که دلیل اصلی آن، کاستی ها و کم لطفی هایی است که رفع کردن آنها را باید از خودمان شروع کنیم.

هاشمی با بیان اینکه معماری ما دستخوش دستبرد شده است خاطر نشان کرد: در این راستا هیچ کار ملی بزرگ و قابل دفاع به صورت گسترده صورت نگرفته است. برای حل این مشکل باید تعامل مناسبی بین دولت، نهادهای عمومی غیردولتی مانند شهرداری و

اولین همایش معماری و نظام مهندسی به همت هیات ریسه گروه تخصصی معماری سازمان نظام مهندسی ساختمان استان تهران ۲۷ آبان ماه در مرکز همایش های بین المللی رازی برگزار شد.

سید مهدی هاشمی رییس شورای مرکزی نظام مهندسی، احمد دنیامالی عضو شورای اسلامی شهر تهران، پیروز حناچی معاون معماری و شهرسازی وزارت راه و شهرسازی، اعضای هیات ریسه گروه تخصصی معماری، جمعی از اعضای هیات مدیره و حدود ۱۵۰ نفر از اعضای رشته معماری سازمان نظام مهندسی ساختمان استان تهران در این گردهمایی حضور داشتند.

الهه رادمهر دبیر اولین همایش معماری و نظام مهندسی آماری از تعداد اعضای سازمان به تفکیک رشته و جنسیت ارایه کرد و گفت: تحقق اهداف سازمان جز با مشارکت همه اعضا امکان پذیر نخواهد بود که از جمله این اهداف می توان به "رشد و اعتلای مهندسی"، "افزایش کیفیت

کارآفرینی"، "آموزش خدمات مهندسی معماری"، "تبیین جایگاه معمار و معماری" و "طراحی و ترویج معماری ایرانی-اسلامی" در هیات ریسه گروه تخصصی معماری اشاره کرد و افزود: از دیگر اقدامات گروه معماری به دنبال اجرایی شدن ماده ۳۳، آغاز نظارت بر حسن اجرای خدمات مهندسی از دی ماه سال گذشته و تدوین ضوابط معماری و شهرسازی با همکاری شهرداری تهران بوده است.

حامد مظاهریان رییس دانشکده معماری پردیس هنرهای زیبا دانشگاه تهران و عضو هیات ریسه گروه تخصصی معماری ضمن انتقاد شدید از عدم حضور پررنگ و وسیع اعضای جامعه معماری در اینگونه همایش ها و گردهمایی ها اظهار کرد: با توجه به اینکه هم اکنون حدود ۳۰۰ مرکز آموزش معماری در سراسر کشور وجود دارد انتظار می رود اعضای این رشته حضور بیشتر و موثرتری در این همایش ها داشته باشند که متأسفانه اینطور نیست و این نشانه عدم انسجام و اتحاد معماران است. با عدم حضور مهندسان معمار در عرصه های نظام مهندسی نمی توان شاهد احیای حقوق معماران بود. هم اکنون که منتخبان شما در هیات ریسه گروه تخصصی معماری تمام تلاش خود را برای احیای حقوق مهندسان معمار انجام می دهند بهترین فرصت برای مشارکت و ایجاد اشتغال و تعیین نقش جایگاه مهندسان معمار در نظام مهندسی می باشد.

در ادامه این گردهمایی احمد صدر عضو هیات مدیره و مدیر کنترل ساختمان سازمان نظام مهندسی ساختمان استان تهران گزارشی از عملکرد سازمان در شش ماهه اول سال ۹۲ در حوزه های ارجاع کار نظارت و اجرایی شدن ماده ۳۳ قانون نظام مهندسی و کنترل ساختمان ارایه کرد.

حیدر جهان بخش از اعضای هیات مدیره نیز به مشکلات مهندسان معمار اشاره کرد و گفت: یکی از مهم ترین

مشکلات پیش روی مهندسان معمار این است که هنوز تغییراتی که در حوزه حرفه ای و تخصصی رخ داده است، انطباق پیدا نکرده ایم زیرا تکنولوژی به سرعت و در سطح وسیعی وارد حوزه ساخت و ساز شده، مسایل طراحی تغییر کرده و ابعاد مسایل طراحی و انتظاراتی که از معماران وجود دارد به روزرسانی نشده است. از این رو هنوز به ابعاد واقعی شرایط روز و نقش امروزی مهندسان معمار در ساخت و ساز شهری به طور جدی توجه نشده و نیازمند بازنگری ویژه است.

در ادامه این نشست پیروز حناچی معاون معماری و شهرسازی وزارت راه و شهرسازی ضمن ابراز خوشحالی از حضور در بین معماران گفت: انشالله بنا داریم در این دوره توجه بیشتری به حوزه معماری داشته باشیم و تلاش کنیم که بالاترین مرجع تصمیم گیری به ویژه شورای عالی شهرسازی، توجه شورا و تصمیمات و سیاست های شورای عالی شهرسازی را به سمت موضوع معماری و کیفیت معماری بیشتر سوق دهیم. به هر صورت حجم عظیمی از سرمایه گذاری ها به طور مستقیم و غیرمستقیم توسط دولت، نهادهای عمومی و شهرداری ها، بانک ها و موسسات دولتی یا شبه دولتی انجام می شود و کیفیت معماری را بدون اوهام از همین مجرا می بینیم.

وی افزود: به تاریخ که نگاه کنیم آثاری که به آن می بالیم آثاری است که عمدتاً توسط حکومت ها و اراده آنها شکل گرفته است و امروز هم همچنان باقی هستند.

در بخش پایانی اولین همایش معمار و نظام مهندسی پانل تخصصی با حضور منوچهر اولیازاده، حامد مظاهریان، الهه رادمهر، فرهام مقدم راد، شوکا خوشبخت، رضا خوانپایه و احمد صدر اعضای هیات ریسه گروه تخصصی معماری تشکیل و به سوالات حاضران پاسخ داده شد.

تهیه و تنظیم پیش نویس مبحث ترافیک از مجموعه مقررات ملی ساختمان

که در ایران با گذشت ۱۷ سال از تدوین قانون نظام مهندسی و مبحث مقررات ملی، هنوز مباحث مربوط به زمینه‌های مختلف مهندسی ساختمان تهیه نشده است.

جمال قناعت در پایان تصریح کرد: امید است تا پایان آذر ماه سال جاری شناسایی مهندسان مشاور و مراکز تحقیقاتی و دانشگاهی توانمند در این زمینه و تنظیم قراردادهای مربوطه انجام شود و تا خرداد ۹۳ نیز پیش نویس نهایی مبحث ترافیک تهیه و به وزارت راه و شهرسازی و در نهایت جهت تصویب به هیات وزیران ارایه شود. گفتنی است این پیش نویس در صورت تصویب، در کل کشور لازم الاجرا خواهد بود. محمد محمدی نژاد عضو هیات مدیره سازمان نظام مهندسی ساختمان استان تهران و از اعضای این کارگروه با اشاره به اینکه تدوین استانداردها در هر رشته مستلزم الزامات قانونی، ضرورت و کاربرد است، اظهار کرد: در راستای تهیه و تنظیم پیش نویس مبحث ترافیک در مبحث دوم لزوم استفاده از خدمات مهندسان ترافیک مورد تاکید قرار گرفته است. از سوی دیگر ضرورت تامین آسایش ترافیکی شهروندان بسیار حائز اهمیت است زیرا عدم تامین آن موجب بروز معضلاتی از جمله تعطیلی ادارات به دلیل آلودگی هوا می شود. در مورد کاربردهای این پیش نویس هم حداقل کاری که می توانیم انجام دهیم این است که ابزاری واحد به عنوان مرجع و ملاک عمل در اختیار مهندسان ترافیک قرار گرفته و از پراکندگی انجام کار جلوگیری می شود.

تهیه پیش نویس مبحث ترافیک در پایان در مورد نتیجه تهیه این پیش نویس گفت: به دنبال تهیه این مبحث، دستورالعمل ساده ای در اختیار مهندسان ترافیک قرار می گیرد و بسیاری از برهم ریختگی های ترافیکی شهرها و همچنین بی نظمی های ترافیکی درونی و بیرونی ساختمان ها و در نتیجه مزاحمت های شهری و همسایگی در آینده قابل کنترل خواهد بود.

جمال قناعت رییس گروه تخصصی ترافیک شورای مرکزی نظام مهندسی ساختمان کشور نیز در مورد لزوم تهیه این پیش نویس گفت: بحث جایگاه مهندسان ترافیک در ماده ۶ قانون نظام مهندسی و کنترل ساختمان مطرح شده است. به استناد تبصره یک ماده ۴ قانون نظام مهندسی و کنترل ساختمان، وزارت راه و شهرسازی و وزارت رفاه و تعاون و امور اجتماعی، موظف شدند ظرف مدت ۱۰ سال از زمان ابلاغ این قانون (۱۳۷۴)، آن را به کل کشور توسعه دهند که متأسفانه با گذشت ۷ سال هنوز در بحث مقررات ملی در زمینه ترافیک هیچ مبحثی در دست نداریم. وی افزود: در مبحث دوم مقررات ملی ساختمان به کلیات حدود صلاحیت مهندسان ترافیک در تهیه طرح های شهرسازی اشاره شده است اما مشکل کنونی ما اینست که مقررات ملی در زمینه ترافیک و مرجعی که به طور واحد مورد استفاده مهندسان قرار گیرد، موجود نیست. این در حالی است که مقررات ملی ساختمان در کشورهای دیگر سابقه بیش از ۵۰ سال دارد در حالی

آخرین جلسه در دوره پنجم شورای مرکزی به منظور تهیه و تنظیم پیش نویس مبحث ترافیک از مجموعه مقررات ملی ساختمان در شورای مرکزی سازمان نظام مهندسی ساختمان برگزار شد. این جلسه با حضور اعضای کمیته راهبردی - اجرایی تهیه پیش نویس مبحث ترافیک متشکل جمال قناعت از کردستان، غلامرضا شیران رییس اصفهان، محمد محمدی نژاد از استان تهران، کامران زندی از استان قزوین و رامین آهوئی از استان خراسان رضوی چهارشنبه ۲۹ آبان ماه تشکیل شد. غلامرضا شیران رییس کمیته راهبردی - اجرایی تهیه پیش نویس مبحث ترافیک با اشاره به اینکه جلسات متعددی برای تهیه این پیش نویس برگزار شده است گفت: در این جلسات تمام موارد و موضوعات مرتبط با ترافیک که تاکنون مغفول مانده تهیه و مطرح شده و با بحث و بررسی بر این موارد، سرفصل موضوعات این پیش نویس تهیه شده است.

وی افزود: برای انجام این کار به بررسی و مطالعه استانداردهای موجود در کشورهای مختلف پرداخته و اصول کلی در زمینه نیازهای ترافیکی خرد و کلان و اصول مربوط به هر یک در کلان شهرهای کشور استخراج شده و براساس جمع بندی های صورت گرفته، فرم ارایه پیشنهادات آماده شده و طی نامه ای به کلیه مشاوران، شرکت ها، سازمان های تحقیقاتی و پژوهشگاه ها ارسال می شود تا براساس توانمندی هایشان با سازمان همکاری داشته باشند.

شیران در مورد اهداف تشکیل این کارگروه اظهار کرد: کارگروه مذکور به منظور تهیه اصول مورد نظر در تامین نیازهای ترافیکی در درون و برون ساختمان ها و همچنین در حوزه حمل و نقل همگانی تشکیل شده است. ضمن اینکه به صورت کمیته راهبردی با مشاوران همراه می شود و گزارش پیشرفت کار را به طور مرتب دریافت کرده و روند کار را کنترل می کند. رییس کارگروه

برگزاری نشست تخصصی کنترل مضاعف ساخت و ساز در بافت های فرسوده شهر تهران

نشست ناظران منتخب کنترل مضاعف نوسازی بافت فرسوده در راستای اجرایی کردن تفاهم نامه فی مابین سازمان نوسازی شهر تهران و سازمان نظام مهندسی ساختمان استان تهران برگزار شد.

این نشست با همکاری سازمان نظام مهندسی ساختمان استان تهران، سازمان نوسازی شهر تهران و دفاتر خدمات نوسازی محله پنجشنبه ۳۰ آبان ماه با حضور ۵۰ نفر از مهندسانی که در فراخوان ثبت نام کرده و طی مراحل مختلف مصاحبه و ارزیابی انتخاب شده بودند، در سالن جلسات مرکز آموزش علمی کاربردی سازمان نوسازی برگزار شد.

در ابتدای این نشست محمدحسین مسعودی عضو هیات ریسه گروه تخصصی عمران و رییس تیم کنترل و ارزیابی نوسازی بافت فرسوده سازمان نظام مهندسی ساختمان استان تهران به ارائه توضیحاتی درخصوص برگزاری این نشست پرداخت و گفت: به دنبال امضای تفاهم نامه همکاری بین سازمان نوسازی شهر تهران و سازمان نظام مهندسی ساختمان استان تهران در مهرماه سال جاری، جهت انتخاب افرادی که به عنوان نمایندگان سازمان، کنترل مضاعف را بر عهده گیرند، فراخوانی به کلیه مهندسان عمران عضو سازمان ارسال شد که در پی آن بیش از ۲۰۰۰ نفر اعلام آمادگی کردند و به دلیل محدودیت های موجود و انجام مراحل مختلف ارزیابی و مصاحبه، در نهایت ۵۰ نفر از بین آنها انتخاب شدند.

در ادامه علیرضا جعفری مدیرعامل سازمان نوسازی شهر تهران با تاکید بر ضرورت توجه به ارتقای کیفیت ساخت و ساز در بافت های فرسوده شهر تهران گفت: کیفیت ساخت و ساز در بافت شهری

اقدامات مهم هیات مدیره سازمان در دوره جدید اشاره کرد و افزود: در این دوره سعی کرده ایم عدالت را در ارایه کار به مهندسان برقرار کنیم و به همین دلیل طرح ارجاع کار نظارت را به اعضای سازمان به اجرا درآوردیم. در زمینه خسارات ناشی از گودبرداری نیز طرح نظارت بر گودبرداری ها را به اجرا درآوردیم که ماحصل آن کاهش ۷۰ درصدی خسارات ناشی از گودبرداری در شش ماهه نخست سال جاری نسبت به مدت مشابه سال گذشته بوده است.

در پایان جلسه محمدحسین مسعودی در مورد مکانیزم انجام کنترل مضاعف توسط مهندسان ناظر منتخب توضیحاتی ارائه کرد و گفت: ناظران منتخب در قالب ۱۰ تیم ۵ نفره گروه بندی شده اند. از میان ۵۰ نفر مهندس حاضر، ۱۵ نفر کارشناس رسمی سازمان (ماده ۲۷) بوده و از مهندسان دارای پروانه های کارشناسی مختلف از جمله دادگستری، قوه قضاییه، استاندارد و ارزیاب بیمه و همچنین اعضای هیات علمی دانشگاه ها نیز در تیم ها استفاده شده است.

گویای این حقیقت است که فعالیت های مهندسی از سطوح قابل انتظار برخوردار نیست و لازم است اقدامات گسترده ای در راستای فرهنگ سازی برای ارتقای کیفیت صورت گیرد.

وی راه اندازی دفاتر خدمات نوسازی شهر تهران را از اقدامات صورت گرفته در جهت ارتقای کیفیت عنوان کرد و افزود: در حال حاضر ۵۵ دفتر خدمات نوسازی در سطح شهر تهران فعال هستند و بر مراحل ساخت و ساز در بافت های فرسوده نظارت می کنند.

جعفری در ادامه اطلاع رسانی مناسب اجرای این طرح را ضرورتی اجتناب ناپذیر خواند و خاطر نشان کرد: اگر این حرکت حرفه ای و تخصصی به خوبی به اطلاع مردم برسد، شهروندان نیز خود را ملزم به قرار گرفتن در قالب مناسب دانسته و در نهایت شاهد هویت بخشی و تغییر الگوی مدیریت اجتماعی در شهر خواهیم بود.

در بخش دیگر این نشست، حجت اله عزیزی عضو هیات مدیره سازمان نظام مهندسی ساختمان استان تهران نیز به

نخستین نمایشگاه آثار هنری بانوان مهندس استان تهران برگزار شد

هدف حضور فعال و پرثمر آنان در حرفه برگزار می‌شود و یکی از مأموریت‌های این کمیسیون فراهم آوردن فرصت‌های مناسب برای بانوان و تشویق آنان به همکاری بیشتر با سازمان است.

سید مهدی هاشمی رییس نظام مهندسی کشور نیز با اشاره به اهداف تشکیل کمیسیون مشورتی بانوان تصریح کرد که این کمیسیون به دنبال ایجاد خودباوری در بانوان مهندس و استفاده از حضور فعال بانوان توانمند در عرصه خدمات مهندسی است.

در ادامه مزده مهرآفرین نقاش و عضو انجمن هنرمندان نقاش ایران ضمن تصریح توانمندی بانوان مهندس هنرمند شرکت کننده در نمایشگاه، بر اهمیت درک جایگاه هنر و تلفیق آن با دیگر رشته‌ها تأکید کرد.

در ادامه مراسم از مینا صمدزاده و شهین روشن قلب، سوسن خوشدل، فاطمه آذر نجات، نیره اسماعیلی، پانته آبطحی، مرضیه عباسی، سپیده مختاری و زینب رحیمی آشتیانی تقدیر شد.

تالیفی و ترجمه در زمینه‌های عمومی و تخصصی بودند.

نمایشگاه با حضور سید مهدی هاشمی رییس نظام مهندسی ساختمان کشور، تعدادی از اعضای هیات مدیره سازمان نظام مهندسی ساختمان استان تهران، تعدادی از اعضای شورای انتظامی و روسای دفاتر نمایندگی و مزده مهرآفرین نقاش و عضو انجمن هنرمندان نقاش ایران، بانوان مهندس هنرمند و جمعی از بازدیدکنندگان افتتاح شد.

در ابتدای مراسم، الهه رادمهر عضو هیات مدیره و مشاور امور بانوان سازمان با اعلام آمار حضور بانوان در دانشگاه‌ها و جامعه مهندسی کشور و با استناد به قانون نظام مهندسی و کنترل ساختمان و منشور حقوق و مسوولیت‌های زنان در نظام جمهوری اسلامی ایران، ضرورت توجه به این بخش از جامعه مهندسی را اجتناب ناپذیر دانست و ضمن بیان اهداف کمیسیون بانوان گفت: این نمایشگاه با چشم انداز فراهم کردن جایگاهی مناسب برای بانوان مهندس عضو سازمان و با

نخستین نمایشگاه آثار هنری بانوان مهندس استان تهران، به همت کمیسیون مشورتی بانوان سازمان نظام مهندسی ساختمان استان تهران و با سعی و تلاش الهه رادمهر مشاور امور بانوان سازمان از ۴ لغایت ۷ آذر در نگارخانه فرهنگسرای ابن سینا واقع در شهرک غرب برگزار شد. در این نمایشگاه که در سه محور هنری، علمی و فرهنگی برگزار شد، آثار بانوان مهندس در رشته‌های مهندسی معماری، شهرسازی، عمران، برق، مکانیک و نقشه برداری به نمایش عموم گذاشته شد. در بخش هنری و علمی این نمایشگاه آثار ۳۸ نفر به نمایش گذاشته شد. آثار ارایه شده در این بخش شامل نقاشی در تکنیک‌های آبرنگ، رنگ روغن، مداد رنگی، سیاه قلم، قلم فلزی و پاستل، تذهیب و مینیاتور، نقاشی روی کاشی، پتینه، تابلو برجسته، معرق، مجسمه سازی، عکاسی، طراحی لباس و پارچه، قلاب بافی، کلاژ و تیکه دوزی بود. آثار ارایه شده در بخش فرهنگی نمایشگاه نیز شامل کتب

نایب قهرمانی سازمان نظام مهندسی ساختمان در مسابقات لیگ برتر شطرنج باشگاه های استان تهران

هفته پایانی مسابقات لیگ برتر شطرنج باشگاه های استان تهران عصر روز پنج شنبه ۲۱ آذر ماه برگزار شد و تیم شطرنج سازمان با پیروزی ۳ بر ۱ در مقابل دانشگاه علمی کاربردی فدراسیون شطرنج به پیروزی دست یافت و پس از تیم نفت تهران به عنوان نایب قهرمانی رسید.

تیم شطرنج آقایان متشکل از سید جواد علوی مقدم، امین نصری، مهدی مهدوی راد، حسین میرزایی، محسن توکلیان، حسن رضانژاد با مربیگری سید جواد علوی مقدم و سرپرستی محسن توکلیان در این دوره از مسابقات حضور داشت و حسین میرزایی، محسن توکلیان و حسن رضانژاد نفرات پیروز این بازی بودند.

همچنین در بخش انفرادی محسن توکلیان و حسین میرزایی مدال طلای میزهای ۵ و ۶ را از آن خود کردند و سید جواد علوی مقدم مدال نقره میز ۲ و حسین میرزایی مدال برنز میز ۴ را کسب کردند.

همچنین دور پایانی مسابقات لیگ شطرنج بانوان باشگاه های استان تهران پنجشنبه ۱۴ آذر ماه برگزار شد و تیم شطرنج بانوان سازمان موفق به کسب یک مدال نقره انفرادی و عنوان تیم اخلاق این مسابقات شد.

تیم بانوان سازمان متشکل از ماندانا تیموری، مهرنوش زوار موسوی، صنم صابونی، الهام براتی، فاطمه قصدی و فرناز دمن آبی به سرپرستی و

رسید و صنم صابونی و فرناز دمن آبی نفرات پیروز این بازی بودند. ضمن اینکه فرناز دمن آبی مدال نقره میز ۶ این بازی هارانیاز آن خود کرد.

مربیگری محسن توکلیان در این بازی هاشرکت کرد. این تیم در برابر تیم هیات شطرنج تهران ۱ به نتیجه مساوی ۲ بر ۲

آغاز فعالیت رسمی کمیته مدیریت بحران و پدافند غیر عامل در سازمان نظام مهندسی ساختمان استان تهران

مورد توجه است و بسته به نیاز، دولت‌ها براساس آن برنامه ریزی می‌کنند و برای تحقق آن گام‌هایی را برمی‌دارند.

در ادامه این نشست محمدحسین مسعودی و دیگر اعضای حاضر در جلسه به تشریح موضوعات مختلف قابل طرح و بررسی در این کمیته پرداختند.

در این جلسه با توجه به توضیحات نماینده سازمان پدافند غیرعامل کشور مبنی بر عقد تفاهم نامه همکاری این سازمان با نظام مهندسی استان‌های البرز، کرمان، زنجان و قزوین مقرر شد پیش نویس تفاهم نامه مذکور فی مابین آن سازمان با نظام مهندسی ساختمان استان تهران نیز از سوی معاونت مهندسی پدافند غیرعامل تهیه و جهت اقدامات بعدی در اختیار این کمیته قرار گیرد.

صنعتی مالک اشتر، امام حسین (ع) و فارابی برگزار شد.

در ابتدای این نشست حجت‌اله عزیزی به اقدامات انجام شده در خصوص تشکیل کمیته مدیریت بحران و پدافند غیرعامل اشاره کرد.

عزیزی موضوع پدافند غیرعامل را موضوعی سهل ولی سخت عنوان کرد و افزود: سهل از آن نظر که بشر از دیرباز به فکر تامین جان و امنیت خود بوده است و سخت به خاطر پیچیدگی‌هایی که هم‌اکنون در تنوع تهدیدات حال حاضر وجود دارد.

سعید غفرانی رییس سازمان نظام مهندسی ساختمان استان تهران نیز در مورد اهمیت موضوع پدافند غیرعامل در سازمان مباحثی را راپه‌کرد.

وی گفت: موضوع پدافند غیرعامل امری است که در همه کشورها

اولین جلسه کمیته مدیریت بحران و پدافند غیرعامل در سازمان نظام مهندسی ساختمان استان تهران با حضور ریاست سازمان و جمعی از صاحب‌نظران و فعالان حوزه پدافند غیرعامل ۲۴ آذر ماه برگزار شد.

این جلسه با حضور سعید غفرانی رییس سازمان، حجت‌اله عزیزی عضو هیات مدیره و دبیر کمیته مذکور، محمدحسین مسعودی عضو هیات رییس گروه تخصصی عمران و کارشناس ارشد مهندسی پدافند غیرعامل، محمدرضا نجفی ساروکلایی عضو تیم کنترل و ارزیابی نوسازی بافت فرسوده، جمعی از اعضای متخصص و فعال سازمان در حوزه مدیریت بحران و پدافند غیرعامل و همچنین نمایندگان از سازمان پدافند غیرعامل کشور، انجمن علمی پدافند غیرعامل و دانشگاه‌های

برگزاری نخستین همایش بین‌المللی روشنایی و نورپردازی ایران

طراحی روشنایی و ایده پردازی با نور، رونق بخشیدن به صنعت روشنایی از طریق فراهم کردن بستری برای عرضه محصولات و خدمات به مخاطبان اصلی، توسعه زمینه خلاقیت در حوزه های مرتبط با نورپردازی (طراحی محصول، ایده های نورپردازی،...) و گردآوری و توسعه زمینه های مرتبط با تحقیق در مورد معماری ایرانی.

در این همایش هشت کارگاه تخصصی و آموزشی شامل آشنایی با نشریه جدید ۶۱۴ روشنایی معابر، اصول اندازه گیری روشنایی معابر همراه با کار عملی در سایت، اصول طراحی چراغ ها با استفاده از led، طرح جامع نورپردازی، نورپردازی بناهای تاریخی، تهیه محتوا در پروژه های نورپردازی دینامیک و نیز آشنایی با نرم افزار ecotech و نحوه محاسبه و طراحی نور طبیعی به ارایه آخرین دستاوردهای طرح جامع نورپردازی برگزار شد.

در حاشیه این همایش اعضای هیات رییس گروه تخصصی برق سازمان با اعضای هیات رییس گروه تخصصی برق سازمان نظام مهندسی ساختمان استان فارس جلسه ای مشترک برگزار و پیرامون مسایل تخصصی به بحث و تبادل نظر پرداختند.

انجمن بین‌المللی طراحان روشنایی، Roger Narboni نورپرداز مطرح فرانسوی و عضو انجمن نورپردازان بدون مرز، Joachim Ritter رییس کنفرانس بین‌المللی نورپردازی تخصصی، Thorste Bauer نورپرداز هنری و عضو PLDA و خانم Ulrike Brandt طراح و مجری بیش از ۵۰۰ پروژه نورپردازی در آلمان، کلیه افراد مرتبط با این فن اعم از طراحان نورپرداز، مهندسان روشنایی، تولیدکنندگان و عرضه کنندگان محصولات مرتبط با روشنایی، معماران، شهرسازان، دانشجویان و کارفرمایان با قرار گرفتن در کنار هم ضمن آشنایی بیشتر با افراد و شرکت های صاحب نام در عرصه بین‌المللی با آخرین دستاوردها و فعالیت های صورت گرفته در این زمینه آشنا شده و با یکدیگر به تبادل تجربه پرداختند.

اهداف این همایش عبارت بودند از: فراهم کردن زمینه برای ارتقای دانش روشنایی در سطح متخصصان از طریق ارتباط با مجامع علمی بین‌المللی، حمایت از مقالات و پژوهش های صورت گرفته در داخل کشور، فراهم کردن بستری برای ایجاد شبکه طراحان روشنایی و نورپردازی، فراهم کردن بستری برای برگزاری مسابقات

نخستین همایش بین‌المللی روشنایی و نورپردازی ایران ۲۵ تا ۲۷ آذر ماه سال جاری در سرزمین سبز شیراز، مجموعه ای که براساس نظر کارشناسان داخلی و خارجی از جنبه نورپردازی از شاخص ترین مجموعه های کشور است، با همکاری انجمن مهندسان روشنایی و نورپردازی ایران، سازمان نظام مهندسی ساختمان تهران، سازمان زیباسازی شهر تهران، دانشگاه علم و صنعت ایران، قطب علمی طراحی شهری دانشگاه شهید بهشتی، دانشکده معماری دانشگاه علم و صنعت ایران، خانه طراحی کارستان، انجمن علمی معماری و شهرسازی و همچنین با حمایت اداره کل میراث فرهنگی، صنایع دستی و گردشگری فارس برگزار شد.

محمد محمدی نژاد از گروه تخصصی ترافیک، منوچهر اولیازاده و شوکا خوشبخت از گروه تخصصی معماری، کیوان تیموری، علی کریمی و ابراهیم سجادی زند از گروه تخصصی برق و الهام امینی از گروه تخصصی شهرسازی با ارایه مقاله در این همایش حضور داشتند. در این همایش بیش از ۱۰۰۰ شرکت کننده از سراسر کشور به همراه چند تن از مشهورترین اساتید بین‌المللی نورپردازی دنیا، همچون Herbret cybulska رییس

همایش "ایمنی در گودبرداری" برگزار شد

به درستی مدیریت شود. عباس احمدآخوندی وزیر راه و شهرسازی نیز در مراسم اختتامیه این همایش راه حل مشکلات شهرها را در تغییر اساسی در دیدگاه‌ها عنوان کرد و گفت: متأسفانه شهرها با مشکلات بسیار جدی مواجه هستند که حل آنها نیازمند تغییر اساسی نگاه‌ها از مفهوم شهر به معنای مجموعه‌ای از ساختمان‌ها و رسیدن به مفاهیمی مانند امنیت، آسایش و رفاه شهروندان است که به شهر هویت یک سازمان اجتماعی می‌بخشد. وی با تأکید بر اینکه نباید مهندسی در کنترل و بازرسی خلاصه شود، تصریح کرد: باید نگاهی توسعه‌ای در بخش مهندسی داشته باشیم و توسعه، محور فعالیت‌های این بخش قرار گیرد. عباس احمدآخوندی با بیان اینکه به تعداد کارفرمایان در ایران، قانون نظام مهندسی وجود دارد، خاطر نشان کرد: در حقیقت نوعی نظام ملوک الطوائفی حاکم است که به کارفرمایان اجازه می‌دهد که شرایط متعددی برای مهندسی در نظر بگیرند. حال آنکه کارفرمایان می‌توانند شرایط قراردادی متعددی داشته باشند اما مهندسی امری واحد است.

جست و جو کرد و نه در اصل گودبرداری که با لحاظ ترتیبات فنی و اصولی و رعایت ضوابط لازم الاجرا می‌توان آن را مانند فعالیت‌های فنی و حرفه‌ای دیگر به درستی و در کمال صحت و دقت به انجام رساند. پیروز حناچی معاون معماری و شهرسازی وزارت راه و شهرسازی نیز با اشاره به اینکه سرانه سکونت هر شهروند در تهران ۵۵ مترمربع است، گفت: این میزان طی سال‌های اخیر به ۳۲ مترمربع و در حال حاضر به ۲۶ مترمربع تقلیل یافته است. وی از صدور ۱۰۰ میلیون مترمربع پروانه ساختمانی طی چهار سال اخیر در شهر تهران خبر داد و افزود: اگر این میزان به موارد مسکونی تقسیم شود به هر خانواده چهار نفری ۹۰ تا ۱۰۰ متر مسکونی اختصاص می‌یابد و بیانگر بارگذاری ۸۰۰ هزار نفر در سال است. پیروز حناچی بر ضرورت بازنگری در شهرسازی تأکید کرد و گفت: حقوق مردم در این میان مورد توجه قرار نگرفته و در هیچ دوره‌ای در مقایسه با مدت اخیر از منابع تهران استفاده نشده است و حال باید با فشار بر افکار عمومی این راه متوقف شود و شهر

اولین همایش از سلسله همایش‌های "ایمنی در کارگاه‌های ساختمانی" با عنوان "ایمنی در گودبرداری" ۲۷ تا ۲۹ آذر ماه در مرکز همایش‌های بین‌المللی دانشگاه شهید بهشتی تهران برگزار شد. منوچهر شیبانی اصل دبیر همایش برگزاری این همایش را فرصت مناسبی برای تمامی دست‌اندرکاران ساخت و ساز برای داشتن نگاهی نو به این بخش از خدمات مهندسی دانست و گفت: عملیات گودبرداری در سال‌های اخیر با واژه "حادثه" عجین شده به نحوی که شنیدن نام گودبرداری برای بسیاری از هموطنان ما، ریزش دیواره گود و ساختمان‌ها، تاسیسات مجاور و آسیب‌های جانی و مالی را تداعی می‌کند. وی با اشاره به اینکه آنچه گودبرداری را به حادثه تبدیل می‌کند، عملکرد دست‌اندرکاران است، افزود: گودبرداری مانند هزاران امر فنی و تخصصی در هزاره سوم، موضوعی فنی و تخصصی و دارای جایگاهی علمی و حرفه‌ای است و آنچه باعث تبدیل شدن آن به حادثه می‌شود عملکرد دست‌اندرکاران است لذا ریشه‌های اصلی حوادث گودبرداری را باید در نظام کنترل ساختمان

دیدار اعضای هیات ریسه گروه تخصصی شهرسازی سازمان با رئیس کمیسیون معماری و شهرسازی شورای شهر

شهری باشیم. محمد سالاری رئیس کمیسیون معماری و شهرسازی شورای اسلامی شهر تهران نیز در این نشست ضمن استقبال از پیشنهاد انجام همکاری های دو جانبه بین این کمیسیون و نظام مهندسی ساختمان استان تهران، به تشریح وظایف کمیسیون شهرسازی و معماری و معرفی اعضای آن پرداخته و از تشکیل کمیته هایی به عنوان زیرمجموعه این کمیسیون خبر داد.

در ادامه این نشست حکمت امیری مهم ترین مساله در کارآمدی مدیریت شهری را استفاده از نیروی متخصص عنوان کرد و گفت: بکارگیری متخصصان حرفه ای از ضروریات امروز در اداره امور شهرهاست.

در پایان جلسه مقرر شد به منظور توسعه زمینه های همکاری مشترک و استفاده بهینه از ظرفیت های موجود در هر دو طرف، تفاهم نامه ای امضا شده و هر چه سریع تر زمینه اجرایی شدن بندهای آن مورد بررسی قرار گیرد.

ساختمان استان تهران تاکید کرد و گفت: با تعامل سازنده بین شورا و سازمان نظام مهندسی، می توان بسیاری از مشکلات و دغدغه ها در خصوص نظام ساخت و ساز موجود را که به تنهایی توسط شورا و سازمان قابل حل نیست، سامان بخشید. الهام امینی نیز در خصوص فعالیت های انجام شده در هیات ریسه گروه تخصصی شهرسازی گزارشی ارائه کرد.

محمد محمدی نژاد هم با اشاره به تلاش های سازمان نظام مهندسی ساختمان استان تهران برای ارتقای جایگاه و بهبود وضعیت نقش مهندسی در نظام ساخت و ساز کشور گفت: نظام مهندسی ساختمان استان تهران به عنوان یک بازوی علمی و تخصصی در خدمت مدیریت شهری تهران است.

در ادامه محمدتقی تقی زاده به موضوع رویکرد مشارکتی شهروندان در ساماندهی بافت های شهری اشاره کرد و گفت: با بالابردن میزان مشارکت شهروندان در تغییرات سازمان فضایی شهر تهران می توانیم شاهد ارتقای محیط و کالبد

اعضای هیات ریسه گروه تخصصی شهرسازی سازمان نظام مهندسی ساختمان استان تهران با محمد سالاری رئیس کمیسیون معماری و شهرسازی شورای اسلامی شهر تهران دیدار و گفت و گو کردند.

این دیدار با حضور اعضای هیات ریسه گروه تخصصی شهرسازی و ترافیک شامل جابر نصیری، محمدتقی تقی زاده، حکمت امیری، فیروز علیزاده و الهام امینی، محمد محمدی نژاد دبیر هیات ریسه گروه تخصصی ترافیک، حمیدرضا پسندیده عضو هیات ریسه گروه تخصصی ترافیک ۱ دی ماه در دفتر محمد سالاری رئیس کمیسیون معماری و شهرسازی شورای اسلامی شهر تهران برگزار شد.

در ابتدای جلسه جابر نصیری دبیر هیات ریسه گروه تخصصی شهرسازی ضمن تشکر و قدردانی از برگزاری این نشست، بر تعامل سازنده کمیسیون شهرسازی و معماری شورای اسلامی شهر تهران با گروه تخصصی شهرسازی سازمان نظام مهندسی

اطلاعیه مهم مالیاتی

با توجه به آخرین بخشنامه صادره به شماره ۲۳۰/۳۱۳۳۳/د مورخ ۹۲/۱۰/۲۸ معاون مالیات های مستقیم کشور، کلیه ماموران مالیاتی موظف به رعایت آن بوده و در صورتی که در ضمن رسیدگی به عملکرد اعضای سازمان، مفاد این بخشنامه ملاک عمل قرار نگیرد، لازم است اعضای سازمان مراتب را کتبا با ذکر حوزه مالیاتی، نام ممیز و شماره پرونده مالیاتی خود یا در صورت رسیدگی در کمیسیون حل اختلاف مالیاتی (بدوی یا تجدید نظر) نام نماینده سازمانی امور مالیاتی، شماره کمیسیون، حوزه مالیاتی و شماره پرونده مالیاتی خود را به شورای مالیاتی سازمان نظام مهندسی سازمان تهران سریعاً اعلام کنند.

شورای مالیاتی سازمان

شماره ۲۳۰/۳۱۳۳۳ تاریخ ۱۳۹۲/۱۰/۲۸ شماره ۱۳۹۲/۱۰/۲۸ پست	 <p>سازمان امور مالیاتی و دارایی سازمان امور مالیاتی کشور</p> <p>سال "حمله سیاسی، حمله اقتصادی" معاونت مالیاتهای مستقیم</p> <p>بسمه تعالی</p> <p>جناب آقای جنتی رئیس محترم امور مالیاتی شهر تهران</p> <p>بسمه تعالی</p>	وزارت امور اقتصادی و دارایی سازمان امور مالیاتی و دارایی سازمان امور مالیاتی کشور
<p>احتراماً، بازگشت به نامه های شماره ۲۵۰/۵۲۱۱/د مورخ ۱۳۹۲/۹/۱۲ و ۲۵۰/۵۹۸۳/د مورخ ۱۳۹۲/۱۰/۱۷ و ضمیمه آن در خصوص محاسبه مالیات و اختلاف بین مالیات تعیین شده از طریق رسیدگی و تشخیص مالیات بر مبنای تعرفه مصوب سازمان نظام مهندسی ساختمان موضوع نامه شماره ۲۳۰/۱۶۳۰۴/د مورخ ۱۳۹۲/۶/۱۷ این معاونت و اجرای مفاد دستورالعمل خوداظهاری درآمد مشمول مالیات و مالیات اعضای سازمان مذکور که طی بخشنامه شماره ۲۳۰/۹۱۸۵/د مورخ ۱۳۹۲/۴/۱۱ ابلاغ شده است، به اطلاع می رسانند:</p> <p>آنچه که در توافقات تصریح شده موضوعی است که طبق دستورالعمل های مربوطه بایستی عیناً رعایت شود در سایر موارد که رسیدگی ها از طریق علی الراس و خارج از توافقات صورت می گردد با توجه به نص صریح مواد ۹۸ و ۲۳۷ قانون مالیاتهای مستقیم برای تعیین درآمد مشمول مالیات و مالیات بایستی پس از تحقیقات و بررسی های لازم و کسب اطلاعات مورد نیاز از مراجع مختلف اعم از دولتی یا غیردولتی براساس مأخذ صحیح و متکی به دلایل و اطلاعات کامل اقدام نمود. حال بخشنامه شماره ۲۳۰/۱۶۳۰۴/د مورخ ۹۲/۶/۱۷ این معاونت در واقع یکی از قراین و اطلاعات موضوع ماده ۹۸ قانون مارالذکر را ارسال نموده و مانع تحقیقات بیشتر و شناسایی سایر درآمدهای واقعی مودی نمی باشد.</p> <p>بهرحال نه تنها در این صنف بلکه در کلیه رسیدگی ها ماموران مالیاتی مکلفند مفاد مواد ۹۸، ۲۳۷، ۲۷۰ و سایر مقررات مربوط به قانون مالیاتهای مستقیم را رعایت نمایند.</p>		
<p>حسین وکیل</p> 		

اطلاعیه مهم شورای مالیاتی در خصوص اجرای ماده ۱۶۹ مکرر

حسین و کیلی معاون مالیات های مستقیم سازمان امور مالیاتی کشور خبر داد: پایان اسفند آخرین مهلت ارسال صورت معاملات سال ۹۱ و ۳ فصل ۹۲ است. معاون مالیات های مستقیم سازمان امور مالیاتی کشور گفت: مودیان مالیاتی تا پایان سال جاری فرصت دارند صورت معاملات چهار فصل ۱۳۹۱ و نیز سه فصل سال ۱۳۹۲ را به سازمان مالیاتی ارائه دهند. به گزارش رسانه مالیاتی ایران، حسین و کیلی با بیان این مطلب افزود: در راستای اجرای ماده ۱۶۹ مکرر قانون مالیات های مستقیم و به منظور تکریم مودیان مالیاتی و تسهیل در انجام وظایف قانونی مودیان مذکور، مهلت تسلیم و ارسال یا تکمیل فهرست اطلاعات معاملات چهار فصل سال ۱۳۹۱ (بهار، تابستان، پاییز و زمستان) و سه فصل اول سال ۱۳۹۲ (بهار، تابستان و پاییز) تا تاریخ ۲۸ اسفندماه سال جاری تمدید شد. وی افزود: کلیه مودیان محترم مالیاتی مشمول مقررات مذکور که تاکنون نسبت به انجام تمام یا بخشی از تکالیف قانونی خود عمل کرده اند، مکلفند با مراجعه به سامانه سازمان امور مالیاتی به نشانی WWW.TAX.GOV.IR نسبت به ارسال یا تکمیل اطلاعات معاملات فصلی خود از طریق سامانه مذکور به صورت الکترونیکی یا تحویل لوح فشرده تکمیل شده از طریق نرم افزار غیر برخط (OFFLINE) به ادارات کل امور مالیاتی ذیربط اقدام کنند. معاون مالیات های مستقیم سازمان امور مالیاتی کشور خاطرنشان کرد: عدم انجام تکالیف قانونی موجب تعلق جرایم مالیاتی خواهد شد که وفق مفاد قانون مالیات های مستقیم، قابل بخشش نیست.

نحوه اجرای دستورالعمل ماده ۱۶۹ مکرر قانون مالیات های مستقیم

- * فهرست اعلامی هر خریدی که در دفاتر اعلام شود جزء ۱۶۹ مکرر است که می تواند شامل خدمات باشد یا کالا
- * فهرست اعلامی فروش هم ارایه خدمات مهندسی است که جزو اعلام در ۱۶۹ مکرر است.
- * مبالغی که زیر ۶۷۰ هزار تومان است چه خرید چه فروش باید به صورت تجمیع شده بدون نیاز به درج مشخصات طرف مقابل اعلام شود اگر مثلاً چند مورد بوده ولی چون زیر قیمت ۶۷۰ هزار تومان است مجموع را به صورت مبلغ کل در نرم افزار ماده ۱۶۹ مکرر اعلام کنید.
- * کلیه مبالغ بیشتر از ۶۷۰ هزار تومان باید حتماً جدا و تفکیک شده اعلام گردد چه در خرید چه در فروش
- * در وضعیت بیش از ۶۷۰ هزار تومان اگر طرف معامله شخص حقیقی می باشد، مشخصات کامل به همراه کد ملی وجود داشته باشد و اگر شرکت است مشخصات کامل با شناسه ملی یا کد اقتصادی باید وارد شود.
- * آدرس سایت سازمان امور مالیاتی کشور tax.gov.ir است که در قسمت ارسال فهرست معاملات فرآیند اجرای ماده ۱۶۹ مکرر باید انجام پذیرد.
- * کسانی که ثبت نام کد اقتصادی را انجام داده اند و نام کاربری و رمز عبور از طریق پست دریافت نموده اند میتوانند از طریق سامانه tax.gov.ir وارد سایت مذکور شده و اطلاعات مربوط به خرید، فروش، قرارداد و امتناع را به صورت online یا (بر خط) اطلاعات را وارد کنند و اگر نام کاربری و رمز عبور را دریافت نکرده اند بایستی از طریق سایت tax.gov.ir وارد سامانه شده و نرم افزاری که به عنوان نرم افزار (غیر بر خط offline) بارگذاری (دانلود کرده) و از طریق نرم افزار اطلاعات را وارد کنند و پس از اتمام ورود اطلاعات از طریق نرم افزار مربوطه رسید ارائه شده توسط نرم افزار را به همراه C.D. (لوح فشرده) که حاوی فایل اکسس با نام TTMS.MDB را تحویل اداره کل مربوطه نموده و رسید دریافت کنید. جهت پاسخگویی و مشاوره سازمان امور مالیاتی کشور می توانید با شماره ۳۵۰۸۷ تماس بگیرید.
- نکات قابل توجه در تکمیل معاملات فصلی به صورت غیر برخط (Offline)**
- در صورتیکه به نکات زیر توجه نکنید، هنگام ارسال اطلاعات با مشکلات بزرگی مواجه خواهید شد.
- * فقط از قالب اکسس ارایه شده سازمان امور مالیاتی استفاده کنید. در صورتیکه از office با نگارش بالاتر استفاده می شود، حتماً هنگام ذخیره کردن فایل اکسس، آنرا با نگارش ۲۰۰۳ (با پسوند mdb) ذخیره کنید.
- * نام جداول و ساختار جداول (ترتیب، نام و نوع فیلدها) را به هیچ عنوان تغییر ندهید.
- * مبالغ رکورد اطلاعاتی وارد شده نبایستی خالی باشد و اگر ارزش افزوده و عوارض وجود نداشت حتماً صفر وارد شود.
- * نام و نام خانوادگی اشخاص حقوقی و نام شرکت بر حسب نوع و آدرس خالی نباشد.
- * طول اقلام اطلاعاتی متنی نظیر آدرس، شرح کالا، موضوع قرار داد و ... از ۷۰ حرف بیشتر نباشد و در صورت نیاز به صورت خلاصه نوشته شود.
- * در اقلام اطلاعاتی عددی (مبالغ) از اعشار، جدا کننده هزاره، ممیز و .. استفاده نشود.
- * در ورود اطلاعات کد اقتصادی، کد ملی و شناسه ملی دقت لازم را به عمل آورده و از وارد نمودن " - " و موارد مشابه اجتناب کنید و از صحت و سقم آن اطمینان حاصل کنید.
- * در هنگام ورود اطلاعات برگشتی، از علامت منفی استفاده نشود و فقط در صورتیکه برگشتی است فیلد مربوطه تیک (انتخاب) شود.
- * فرمت تاریخ در رکوردهای وارد شده بصورت کامل و با فرمت سال/ماه/روز باشد (مثال ۱۳۹۱/۰۵/۱۹)
- * در صورتیکه اطلاعات را بصورت الکترونیکی (با نام کاربری و رمز عبور) به سامانه ارسال می کنید (نیازی به تحویل سی دی به سازمان امور مالیاتی نیست) روز بعد به سامانه www.tax.gov.ir مراجعه کرده و با انتخاب قسمت "ارسال الکترونیکی معاملات فصلی" وارد سامانه شده و پس از وارد کردن نام کاربری و رمز عبور، اطلاعات ارسالی را کنترل و پس از تایید نسبت به ثبت نهایی آن اقدام کرده و از رسید ثبت اطلاعات حسب نوع آن چاپ بگیرید.

مرتبط را در تاریخ ۳ لغایت ۵ اسفند ۹۲ با حضور وزیر راه و شهرسازی، نمایندگان مجلس شورای اسلامی و دیگر مقامات کشوری و لشگری در هتل المپیک تهران برگزار کند. علاقه مندان می توانند جهت کسب اطلاعات بیشتر به سایت www.6cnbr.ir مراجعه فرمایند.

پیروزی ۵ بر صفر تیم فوتسال سازمان در مقابل تیم سازمان استان البرز

دیدار دوستانه تیم فوتسال سازمان نظام مهندسی ساختمان استان تهران با تیم فوتسال سازمان نظام مهندسی استان البرز برگزار شد و طی آن تیم استان تهران توانست با نتیجه ۵ بر صفر بر حریف غلبه کند. در این دیدار که جمعه ۲۹ آذر ماه در سالن دلاوران شهر کرج برگزار شد، علیرضا حاجبی مربی گری تیم سازمان نظام مهندسی ساختمان استان تهران را به عهده داشت و ترکیب تیم شامل مهدی وفایی، علیرضا انصاری، محمد کشاورزبان، مهیار احمدی، امین شاه محمدی، حمید میرزا، سهیل ایزدخواه، محمد یادگاری، حامد احمدی، پدram مجیدی، امید بدیعی، نوید بهرامیان بود.

برگزاری مسابقات شنا بانوان سازمان به مناسبت فرارسیدن دهه فجر

به مناسبت فرا رسیدن دهه مبارک فجر یک دوره مسابقه شنا ویژه بانوان برگزار می شود. این دوره از مسابقات جمعه ۱۸ بهمن ماه ساعت ۱۰ الی ۱۲ در محل استخر جانبازان واقع در میدان ۷ تیر، خیابان بهار شمالی، خیابان ورکش، پلاک ۶ (روبروی استخر شهید تاجیکی) برگزار خواهد شد. علاقمندان می توانند جهت اطلاع از شرایط این مسابقات به سایت سازمان مراجعه کنند و همچنین با خانم شیوا آصف سرپرست و مسوول اجرای مسابقه به شماره تلفن ۰۹۱۲۶۸۵۴۰۷۶ تماس بگیرند.

برگزاری انتخابات هیات رییس سازمان

در اجرای ماده ۷۱ آیین نامه اجرایی قانون نظام مهندسی و کنترل ساختمان، انتخابات هیات رییس سازمان در تاریخ ۹۲/۹/۲۳ انجام شد و سعید غفرانی به عنوان رییس، حسن قربانخانی به عنوان نایب رییس اول، حسن کاظمی به عنوان نایب رییس دوم، فرشاد امیرخانی به عنوان دبیر و محمد محمدی نژاد به عنوان خزانه دار سازمان انتخاب شدند.

تقدیر از رییس سازمان نظام مهندسی ساختمان استان تهران در همایش سالانه بتن و زلزله

سعید غفرانی رییس سازمان نظام مهندسی ساختمان استان در شانزدهمین کنفرانس بتن و زلزله مورد تجلیل قرار گرفت. این کنفرانس ۳ و ۴ دی ماه در تهران برگزار شد و آرایه سخنرانی و برگزاری کارگاه های آموزشی پیرامون بتن از جمله بخش های آن بود. همچنین در این کنفرانس دو روزه از اساتید برتر، پروژه برتر، کارفرمای برتر، پیمانکار برتر، مشاور برتر، چهره های ماندگار صنعت ساختمان، فرد فعال ACI و حامیان برگزاری این گردهمایی تقدیر به عمل آمد و طی آن سعید غفرانی رییس سازمان نظام مهندسی ساختمان استان تهران به عنوان پیشکسوت و پیشرو در صنعت ساختمان و بتن و همچنین به عنوان حامی برتر همایش معرفی شد که حجت اله عزیزی عضو هیات مدیره سازمان به نیابت از وی تقدیرنامه و تندیس مربوطه را دریافت کرد.

ششمین همایش مقررات ملی ساختمان برگزار می شود

دفتر مقررات ملی ساختمان وزارت راه و شهرسازی در نظر دارد ششمین همایش مقررات ملی ساختمان و نمایشگاه جانبی